DİSK

Aylık Kültür ve Siyaset Dergisi
9-10
Şubat-Mart 1974

BU SAYIDA

DİSK YEDİNCİ YILINA GİRDİ

CHP_MSP ECEVİT KABİNESİNİ KURDU

NÜFUS ARTIŞINDA TERS ANLATIM
Doç. Dr. O. N. Koçtürk

3. BEŞ YILLIK PLANDA SOSYAL DÜŞÜNCE
Prof. Cahit Talas

EREĞLİ GREVİ başlamadan bitti

ÇİZGİLERLE HALKA AÇIK ŞİRKETLER

DİSK BAĞIŞLARINIZI KABUL EDİYOR

DİSK Dergisi ilk sayısında da belirtildiği gibi, parasız olarak dağıtılmaktadır. Bundan sonraki sayıları da parasız olarak dağıtılacaktır. Böyle bir dergiyi, en iyi bir şekilde hazırlayıp sizlere sunabilmek şüphesiz ki hayli malî külfeti gerektirmektedir. Ancak, işçilere ve işçilerden yana olanlara ücretsiz olarak ulaşmasını istediğimiz dergimizi izleyen yurt içindeki ve dışındaki bir kısım okurlarımız bu çalışmalarımıza maddî katkıda bulunmak istediklerini ısrarla belirtmişlerdir. Hatta bazı okurlarımız Almanyadan posta havalesiyle para göndermişlerdir. Bu arzuyu göz önünde tutan Dergi yöneticileri isteyenlerin DİSK'e bağışta bulunabileceklerini açıklamayı gerekli görmüşlerdir. Bu bakımdan :

DİSK Dergisi ücretsiz olarak dağıtılmasına rağmen, ona katkıda bulunmak isteyen yurt içindeki ve dışındaki okuyucularımız dilerlerse DİSK adına bağışta bulunabilir ve bağışlarını posta havalesiyle gönderebilirler. DİSK'e bağışta bulunmak isteyen okuyucularımız, bu yardımlarını posta havalesiyle,

DİSK
Barbaros Bulvarı
Uluğ Han 64/4
Beşiktaş/İSTANBUL

adresine gönderebilirler. Dergimize bağışta bulunan ve bulunmak isteyen okuyucularımıza şimdiden teşekkür ederiz.

Saygılarımızla
DİSK DERGİSİ

DİSK

Aylık Siyaset ve Kültür Dergisi

Sayı : 9 - 10

Şubat — Mart 1974

Sahibi : Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu adına, Genel Başkan Kemal Türkler

Yazı İşleri Müdürü : Kemal Sülker

Yönetim Yeri : DİSK Barbaros Bulvarı, Uluğ Han No. 64/4 Beşiktaş İstanbul Tel : 48 40 99

Kapak Düzeni: Berrin Tümay

Dizgi-Baskı: Murat Matbaası
Klişeler : Şehir Klişe

Parayla Satılmaz

SUNUŞ

YEDİNCİ YILIMIZDA ÖNEMLİ GÖREVLERİMİZ

DİSK, devrimci bir işçi gurubunun temsilcisi olarak doğmuş, altı yıllık mücadele hayatını yedinci yılına devretmiştir. Bu yıl da, Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (kısaca DİSK) çok önemli görevleri yüklenerek geçmişine lâyık olma kesin bilinci içinde üstüne düşeni elbette yerine getirecektir.

Bu yıl bize düşen en önemli görev 1961 Anayasasının özüne ve sözüne uygun bir toplum düzeninin kurulmasına çalışmak ve buna çalışanları desteklemektir. Batı uygarlığının ortak özgürlüklerine ve hatta fazlasına lâyık olan Türkiyenin ve halkımızın bu özgürlüklerden yoksun bırakılması doğrultusundaki üstü açık veya kapalı girişimlere asla ödün vermeyecek ve bu hesabın içindeki siyasal partilerin ve kadrolarının karşısında cesaretle yer alacağız. Şu, ya da bu gerekçe ile iktidarın halkımız yararına ve hele hele işçi sınıfı için ilerici özdeki tasarıları ve kararları aleyhinde lâf ebeliği yapacak, geriletici ve tutucu davranışları tezgâhlayacak olanlara yasal bütün olanaklarla dur demesini bileceğiz.

Hükûmetin güven oyu alan programında vadedilen bütün hakları ve menfaatları hayata geçirmek için hükumeti var gücümüzle destekliyecek, sermaye çevrelerinin sözcülüğünü yapanların safsataları karşısında bilimin ve deneylerden geçen gerçeklerin sesini duyuracağız. DİSK'i fikirsel alanda olduğu kadar, örgütsel alanda da daha güçlü, daha etkin yapma görevini bu yıl geçen süreden daha etkin bir plan içinde yerine getirecek ve işçi tabanının gerçek temsilcisi olma yolunda yeni ve sağlam adımlar atacağız. Çünkü işçi sınıfının çıkarını gözetme ödevini üstlenen DİSK'in varlığı yasalarını olduğu kadar, işçi sınıfımızın da güvencesi altındadır. Yolumuzu çizen üyelerimizin ortak özlemlerini, kararlarını, önerilerini gerçekleştirmek yöneticilere düşen onurlu bir görevdir. Bir yıl daha gençleşerek DİSK dergisinin bu sayısını sizlere sunabilmenin mutluluğu duyuyoruz.

Bu arada, beş bin nüsha olarak hesapladığımız ve masrafını karşılamayı planladığımız DSK Dergisi, okurlarının istekleri ile on iki bin nüsha olarak basılmaya başlamıştır. Artan ma-

(Devamı 47. sayfada)

İngiliz maden işçileri genel grev yapıyor

ÇALIŞMA HAYATI

10 SAATLIK DİRENİŞ

Maaş farklarını alamayan ve yemeklerin çok kötü olduğunu öne süren Çapa Yukarı Gureba Hastanesinin 1500 personeli topluca direnişe geçtiler. Sağlık personeli maaş farkları ve tüm yan ödemelerin verilmemesi halinde işe başlamayacaklarını bildirdiler. Ancak, Dekanın araya girmesi ve sendika yöneticilerine isteklerin kabul edileceğine dair teminat vermesi üzerine işçiler 10 saatlik direnişten sonra görevlerinin başına döndüler.

MADEN İŞÇİLERİ, PRİMLERİNİN ARTTIRILMASINI İSTİYORLAR

Ereğli Kömürleri İşletmesine bağlı Karadon üretim bölgesindeki Gemil maden ocağında çalışan 600 maden işçisi, primlerinin arttırılmasını isteyerek gece vardiyesinden itibaren ocaklara inmediler. Haklarını almaya kararlı olduklarını bildiren işçiler, işletme yöneticilerinin ve sendika yöneticilerinin isteklerinin kabul edileceğini bildrerek işbaşı yapmalarını istemelerine rağmen ocaklara inmediler. Sonunda anlaşmaya vardılar.

HER YERDE VAR: ENFLASYON?

Amerika Ticaret Bakanlığı tarafından hazırlanan ve Batı Avrupa ülkelerinin iktisadi durumlarının tahlil edildiği raporda Türkiye'ye yer verilmedi. Türkiye dışındaki bütün ülkelerin ekonomik durumunu inceleyen raporda, şu anda başlıca mücadelenin enflasyona karşı verilmekte olduğu belirtildi.

«HALKA AÇILMA»NIN GIZLI YÖNÜ

İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadi Enstitüsü Mezunları Derneği Yönetim Kurulu bir bildiri yayınlayarak halka açılan şirketlerin bazılarının halka yanıltıcı bilgi verdiklerini ileri sürdüler. Bildiride şöyle denilmektedir: «Bu konuda herhangi bir düzenleme olmadığı için, şirketler halka hisse senetleri satışını cazip kılacak bilgiler vermekle yetinmekte, satın almada karar verirken gerekecek diğer bilgilere temas etmemektedirler. Bundan öte, verilen bazı bilgiler halkı yanıltabilelecek nitelikte olmaktadır. Örneğin (Şirketin ana sözleşmesi uyarınca ortaklara yılda asgarî brüt yüzde 12,5 kâr payı dağıtılmadan kârdan fevkalâde ihtiyat ayrılmaz) ibaresi birçok kişi tarafından, şirketin her yıl asgarî brüt yüzde 12,5 nispetinde kâr dağıtacağı şeklinde anlaşılmaktadır. Halbuki kârsız bir yıl sonunda şirket, finansman yönünden de zor bir durumda ise fevkalâde ihtiyat ayırmadığı gibi kâr da dağıtamayacaktır.»

YERALTI SERVETLERİ HALKINDIR

Elektrik Mühendisleri Odası İzmir Şubesi Başkanı Ergün Elgin yaptığı bir konuşmada, enerji politikasının genel politikadan ayırt edilemeyeceğini ileri sürerek «Linyit yataklarının devletleştirilmesi gerektiğini» belirtti. Özel teşebbüsçülük uğruna kamusal nitelikteki linyit yataklarının iki üç ailenin kazancı uğruna hazırlanmasının ülke çıkarlarına aykırı olduğunu belirterek özetle şöyle konuştu: «Artık bugün ulusların yaşamasını sağlayan ve devam ettiren en büyük unsurun yeraltı zenginlikleri olduğu saptanmıştır.»

1973'ÜN YORUMU

Mimarlar Odası İstanbul Şubesinin 19. Genel Kurulunda okunan çalışma raporunda 1973 yılının halka çalışanlara ve teknik elemanlara yapılan ekonomik, antidemokratik ve ideolojik saldırılar yılı olduğu belirtildi. Enerji krizi bahanesiyle işçilerin zorlandığı belirtilen raporda özetle şu görüşlere yer verildi: «1973 yılı tekelci sermaye gruplarının çıkmaza girdiği enerji bunalımı bahane edilerek çalışanlardan daha çok fedakârlık istendiği bir yıl olmuştur. Çalışanların ve teknik elemanların işsizlik ve gizli işsizlikle karşı karşıya bırakıldığı bu dönemde 3. Beş Yıllık Planla teknoloji transferi adı altında yabancı şirketlere 40 milyar lira ödenmesi, teşvik tedbirleri adı altında 25 milyar liranın halkımızdan alınıp tekelci sermaye gruplarına aktarılması planlanmıştır. Ülkemiz ve halkı-

mızın üzerine yoğunlaştırılan ekonomik saldırı, politik ve ideolojik saldırı ile pekiştirilmek istenmiş Anayasa değişiklikleri ve antidemokratik yasalarla halkımızın ekonomik ve demokratik istekleri sindirilmek istenmiştir.»

YURTAŞINDA ÇALIŞAN İŞÇİLERİN KAYIPLARI

Almanyada tercümanlık yapan Hayrettin Behram yaptığı bir açıklamada işçilerimizin uyarılmaması yüzünden yüzde 11 oranındaki işletme makbuzlarını almadıklarını bu yüzden de dönüşlerinde iki misli vergi ödemek zorunda kaldıklarını belirtti. Behram ayrıca, Alman bankalarına paralarını yatıran Türk işçilerine faiz ödenmediğini belirterek yine işçilerimize bilgi verilmemesi yüzünden «Ortak Pazar Belgesi»nin kullanılmadığını böylece gümrüklerde yüzde 9 oranındaki indirimden yararlanmadıklarını bildirdi.

SEN MİSİN GREV KARARI ALAN?!

Adapazarı'ndaki Asit Fabrikasında çalışan işçiler toplu sözleşme görüşmelerinde uyuşmazlığa düşülünce grev kararı aldılar. Sözleşmeyi yürüten sendika, daha önce sendikalaşma yüzünden işten çıkarılan işçilerin işe alınmasını isteyince işveren bunu kabule yanaşmadı ve uyuşmazlık sonunda sendikanın grev kararına karşılık lokavt kararı aldı.

BELEDİYE İŞÇİLERİNİN DURUMU

Erzurum Belediyesinde çeşitli yerlerde çalışan 140 işçinin işine son verildi. İşten çıkarılan işçiler toplu halde belediyeye giderek başkanın makam odası önünde oturdular ve kararı protesto ettiler. İşçiler daha sonra görevliler tarafından dağıtılırken, belediye yetkilileri işçilerin geçici olarak işe alındıklarını öne sürdüler.

İKİ BİN TÜRK İŞÇİSİ ALMAN UYRUĞUNA GEÇMİŞ

Federal Almanya çalışma müdürü Joseph Stingel'in açıkladığına göre şimdiye kadar 80 bin yabancı işçi Alman tabiyetine geçmiştir. Bunun ikibin kadarı Türk'tür. Halen yabancı işçilerin yüzde 15'i Alman tebasına geçmek istemektedir. Türk çocukları konusunda verilen bilgiye göre de «en az okula giden yabancı işçi çocuğu Türklerdir». Bunların yarı Almanca yarı Türkçe konuşmaları başarı gösterememelerine sebep olmaktadır.

SSK İLÂÇ FABRİKASI KURABİLECEK

Sosyal Sigortalar Kurumuna ilâç fabrikası kurabilme hakkı veren 1517 sayılı kanun 19 şubat 1972 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanmış ve yürürlüğe girmişti. Bunun üzerine çıkarlarının zarar göreceğini anlıyan ilâç işverenleri bu kanunu iptal ettirmek için harekete geçmişler ve parlamentodaki işveren yanlısı partilere bu konuda başvurmuşlardı. Bunun üzerine AP ve CGP Milletvekilleri, işçiler lehine olan bu kanunu iptal ettirmek için Anayasa Mahkemesine başvurdular. Fakat Anayasa mahkemesi bunu kabul etmedi. Böylece SSK'nun ilâç fabrikası kurma hakkı kanunlaşmış oldu.

ALMANYA'DA EN DÜŞÜK ÜCRET TÜRKLERDE

Almanya'da çalışan işçilerimizin 1971 yılı itibariyle temin ettiği ortalama aylık gelirleri 867 mark iken, İtalyanların 919, Yugoslavların 917, Yunanlıların 915 İspanyolların ise 888 mark olduğu görülür. Bunun yanında bir Alman vatandaşının ortalama aylık geliri ise 1417 marktır. Buda yetmiyormuş gibi işçilerimiz Alman işçisinin çalışmadığı yeraltı madenleri gibi zor, tahammül edilmez ve pis işlere itilmektedir. Alman işverenleri «Hiçbir milletin madenlerde çalışmak istemediğini, bu nedenle Türkleri getirmekten başka çare olmadığını» söylemektedirler. Oysa üyesi bulunduğumuz Uluslararası Çalışma Teşkilâtının aldığı kararda, istihdam amacı ile işçi ithal eden ülkenin, uyruk, din, ırk ve cemiyet yönünden kendi vatandaşlarına kıyasla hiç bir farklı muameleye tabi tutulmıyacağı öngörülmektedir. Hükümet yetkililerinin öncelikle bu konuya eğilmeleri gerekmektedir.

NÜFUSUMUZUN YÜZDE 61'İ ÜRETİME KATILAMIYOR

Devlet İstatistik Enstitüsünce hazırlanan son nüfus sayımı «Örnekleme sonuçları»na göre, 35 milyon 666 bin 549'a yükselen Türkiye Nüfusunun 22 milyon 300 bini, ekonomik faaliyetlere katılamayacak derecede çocuk veya yaşlı bulunmaktadır.

Son nüfus sayımından sonra elde edilen ilk bilgilere göre, ülkemizde üretici güçte olan 15-64 yaşları arasındaki nüfus, 13 milyon 700 bin civarındadır. Çalışan bu kitlenin 3 milyon 900 bini ücretli, 3 milyon 800 bini işveren ve kendi hesabına, 5 milyon 900 bini aile işçisi olarak üretime katılmakta, 71 bin kadarı ise, bilinmeyen işlerde faaliyet göstermektedir.

Mesleklere göre yapılan tasnifte de, 384 bin 517 kişinin idari personel olarak görev yaptığı, 534 bin elemanın ise, ilmi ve teknik işlerle serbest meslek erbabı oldukları belirtilmektedir. Buna karşılık, üretici nüfusun büyük kısmı olan 8 milyon 800 bin kişi, tarım hayvancılık, ormancılık, bakırcılık ve avcılık sahasında çalışmaktadır.

ALMANLAR İŞÇİLERİMİZİ NEDEN KAPI DIŞARI EDİYOR

1 — Almanya'da uzun süre kalan Türk işçilerinin ücretleri ve kıdem tazminatı artmaktadır. Bu işçiler, Alman işverene pahalıya mâl olmaya başlamıştır.

2 — Sendikaya giren, lisan öğrenen ve haklarını kullanmasını bilen işçiler Alman sanayii için problem olmaktadır.

3 — Yabancı işçilerin Almanya'da 5 yıldan

daha fazla kalması Alman ekonomisi ve sosyal hayatı için sorunlar yaratmakta, Almanya bir göçmenler ülkesi haline gelmektedir.

4 — Bu nedenlerle ücreti yükselten ve artık uyanan, tıpkı Alman işçileri gibi, haklarını savunmasını öğrenen Türk işçilerinin yerine, tecrübesiz, gözü açılmamış işçiler getirilmelidir.

DÜNYADAN HABERLER

ÖZEL SEKTÖRÜN DIŞ BARÇLARI ARTIYOR

Özel kesimin, yabancı mali kaynaklarla doğrudan doğruya ilişki kurarak elde ettiği dış kredilerde çok büyük artışlar olmuştur. 1971 yılında 46 milyon lira çevresinde olan özel kesimin doğrudan dış borçlanması, 1973 yılının ilk altı ayının sonunda 900 milyon lirayı aşmıştır. Demirel hükümetinin 1970 yılında Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu kapsamına sokarak Hazine kefaletine bağladığı bu tür borçlanmalar, daha sonra kontrol altına alınmak istenmişse de artmaya devam etmiştir.

ÖZEL SEKTÖRDE KÂR ORANI %50'YE ÇIKIYOR

İstanbul Sanayi Odası'nca yayınlanan Türkiye'nin 100 büyük firmasıyla ilgili bilgiler, iddiaların aksine, özel sektörde kâr oranının çok yüksek olduğunu göstermektedir. Özel sektör firmalarının kendi beyanlarına dayanan bilgiler, kurumlar vergisi ve mali denge vergisi çıktıktan sonra elde edilen net kârın, aynı firmaların öz sermayesine oranının yüzde elliye kadar çıktığını ortaya koymaktadır.

SERMAYE TEKELLEŞİYOR

Maliye Bakanlığından yapılan açıklamaya göre, 1973 yılının dokuz aylık döneminde Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından 52 yatırım için 12 milyar 400 milyon liralık teşvik belgesi verilmiştir. Aynı açıklamada Türkiye'de 1 milyar 400 milyon lira sermayeli 56 holding bulunduğu anlaşılmıştır. Bu durum, Türkiye'de tekelleşmenin son yıllarda çok büyük boyutlara ulaşmış olduğunun işareti sayılmaktadır.

HALKIN BANKAYA YATIRDIĞI PARALAR ÖZEL SEKTÖRE YARIYOR

Yapılan araştırmaların gösterdiğine göre;

Banka kredilerinden en çok yararlanan büyük şirketler, bu kredilerin ortaya çıkmasına yol açan banka mevduatlarına katkıda bulunmamaktadır. Banka mevduatlarının çok büyük bir bölümü küçük ve orta tasarruf sahipleri tarafından sağlanmaktadır.

Büyük gelir sağlayan işadamları bankalara para yatıran kimseler değil, bankalardan kredi alan kimselerdir.

KİLODA 13 LİRA KÂR!

Artan tereyağ fiyatlarını düşürebilmek amacıyla yabancı ülkelerden ithal edilen tereyağların vatandaşa intikalinde araya 5 aracı girince, ithal malı tereyağları yerli tereyağlardan daha fazla fiyatla satılmaya başladı. Yapılan açıklamaya göre, Fransa ve Hollanda'dan ithal edilen tereyağların kilosu ülkemize 22 liraya mal olmuş, ancak Ticaret Bakanlığı'nın tereyağ ithalini Süt Endüstrisi Kurumu yerine özel ithalâtçı firmalara vermesi spekülasyona yol açmış ve kaşla göz arasında 5 aracıdan geçerek vatandaşın eline yerli yağlardan daha pahalıya 35 liraya satılmaya başlamıştır.

ZİNCİRİN HALKALARI BİRBİRİNE BAĞLI OLUNCA...

Kamu iktisadi teşekküllerinin ve benzer kamu girişimlerinin 1973 yılında programlanan kârın ancak yarısını elde edebildiği açıklandı. Buna göre 1973 yılında 1 milyar 836 milyon lira olarak programlanan kâr miktarı 872,9 milyon lira olmuştur. 1972 yılında ise net kâr 1 milyar 451 milyon lira olmuştu. Bu durum 1973 yılında iç ve dış fiyatların büyük ölçüde artmasına karşılık kamu girişimlerinin mal ve hizmet fiyatlarının baskı altında tutulması nedeniyle meydana gelmiş ve kamu girişimleri sistemi programlanan kâr hedefinin gerisinde kalmıştır. Böylece kamu girişimlerinin mal ve hizmet fiyatlarını artan fiyatlar düzeyine çıkarmalarının engellenmesi, bunların finansman açığını büyütmüş ve yatırım programlarının gerçekleşmesi tehlikeye girmiştir. Örneğin 1972 yılında 209 milyon lira kâr eden Sümerbank'ın kârı 115 milyon liraya yine 1972 yılında 460 milyon lira kâr eden Türkiye Demir - Çelik İşletmelerinin kârı da 262 milyon liraya düşmüştür.

FIAT ARTIŞI DEVAM EDİYOR

Son günlerde hızla artan gıda maddeleri fiyatlarıyla ilgili bir araştırmada 1973 ocak ayından 1973 kasım ayına kadar geçen on aylık sürede gıda maddeleri fiyatlarının ortalama yüzde 23,45 oranında arttığı belirtildi. Aynı araştırmaya göre 1973 kasımından içinde bulunduğumuz ayın son haftalarına kadar geçen 1,5 aylık sürede de gıda maddeleri fiyatlarında yüzde 15,84 oranında bir artış görülmüştür. 1973 yılı içinde en yüksek fiyat artışı yüzde 60 oranıyla tuzda olmuştur.

OKUMA YAZMADA GERİLEME

Milli Eğitim Bakanlığı Genel Müfettişleri Türkiye çapında yaptıkları bir incelemede, bütün yurtta nüfusun yüzde 44,5'nin henüz okuma yazma bilmediklerini tespit ettiler. Buna göre, okuma yazma bilmeyenlerin 626 bini ilköğretim çağındaki çocuklar geri kalanı ise yetişkinlerdir.

ŞU BOZUK DÜZEN

KANADADA ASGARİ ÜCRET

Kanada Federal Hükümeti, Asgarî Saat Ücretinin 1 dolar 80 centten 2 dolar 25 cente çıkarıldığını açıkladı. Ayrıca 18 yaşından küçük olan öğrenciler tatil aylarında çalıştıkları dönemlerde, saat başına 1 dolar 45 cent yerine 1 dolar 65 cent asgari ücret alacaklardır. Hükümetin artan fiyatlar yüzünden işçilerin baskısı üzerine yapılan arttırma ile asgari ücretler yaklaşık olarak yüzde 30 oranında yükseltilmiş oldu.

TARIM ÜRÜNLERİNE ZAM

Brüksel'de toplanan Ortak Pazar Ülkeleri Tarım Bakanları Komisyonu bir açıklama yaparak gelecek hasat yılında tarım ürünleri fiyatlarına yüzde 7 oranında bir zam yapılacağı bildirildi. Tarım ürünleri fiyatlarının arttırılmasını isteyen ülkelerin başında gelen Fransa ise zammın yüzde 10 oranında olmasını istemekteydi.

CİA INGİLİZ SENDİKALARINA SIZMIŞ!

London Times Gazetesinde çıkan bir habere göre, Amerikan Haber Alma Örgütü (CİA) İngiltere'deki işçi bunalımının nedenlerini incelemek amacıyla ülkeye 40 kadar ajan gönderdi. Eski bir CİA ajanı olan Miles Copeland gazeteye verdiği demeçte, CİA'nın «İşçi hareketlerinin hedefinin zam olmayıp, demokratik düzeni yıkmak» olduğunu tahmin ettiklerini belirterek, bu ajanların İngiliz İşçi Sendikaları içine sızarak hareketi kontrol altına almak istediklerini söyledi.

ENDONEZYA: JAPON EMPERYALİZMİ PROTESTO EDİLDİ

Japon Başbakanı Tanaka'nın Endonezya'ya yaptığı resmi gezi sırasında binlerce Endonezyalı, Japon emperyalizmini protesto amacıyla yapılan gösterilere katılmışlardır. Tanaka Japonya'ya döneceği gün havaalanına ancak bir helikopterle gönderilebilmiştir. Endonezya'daki olaylar Tanaka'nın gidişiyle daha değişik bir görünüm almış, Endonezya ordusu «ayaklanma» adını vererek Cakarta Üniversitesi'ni işgal etmiş ve ülkede büyük çapta bir tutuklama hareketine girişmiştir. Endonezyada yıllardır sürmekte olan huzursuzluk Tanaka'nın Endonezya ziyareti dolayısıyle yoğunlaşmış, binlerce Endonezyalı Japon emperyalizmini protesto ederken Endonezya hükümetinin uyguladığı iktisadı politikaya da karşı çıkmaktadır. Göstericiler ülkenin geri kalmış bölgeleriyle ilgilenilmediğini, hükümetin üst kademelerinde rüşvet ve yolsuzluğun alabildiğine arttığını, fiyatların durmadan yükseldiğini de öne sürmüşlerdir. Olaylar sırasında meydana gelen çatışmalarda on kişi ölmüş, yüzlerce kişi yaralanmış ve binlerce kişi tutuklanmıştır.

BOLİVYA'DA GENEL GREVİN ARDINDAN SIKIYÖNETİM İLAN EDİLDİ

Bolivya askeri hükümetinin temel gıda maddelerine yüzde 38 ile yüzde 150 arasında değişen zam kararını protesto için işçi sendikalarının aldığı genel grev kararı geçen hafta içinde başarıyla uygulanmıştır. Fabrikalar, kalay madenleri, dükkânlar ve diğer işyerleri 24 saatlik genel grev boyunca kapalı kalmıştır. Askeri hükümetin içişleri bakanının emriyle yüzlerce işçi tutuklanmış ve genel grev bastırılmak istenmiştir. Bütün bunların sonucu işçilerin eylemini durduramıyan hükümet ülkede sıkıyönetim ilân etmek zorunda kalmıştır.

HİNDİSTAN'DA PAHALILIĞI PROTESTO EDEN HALKA ATEŞ AÇILDI

Uzun zamandır hızlı bir enflasyon krizi içinde bulunan Hindistan'da fiyat artışları durmadan yükselmekte ve hayat çekilmez bir hal almaktaydı. Bundan dolayı son zamanlarda halk gıda maddeleri sıkıntısı ve fiyat artışlarını protesto etmek için gösteriler yapmakta idi.

Geçen hafta, Ahmedabad ve Camboy'da meydana gelen protesto gösterileri sırasında polis halka ateş açmış ve üç kişiyi öldürmüştür. Böylece son aylarda fiat artışlarını protesto etmek amacıyla yapılan gösterilerde öldürülenlerin sayısı 38'e yükselmiştir.

ŞİLİ'DE FAŞİST YÖNETİM DARBEDEN BU YANA 80.000 KİŞİYİ ÖLDÜRMÜŞ

Dünyada ilk kez seçimle iktidara gelen Sosyalist Başkan Allende'nin kurduğu Halk Birliği İktidarı 1970'den bu yana çok partili demokrasinin çerçevesi içerisinde ülkede sosyalizmi kurma çabası içine girmişti. Bu amaçla ilerici bir toprak reformu uygulamaya sokulmuş, başta bakır olmak üzere ülkenin doğal kaynakları, millileştirmeler yoluyla dev Amerikan şirketlerinden kurtarılmıştır. Bankalar ve sigortalar devletleştirilmişti. Ne varki, halkçı girişimler iç ve dış çıkar çevrelerini harekete geçirmekte gecikmedi. 11 Eylül 1973 günü Şili Silahlı Kuvvetleri hareket geçirilerek Halk Birliği iktidarına son verildi ve sosyalist başkan Allende hunharca öldürüldü. Allende'nin öldürülmesi ile sonuçlanan kanlı darbeden sonra devlet yönetimini eline alan faşist cunta hükümeti, binlerce insanı kurşuna dizdi. Şimdi iktidarda bulunan cunta hükümeti kitapların yakılması, çalışan kimselere baskı hareketi, aydınların hapishanelere doldurulması ile uğraşmaktadır.

Uluslararası Kadınlar Demokratik Federasyonu sözcüsünün Birleşmiş Milletlerde yaptığı açıklamaya göre, geçen yıl Şili'deki askeri darbeden bu yana hayatlarını kaybedenlerin sayısı 80.000'i bulmuştur. Şili'de bulunmuş olan sözcü, darbeden bu yana 150.000 kişinin de işlerinden atıldıklarını belirtmiştir. Böylece faşizmin iğrenç yüzü ile insanlık dışı bir yönetim olduğu iyice anlaşılmaktadır.

İNGILTERE'DE MADENCİLERİN GREVİ SİYASAL BİR HAVAYA BÜRÜNDÜ

Tarihinin en büyük ekonomik krizinin içinde bulunan İngiltere, buna ilave olarak ta geniş işçi grevleri ile karşı karşıya kalmıştır. Arapların petrol ambargosu ve fiat artırmaları ile beraber İngiliz maden işçileri ağır ekonomik bunalıma girmiş pahalılık canına tak deyince zam istemiş, verilmeyince de önceleri direniş sonraları greve başlaması ile iktidar bir ekonomik krizin içine girmiştir. Maden kömürü işçilerinin direnişi ve petrol stoklarının erimesi sonucu endüstriyel üretim %25 oranında düşüş göstermiştir. Bunun üzerine hükümet haftalık çalışma gününü üçe indirmek zorunda kalmıştır. Muhafazakâr E. Heath hükümeti işçilerden direnişe son vermelerini ve grev yapmamalarını istemiş ise de madenciler hükümetin bu isteğini reddetmişlerdir. Bunun üzerine hükümet erken seçim kararı almış fakat yinede grevin önüne geçememiştir.

269 bin maden işçisi 9 şubat 1974 tarihinde greve başlamışlardır. Grevin etkisinin çok büyük olacağı tahmin edilmektedir. Zira maden işçilerinin grevi sonucu elektirik enerjisi elde edilemeyecek ve %70 i kömürden sağlanan enerji ile çalışan fabrikalar üretimlerini durdurmak zorunda kalacaktır. Grevin ilk günü işçilerle güvenlik kuvvetleri arasında çatışmalar çıkmıştır.

Bildirildiğine göre grevcilerin esas amacı, Muhafazakâr E. Heath hükümetini istifaya zorlamak ve işçi partisini iktidara getirmektir. İşçilerin kararlı ve ısrarlı tutumları da bunu doğrulamaktadır.

Öte yandan diğer işkollarındaki işçilerin de maden işçileriyle dayanışma grevine geçtikleri bildirilmektedir. Bunların arasında 29 bin demiryolu işçisi ile 10 bin metro işçisi de bulunmaktadır. İngiltere sendikalar konfederasyonu (TUC) yetkilileri, hükümetin bu bunalımı çözme konusunda başarılı olamıyacağını belirtmektedirler.

FRANSA'DA 36 TÜRK IŞÇISI GREV YAPIYOR

Paris'in güney batısındaki Yvelines banliyösünde, demiryolları işletmesinde çalışan 36 Türk işçisi 29 ocak salı günü başladıkları grevi devam ettirmektedirler. Aylardır su yüzü görmeyen Türk işçileri bakımsızlıktan ve ilgisizlikten yakınmaktadırlar. Vagonlarda barındırılan işçiler, aylardır içinde ne mutfak ne de tuvalet bulunmayan yaşama ya aykırı yerlerde oturmaktadırlar. Bunun yanında işçiler, çalıştıkları yerlerde iş güvenliklerinin sağlanmadığından şikâyetçidirler.

Bölgedeki Fransız halkının da protesto ettiği bu koşullar karşısında 36 Türk işçisi greve gitmeye karar vermişlerdir. Greve başlayan işçiler, kendileriyle hiç ilgilenmeyen Türkiye'nin Paris Çalışma Müşavirini de protesto etmektedirler. Ayrıca bu işçilerden 10'nun sigortalı olmasına karşılık, 26 sigortasız çalıştığı da bildirilmiştir.

ÇOKULUSLU ITT ŞİRKETİ AFRİKALI İŞÇİLERİ SÖMÜRÜYOR

Amerika'da yapılan bir araştırmaya göre dünyanın en büyük şirketlerinden biri olan ITT, International Telegraph and Telephone Company (Uluslararası Telefon ve Telgraf şirketi) Güney Afrika'da ki yatırımların da çalışan zenci ve diğer renkli ırktan işçilere çok düşük ücret ödemektedir. İşçilere ödenen ücret ülkedeki asgari ücretin dahi çok altına düşmekte ve işçilere açıkça ırkçılık ayrımı uygulanmaktadır. Araştırmayı hazırlıyan ve Cumhuriyetçi Parti'ye mensup olan senatörlerin yaptıkları özel görüşmeler sonucunda Afrikalı işçilerin %71'nin asgari yaşama standartlarının çok altında ücret aldığı ortaya çıkarılmıştır. Araştırmayı yapanların belirttiğine göre ITT şirketi burada çalıştırdığı işçilerin ücretlerini gizli tutmaktadır. Bundan dolayı araştırma bizzat yapılan görüşme ve gözlemlere dayanmaktadır.

GÜNEY AFRİKA HÜKÜMETİ 250 İŞÇİYİ TUTUKLADI

Güney Afrikalı işçiler çok elverişsz koşullar ve ücretlerle çalışmakta olup, uzun zamandır sendidikal özgürlükleri, için mücadele etmekteydiler. İş Afrika hükümeti işçilerin direnişini kırmak için mücadeleye başlamışlardır. Bunun üzerine Güney Afrika hükümeti işçilerin direnişini kırmak için 250 işçiyi tutuklamıştır.

İşçiler sendikaları aracılığı ile Birleşmiş Milletler'e başvurmuş ve tutuklu işçilerin serbest bırakılması için Güney Afrika hükümetine baskı yapılmasını istemişlerdir.

DİSK YEDİNCİ YILINA GİRDİ

DISK'İN YEDİNCİ KURULUŞ YILDÖNÜMÜ KUTLANDI

DISK'in 7. Yıldönümü münasebetiyle 12 Şubat 1974 tarihinde DISK Yürütme Kurulu aşağıdaki bildiriyi yayınlamıştır:

DISK bugün daha güçlü ve daha başarılı bir yılı geride bırakarak, 7. yılına giriyor. DISK'in kuruluş amacı geçen altı yıl içerisinde yalnız işçiler tarafından değil, bizim dışımızdaki örgüt, kurum ve kişilerce de daha iyi anlaşılmış ve savunduğumuz ilkeler bir çok işçi sendikasınca haklı görülmüş, yararlı bulunmuş ve itibar görmüştür. DISK'in işçi tabanı başka örgütlere oranla haklarını ve menfaatlerini bilinçle savunmuş ve böylece bozuk düzenin sonuçları olan işsizlik ve pahalılık karşısında daha da korunmuştur.

Asıl önemlisi, DISK eğitimde uyguladığı sınıfsal bilinç verme çalışmalarının bir sonucu olarak, 1973 Parlamento, Belediye ve İl Genel Meclisi seçimlerinde aktif görev yapmış ve tamamen sermaye kesimlerinin çıkarlarını koruyan partiler yerine işçi, köylü, küçük esnaf ve dar gelirli yurttaşların özlemlerine cevap veren CHP'ne oy vermiştir. Bu bilinçli oy vermenin sonucunda da, her türlü şikâyetlere yol açan bir bozuk düzenin temsilcisi olan AP iktidardan uzaklaştırılmıştır.

DİSK işte böyle bir başarılı mücadelenin mutlu sonuçlarını görerek 7. yılına girmektedir. Bugüne ulaşmamızda tek güvencemiz bilinçli işçi kardeşlerimizin Anayasal haklarına sahip çıkmadaki kararlılıklarıdır. DISK işçi sınıfının devrimci mücadelesinin bilime dayalı, devlet yönetiminde söz ve karar sahibi olma azminin meş'alesini taşımaktadır. Bu aydınlık içinde geçen yıllarda, ilkeleri ve görüşleriyle tutarlığını, geçerliğini ve gerçekçiliğini ispatlayan DISK'in içinde yer almak isteyen sendikalar aramızda sıcak bir ortam bulacaktır. DISK yöneticileri mevkilerinde kalmak için uğraşan değil, DISK ilkeleri uğrunda sade birer işçi olarak da mücadele veren sendikacılardır.

7. yılımıza girerken, gerçek işçi sendikalarını saflarımızda birleşmeye davet ediyoruz.

DİSK 7'inci yıldönümü münasebetiyle 13 şubat. 1974 günü akşamı bir kokteyl düzenlemiştir. Taksim'deki Dilson otelinde yapılan kokteyl'e, başta İstanbul Valisi Sayın Namık Kemal Şentürk olmak üzere, DİSK'e bağlı sendikaların yöneticileri, işverenler, İşveren sendikaları temsilcileri ve diğer davetliler katılmışlardır. DİSK'in 7' inci yıl dönümü ile ilgili olarak verilen kokteyle başta Başbakan Sayın Bülent Ecevit olmak üzere, bakanlar ve diğer kuruluşlar kutlama telgrafları göndermişlerdir. Gönderilen kutlama telgraflarının bir kısmını aşağıda yayınlıyoruz.

———●———

DISK'in kuruluşunun 7'inci yıdönümü dolayısıyle gönderdiğiniz nazik davete teşekkür ederim. Bu mutlu gününüzde aranızda olmayı çok isterdim, fakat görevimin ilk günlerinde ne kadar yüklü olduğumu tahmin ederek gelemediğim için beni hoşgöreceğinize inanıyorum. Kuruluş yıldönümünün size ve değerli sendikacı ve işçi arkadaşlarıma başarılar ve mutluluklar getirmesini diler saygılar sunarım.

BÜLENT ECEVİT
Başbakan

———●———

Nazik davetiniz beni çok duygulandırdı. Acil ve önemli görevler dolayısıyle sizlerle bulunmak imkânından mahrumum. Tebriklerimi ve saygılarımı sunarım.

ORHAN EYÜBOĞLU
Devlet Bakanı

DİSK'in kuruluşunun yedinci yıldönümü münasebetiyle düzenlenen kokteyl partiye dair nazik davetinizden mütehassıs oldum. Önceden tesbit edilmiş işlerim nedeniyle aranızda bulunamıyacağım. Başarılarınızın memleket ve milletimiz için hayırlı olmasını diler, saygılarımı sunarım.

HASAN ESAT IŞIK
Milli Savunma Bakanı

DİSK'in kuruluşunun 7'inci yıldönümü nedeniyle düzenlenen törene hükümet çalışmaları dolayısıyle katılamadığım için, üzüntülerimi bildirir, şahsınızda tüm sendika mensuplarına başarılar diler, saygılar sunarım.

DENIZ BAYKAL
Maliye Bakanı

Seçkin toplantınızda resmi görevlerim nedeniyle aranızda bulunamayacağımdan üzgünüm. Candan kutlar, en iyi dileklerimi sunarım.

TURAN GÜNEŞ
Dışişleri Bakanı

DİSK'in kuruluşunun yıldönümü nedeniyle nanazik davet telinizi memnuniyetle aldım. Yoğun çalışmalarım sebebiyle bulunamayacağım bu mutlu gününüzde toplantınızın başarılı ve neşeli geçmesini diler saygılar sunarım.

ŞEVKET KAZAN
Adalet Bakanı

Konfederasyonunuzun 7'inci kuruluş yıldönümü vesilesiyle düzenlenen toplantıya işlerimin çokluğu sebebiyle katılamıyacağım için üzgünüm. Bu müstesna günde konfederasyonunuzun değerli mensuplarını yürekten kutlar, başarılarınızın devamı diieğiyle selâm ve saygılar sunarım.

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ
Milli Eğitim Bakanı

DİSK'in kuruluş yıldönümü ile ilgili davetiyenizi aldım. Nazik davetinize teşekkür eder, bu mutlu günde aranızda olamıyacağımdan dolayı üzüntülerimi bildirir ve başarılar dileklerimle sizi kutlarım.

EROL ÇEVİKÇE
Köyişleri ve Kooperatifler Bakanı

Nazik davetinize icabet edemediğim için üzgünüm. Size Tebriklerimi ve saygılarımı sunarım.

CAHİT KAYRA
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı

Konfederasyonunuzun kuruluş yıldönümüne Ankara'dan ayrılma olanağı bulamadığım için katılamıyorum. Başarı dileklerimi saygılarımla sunarım.

ORHAN BİRGİT
Turizm ve Tanıtma Bakanı

Ayın onüçünde bakanlar kurulu toplantısı bulunduğundan, aynı tarihte DİSK'in kuruluş yıldönümü dolayısıyle tertip ettiğiniz kokteyle maalesef gelme olanağım yoktur. Nazik davetinize teşekkür eder, başarılar dilerim.

FERDA GÜLEY
Ulaştırma Bakanı

Muhterem konfederasyonunuzun toplantısına tarihi daha önce tesbit edilmiş yönetim kurulu toplantısının aynı güne raslaması dolayısıyle katılamadığım için üzüntülerimi belirtir, başarılar diler, saygılarımı sunarım.

HALİL KAYA
MESS Yönetim Kurulu Üyesi

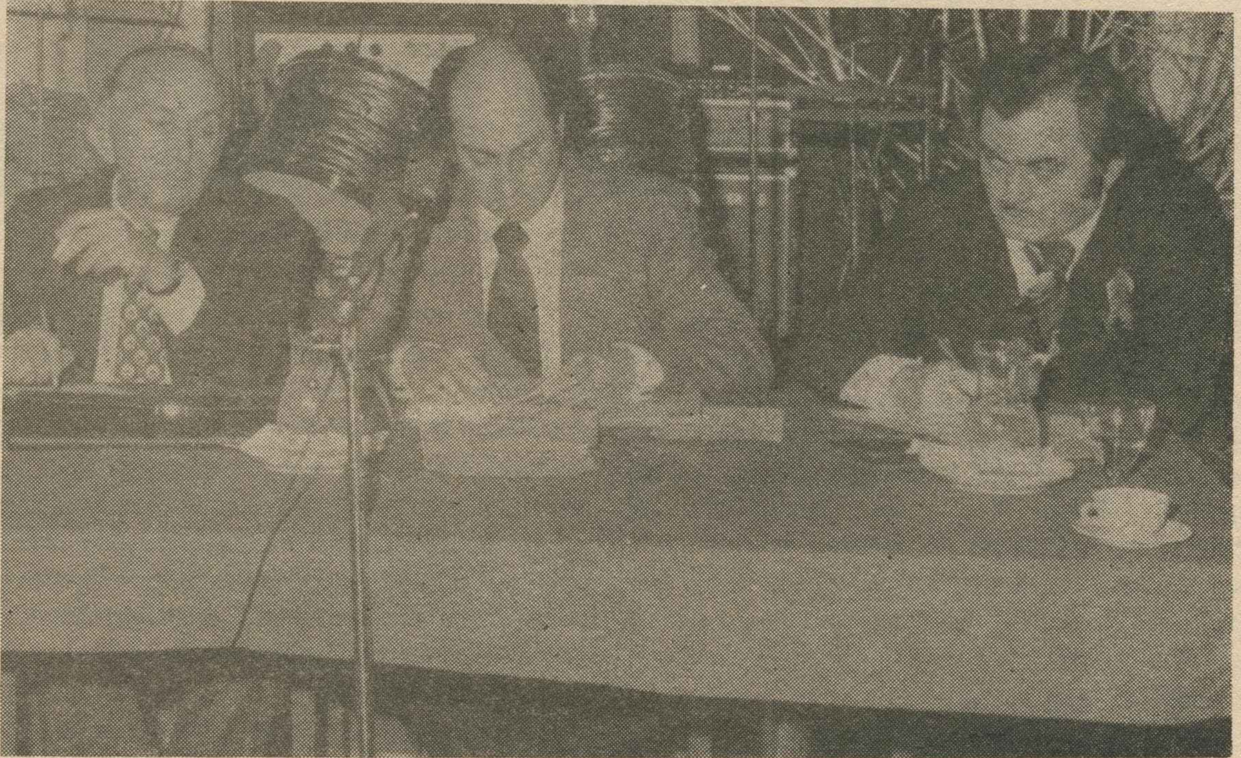
Türk işçi sınıfının öz çıkarları doğrultusunda mücadelesini sürdüren DİSK'in yedinci yıldönümünü Ereğli işçileri adına kutlarım. Saflarınızda bu mücadelenin bir neferi olmanın kıvancındayız.

ÖZER ER
Maden-İş 9. uncu Bölge Temsilcisi

Kuruluşundaki amaçtan sapmadan, bugüne kadar ulaşan konfederasyonumuzun kuruluş gününü yürekten kutluyoruz.

BAHTİYAR ERKUL
Maden-İş 3. Bölge Temsilcisi

DİSK «Genel af ve sorunları» konulu panel düzenledi

Panel'den bir görünüş: DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler, Prof. Öztekin Tosun, Prof. Tarık Tunaya

Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) tarafından «Genel Af» konusunda 20 - 21 Şubat günleri, Maçka Oteli salonlarında yapılan bir panel düzenlemiştir.

Iki gün süren ve genel affın çeşitli yönlerinin tartışıldığı Panel'e Prof. Nevzat Gürelli, Prof. Öztekin Tosun, Prof. Tarık Zafer Tunaya, Prof. Bahri Savcı, Doç. Sait Kuran Avukat Kemal Kumkumoğlu, DİSK'e bağlı sendikaların yöneticileri ve diğer dinleyiciler katılmışlardır.

Panel açış konuşmasını yapan DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler, Cumhuriyetin 50 inci yılında halkla iktidarın yeni bir düzen kurmaya yöneldiğini belirtmiş «Bugün yeni bir devrimin başlamakta oduğu görülmektedir. Yeni kurulacak düzeni sosyo ekonomik birçok sorunlar bekliyor. Bu sorunların en önemlilerinden biri genel aftır. Bütün halk ilgileniyor. Ve binlerce vatandaş cezaevlerinde bunu bekliyor» demiştir.

PROF. ÖZTEKİN TOSUN

Panelin ilk konuşmacısı Prof. **Öztekin Tosun** ise suçun çeşitli nedenleri olduğunu, **bu temele** inilmeden tedbirler alınmadan suçların **önüne af**la yeterince geçilemiyeceğini **belirtmiş, genellik-**

le iktidarların işlerin altından ka'kamayınca af yoluna başvurduklarını söylemiştir.

«Ancak bu af geçici çaredir. Sonra yine işler eskisine döner, cezaevleri dolar.»

Prof. Öztekin Tosun, bu durumdan kurtulmak için, bir suç hakkında dava açılıp açılmaması konusunun savcıların, takdirine bırakılması gerektiğini böylece adli mekanizmanın büyük bir yükten kurtulacağını belirtmiş «Bizde durum mecburi olduğu için 4 satırlık bir yazı için acılan dava ile ilgili olarak dosyalar dolusu bilirkişi raporları yazılmıştır. Dava açma usulu Türkiye gerçeklerine uydurulmalıdır.» demiştir.

Tosun, Genel af çıkarılmasının bir nedeninin de toplumsal yaşamda önemli değişiklikler olurken, kanunların aynı kalmasından doğan çelişkinin ortadan kaldırılması olduğunu belirtmiş, ve özetle şöyle devam etmiştir:

«Bugün fikir suçu olup olmadığı tartışılıyor. Fikir suçundan ceza vermek ne demek deniyor. Bu tür cezanın kaldırılması isteniyor. Bu fikirler güçlenirken, halen cezaevinde fikir suçundan yatanlar bulunmaktadır. Işte bir hedefi de budur.»

Konuşmacı, Ceza vermenin en kolay ve en zahmetsiz iş olduğunu ancak suçu önliyemediğini, bizde devamlı ceza artımı yoluna giderek ceza kanununun mehaz kanundan çok farklı hale geldiğini, Askeri Mahkemeler, Devlet Güvenlik Mahkemeleri kanunları ile getirilen bazı usullerin muhakeme ilkelerine aykırı olduğunu, kararı beğenilmediği için bir mahkemenin lağvedilmesi suretiyle hakim bağımsızlığının zedelendiğini söylemiştir.

Prof. Tosun özetle şöyle devam etmiştir:

«Iktidarlar oy kaygusu ile genel af çıkarabilirler. Ancak öteki nedenler yoksa af olumlu not almaz. Bunun yanında affın sınırı yaşama organı tarafından tesbit edilir.»

Konuşmacı, dünya tekniği büyük değişmeler gösterdiği, halde ceza ve muhakeme usulünde çağlar öncesi uygulamalarından, bugün büyük fark olmadığını söylemiştir.

PROF. BAHRI SAVCI

Prof Bahri Savcı genel af konusunu siyasal açıdan ele almış, genel affı toplumun bekleyişine yetkililerin bir cevap araması şeklinde nitelemiş, bugün affın bir atıfet olmaktan çıkıp, kamu oyunun isteği, etkisi oranında gelişen bir demokratik müessese haline geldiğini belirtmiş ve özetle şöyle demiştir:

«Bugün çıkarılacak af toplumun siyasal temsilcilerinin bir lutfu değil, toplumun birkaç yıldır beklediği, belki de bugüne kadar çıkarılan aflar içinde en zorunlusu haline gelmiş bir aftır. 150 liklerin affı cumhuriyet tarihimizde bu tür affın ilki olarak tanımlamak hiç abartma olmaz. Esasen Türkiye'nin hızla gelişme içine girdiği bugünler de böyle bir genel af esasen zorunluluk haline gelmiştir. Toplumun sosyal ve ekonomik problemlerini aşmıştır. Bu nedenle tüm suç ve suçluluğu kapsayacaktır. Fikir ve eylem suçları ortaya çıkmıştır. Bu seferki af bütün suçları kapsayacağı için böyle bir ayırımı yapmakta hassas davranılmalıdır.»

Son yıllarda, Türkiyenin geçirdiği hızlı evrim sonucu bir takım sonuçlara vardığını, dünyada olduğu gibi bazı şiddet olaylarına sahne olduğunu belirten Prof. Savcı «Bu konuda çok nazik noktalara geldik. Zaman zaman asabiyete göre karar verdik. Böylece çok büyük siyasal ayrılıklara düştük. Bu nedenle af siyasal görüş ayrılıklarını tamir etme yoludur» demiştir.

Daha sonra Prof. Bahri Savcı, infaz sistemi ile ilgili olarak görüşlerini şöyle açıklamıştır.

«Infazın temel prensibi suçluların topluma döndükleri zaman tekrar suç işler bir duruma gelmelerini önlemektir.

Hapishaneye düşen adamın bedeni arızaları artar. Ilk olarak bunu ben çektim. Çok kısa bir müddet hapis yattım. Çıktığım zaman dostlarımın ilk sorduğu sual sıhhatimin nasıl olduğuydu. Ayağımda hâlâ taşıdığım ortopedik pabuçlar bunu ispat eder.

Hapis yatmanın insanın ruhsal wapısı üzerinde de büyük etkileri oluyor. Ruhsal yapıyı zedeleyen bu sistem hala 19. yüz yıldan kalma mevzuatla idare edilmektedir.

Önemli olan bu mevzuatın değiştirilmesi için toplumda bir tepkinin olmasıdır. En geri kalmış, çevre hapishanelerin durumudur».

Daha sonra toplantıda Sağmacılar Cezaevinde yüz kızartıcı suçlardan tutuklu bulunan 687 mahkumun imzasıyla gelen ve af edilmelerini isteyen mahkumların mektubu okunmuştur.

Prof. Bahri Savcı konuşmasına devam ederek, bu mektuptan çok etkilendiklerini belirtmiş ve yüzkızartıcı suçlardan cezaevlerinde bulunan suçlularında af kapsamı içine alınmalarının gerek li olduğunu belirtmiştir.

Grevlerini başarıyla sürdüren Emayetaş işçilerinden bir kısmı

MADEN-İŞ'TEN

● EMAYETAŞ'TA GREV BAŞLADI

Maden-İş Sendikası ile, Emayetaş Madeni Eşya Saç ve Emaye Fabrikası T.A.Ş.'i arasında 16.10.1973 tarihinde başlıyan toplu sözleşme görüşmelerinde; ücret zammı, kıdem tazminatları ve diğer sosyal haklar konusunda anlaşma olmadığından 29.12.1973 tarihinde sendika grev kararı almıştı.

Aradan geçen süre içinde de anlaşma sağlanamadığından, sendika, alınan karar doğrultusunda 16 ocak 1974 çarşamba günü saat 12 de grev uygulamasına geçmiştir. Emayetaş'ta çalışan 900 Maden-İş üyesi haklarını alınacaya dek birlik ve bütünlük içinde greve devam etmektedirler.

● EMFA GREVİ DEVAM EDİYOR

Maden-İş I. Bölge Temsilciliğine bağlı EMFA Elektirik Malzemeleri Fabrikası işyerinde 27.6. 1973 günü başlatılan grev başarıyla devam etmektedir. İşçilerin inançlı ve azimli direnişleriyle 6 aydır sürmekte olan grev bölgedeki kardeş fabrikaların işçileriyle tam bir dayanışma sağlamıştır.

● AYVANSARAY LOKAVTI ONUNCU AYINI DOLDURDU

Maden-İş I. Bölge Temsilciliğine bağlı Ayvansaray Cıvata Fabrikasında işverenin 26.3.1973 tarihinde uygulamaya başladığı lokavt 10'uncu ayını doldurmuştur. Yurdumuzda uygulanan en uzun lokavt niteliğini kazanmış olan işyerindeki üyelerine Maden-İş Sendikası lokavt yardımını devam ettirmektedir. Ayvansaray lokavtı 200'e yakın işçiyi kapsamaktadır.

● ÖRNEK BIR IŞÇI DAYANIŞMASI

Maden-İş Sendikası I. Bölge Temsilciliğine bağlı işyerlerindeki işçiler, kendi aralarında para toplıyarak çeşitli işyerlerinin temsilci ve baştemsilcilerinden oluşan bir YARDIMLAŞMA KOMITESİ kurmuşlardır. Komitenin amacı, bölgeye bağlı işyerlerinde grev yaparak direnen ve lokavta maruz kalan işçilere yardım etmektir. Bu girişim bölgedek iişçiler arasında büyük ilgiyle karşılanmıştır.

YARDIMLAŞMA KOMITESİ ilk olarak, EMFA grevcilerini ve Ayvansaray Cıvata Fabrikasında lokavta karşı direnen işçileri ziyaret etmiş ve başarı dileklerinde bulunarak yardım malzemelerini dağıtmıştır. Lokavt ve Grev uygulanan bu işyerlerinde birer konuşma yapan DISK Genel Başkan Vekili Hilmi Güner, I. Bölge Temsilcisi Ergun Erdem ve bazı temsilciler, birlik ve beraberliğin yenilmezliği sonucu, 1974 yılına daha güçlü ve umutlu girdiğimizi belirtmişlerdir.

MADEN-İŞ'TE SEMİNERLER BAŞLADI

ÖZEL ÖRGÜTLENME SEMİNERİ: Maden-İş Sendikasının başlatmış olduğu «Örgütlenme seferberliği» ne paralel olarak Eğitim Dairesi'nce özel bir örgütlenme semineri düzenlenmiştir. 27-30 Aralık 1973 tarihleri arasında yapılan ve işyeri temsilcilerinin katıldığı seminerde başlıca aşağıdaki konular işlenmiştir. Sendika nedir? Nasıl doğmuştur?, Maden-İş'in temel amacı, temel ilkeleri, Örgütlenmenin sosyal ve ekonomik koşulları, Sendikacılık ve siyaset, Neden örgütlenmeliyiz?

A-TİPİ Hafta Sonu Yetiştirme Seminerleri: Maden-İş Sendikası Eğitim Dairesi'nce 1974 yılının ocak ve şubat aylarında, 6 hafta sürecek olan bir dizi seminer düzenlenmiştir. Maden-İş üye ve temsilcilerinin katıldığı seminerde eğitimci olarak İktisat Fakültesi'nden Prof. Dr. Metin Kutal, Dr. Gülten Kutal, Yazar Fethi Naci, DİSK Genel Sekreteri Kemal Sülker ve Maden-İş Sendikası uzmanları konuşmuşlardır.

TOPLU SÖZLEŞME GÖRÜŞMELERİ

Aşağıda yazılı işyerlerinde Maden-İş Toplu Sözleşme Dairesince toplu sözleşme görüşmeleri sürdürülmektedir:

1 — Etibank Antalya Ferrokrom ve Karpit Fabrikası
2 — Anadolu Döküm Sanayi A.Ş.
3 — Tınal Linyit Soba Fabrikası
4 — Erna Koll. Şt.
5 — Nekur Oyuncak Fabrikası
6 — Türkiye Zirai Donatım Kurumu (7 işyeri)
7 — Singer Sanayi A.Ş.

TURİZM-İŞ'TEN

ÜNVER OTELİNDE YETKİ ALINDI

DİSK üyesi Turizm-İş Sendikası Taksim'de kurulu olan ve 100 işçinin çalıştığı Ünver Oteli işyerinde toplu sözleşme yetkisini almıştır. Ancak işveren İzzet Ünver (aynı zamanda Magirus fabrikasının patronudur) işçilerin toplu sözleşme hakkını tanımamakta ve kanunî prosodüre dahi uymamaktadır. Bu sebepten Turizm-İş Sendikası bu işyerinde, «DİSK ilkeleri» ışığı altında önce işverenin bu çağ dışı zihniyeti ile mücadele edecektir. İşverenin işçi haklarını tanımamakta ısrarı karşısında, Turizm-İş Sendikası greve gideceğini bildirmiştir.

ANKARA ŞUBESİ ÇALIŞMALARI

Turizm-İş Sendikasının Ankara Şubesi hızlı bir örgütlenme faaliyeti içine girmiştir. Emekli Sandığına ait olan ve 200 işçinin çalıştığı Marmara Oteli'nden sonra, 100 işçinin çalıştığı Roma Oteli de örgütlenmiştir. Örgütlenme çalışmalarının tamamlandığı bu işyerleri için toplu sözleşme yetkisi için çağrı yapılmıştır. Yine Ankara şubesine bağlı Ege lokantasında yetki alınmış ve toplu sözleşme görüşmelerine başlanmıştır.

Turizm - İş Ankara şubesi aynı zamanda D.D.Y. Genel Müdürlüğüne bağlı yemekli ve yataklı vagonlarda çalışan ve işkoluna giren işçileri de örgütlemiş bulunmaktadır. Uzun yıllardır hem sarı sendika hem de idarece istismar edilmiş olan bu işçilerin, çalışma ve yaşama koşullarının iyileştirilmesi için sendika şimdiden hazırlıklara başlamıştır.

İZMİR'DE ÖRGÜTLENME

İzmir'de kurulu ve Fransızlara ait Foça Tatil Köyü işyerinde çalışan 300 işçi, Türk - İş'e bağlı olan sendikadan istifa ederek Turizm - İş sendikasına üye olmuşlardır. Buradaki örgütlenme çalışmalarını DİSK İzmir bölge temsilcisi Bahtiyar Erkul başarılı bir şekilde sürdürmektedir.

EĞİTİM ÇALIŞMALARI

Turizm-İş sendikası üyelerinin bilinç ve kültür durumlarını yükseltmek amacıyla yapmakta olduğu eğitim çalışmalarını sürdürmektedir. Sendika bu eğitim çalışmalarını iki tip olarak düzenlemekte ve programlamaktadır. 1 — Genel Eğitim: Bu tip eğitim çalışmaları DİSK'in öngördüğü ilkeler doğrultusunda düzenlenmekte ve üyelerin bilinç, dünya görüşü, kültür seviyelerinin yükseltilmesi amaçlanmaktadır. 2 — Sendikal Eğitim: Bu eğitim çalışmaları üyelere sendikal çalışmaları (sendika nedir, nasıl üye olunur, toplu sözleşme nedir... vb.) tanıtmak ve öğretmek amacıyla düzenlenmektedir.

BASIN-İŞ'TEN

ADANA ŞUBE KONGRESİ YAPILDI

Basın - İş sendikasının Adana şubesi kongresi 26.1.1974 cumartesi günü yapılmış ve üyeler yeni yöneticilerini seçmişlerdir. Tek dereceli olarak yapılan başkanlık seçimini «Yeni Adana» gazetesi mürettibi Tahir Alevekici kazanmıştır.

Yönetim kurulu üyeliklerine se, Özkan Gür, Yücel Yaman, İbrahim Uzun, Ardaş Margoz, M. Ali Ümit, M. Ali Yavuz seçilmişlerdir.

Yalnız Adana değil, bütün güney bölgesinde ki basın işçilerinin örgütlenmesine katkıda bulunacağına inandığımız yeni yönetim kurulunun çalışmalarında başarılar dileriz.

BASIN-İŞ AYDIN'DA ŞUBE AÇTI

Uzun yıllarardır Aydın'da yerel faaliyet gösteren Aydın Basın Teknisyenleri Sendikası, olağanüstü genel kurula gitmiş ve kendisini feshetmiştir. Demirbaşlarının ve parasının Basın-İş sendikasına bağışlanması yolunda alınan karardan sonra işçilerin tamamı Basın-İş sendikasına üye olmuşlardır. Böylece Basın-İş sendikası Aydın'da da bir şube kurmuş bulunmaktadır. Aydın şube başkanlığını Mehmet Yalçın yapmaktadır.

ANKARA ŞUBE KONGRESİ YAPILDI

Basın-İş sendikasının Ankara şube kongresi şubat ayının ilk haftası içinde yapılmıştır. Seçimlerden sonra şube başkanlığına Zekeriya Al getirilmiş, yönetim kurulu ise, Halil Keskin, Mustafa Tutel, Heyyam Demirer, İsmet Cimbiş, Refik Akıncı, Bayram Ünen, Mehmet Ayık, Rahmi Şahin ve Mehmet Özat'tan oluşmuştur.

Basın-İş Ankara şube kongresinde alınan karar gereğince Başbakan Bülent Ecevit'e bir telgraf çekilmiştir. Çekilen Telgrafta şöyle denmektedir. «Yurtta açılan yaraların kapanması, toplumsal barışın sağlanması ve demokrasinin gerçekleşmesi için, bütün siyasi suçluları da içine alan sınırsız bir genel affın çıkarılması dileğimizdir».

İBAK AMBALAJ'DA SÖZLEŞME İMZALANDI

Basın-İş sendikasının yürüttüğü toplu sözleşme görüşmeleri sonuçlanmış ve İbak Ambalaj Sanayii işjilerine ilk yıl 150. ikinci yıl 125 kuruş olmak üzere iki yıl için net 275 kuruşluk saat ücreti artışı sağlanmıştır. Sözleşme ile kazanılan diğer haklar ise şöyledir:

Yılda 30 gün üzerinden hesaplanacak kıdem tazminatı için günlüklerine 50 kuruş zam, evillere 400, bekârlara 250 lira yakacak parası, 500 lira evlenme, 300 lira doğum yardımı ve ölüm halinde de 500 lira yardım.

BASIN-İŞ 59 GENEL KURULU YAPILDI

Basın-İş sendikasının 59'uncu Genel Merkez Genel Kurulu 9-10 şubat tarihlerinde İstanbulda yapılmıştır. TÖB-DER İstanbul şubesinin Aksaray'da ki salonunda yapılan Genel Kurulda Basın-İş'in yeni yönetim kurulu şöyle oluşmuştur. Genel Başkan: Burhan Şahin, Genel Başkan Vekili: Feridun Okçal, Genel Başkan Vekili: Rafet Oğuz, Genel Sekreter: İsmail Keresteci, Genel Sayman: İrfan Altın. DİSK dergisi yeni yönetim kuruluna başarılı çalışmalar diler.

YENİ ORTAM'DA SÖZLEŞME İMZALANDI

DİSK üyesi Basın-İş sendikası ile Yeni Ortam gazetesi ve Ortam Matbaacılık işyerleri için, bir süredir devam eden toplu iş sözleşmesi görüşmesi sonuçlanmış ve bu işyerlerini kapsıyan bir sözleşme imzalanmıştır. İki yıl için yapılan ve 1.12.1973 tarihinden itibaren geçerli olan toplu sözleşme ile bu işyerlerinde çalışan işçilere, sendikaca «rekor» olarak nitelenen bir ücret artışı sağlanmıştır.

Yapılan sözleşme ile işçilerin kazandıkları hak ve çıkarların başlıcası şöyledir: Ücretlere %45 ile %103 zam. Yılda iki maaş tutarında ikramiye. Hergün 5 lira yemek parası. Çocuk başına 20 lira çocuk zammı, Kıdemi 5 yıldan az işçilere 20 gün, 5 yıldan fazla işçilere 24 gün ücretli izin. Bunlardan ayrı olarak ,evlenme yardımı, doğum yardımı, ölüm yardımı ve kıdem tazminatı gibi sosyal haklar sağlanmıştır.

KERAMİK - İŞ'TEN

1100 İŞÇİ KERAMİK - İŞ'E GEÇTİ

Tuzla Porselen fabrikasında çalışan ve Türk - İş'e bağlı Çimse - İş sendikasına üye bulunan 1100 işçi topluca DİSK'e bağlı Keramik-İş Sendikasına üye olmuşlardır. Bunun üzerine keramik - İş sendikası, İstanbul Bölge Çalışma Müdürlüğüne baş vurarak bu işyerinde toplu iş sözleşmesi görüşmelerinde bulunma yetkisi istemiştir. Çimse - İş sendikası itiraz etmiş isede, yapılan itiraz yerinde görülmemiş ve yetki Keramik - İş sendikasına kesin olarak verilmiştir.

GIDA-İŞ'TEN

İKİ İŞYERİNDE TOPLU SÖZLEŞME GÖRÜŞMELERİ BAŞLIYOR

Gıda-İş sendikasına bağlı iki iş yerinde yeni dönemin toplu sözleşme görüşmeleri başlamıştır. Süt Endüstrisi Kurumu Genel Müdürlüğüne bağlı olan Havsa Peynir ve Tereyağı fabrikası işyerinde toplu sözleşme görüşmelerinin 4 mart 1974 günü başlamasına karar verilmiştir.

Şark Yağ ve Boya A.Ş. işyerinde, toplu iş sözleşmesi görüşmeleri 21 şubat 1974 te başlamıştır. Bu konuda işyerinde çalışan üyeler arasında yapılan anket sonucu işçilerin istekleri saptanmış ve görüşmelere esas teşkil edecek bir biçime getirilmiştir.

● TEMSİLCİ SEÇİMLERİ YAPILIYOR

Gıda - İşe bağlı İstanbul Süt Fabrikası işyerinde, temsilci seçimleri için «Sendika İşyeri Temsilcisi Yönetmeliği»ne göre gereken işlemler yapılmış ve aday gösterme süresi 12 şubat 1974 günü dolmuştur. Seçimler, kapalı oy açık tasnif yoluyla 18. Şubat 1974 günü yapılmıştır.

Havsa Süt ve Tereyağı Fabrikasında ise temsilci seçimleri yapılmıştır. Seçim sonucunda baştemsilciliği Ramazan Çalışkan, temsilciliği ise Ahmet Kaya kazanmışlardır.

● MANİSA'DA TOPLU SÖZLEŞME İMZALANDI

Gıda - İş sendikası ile Manisa'da kurulu Saray Ekmek Fabrikası işverenleri arasında devam etmekte olan toplu iş sözleşmesi görüşmeleri sona ermiş ve işyerinde çalışan işçiler adına toplu iş sözleşmesi imzalanmıştır.

Toplu sözleşmenin getirmiş olduğu hak ve çıkarlar arasında şunlar bulunmaktadır: Yıllık ücretli izinlerin 12, 20, 25, 27 işgünü olarak yapılması, evlenme, doğum, ölüm ödenekleri, yılda 2 çift ayakkabı, ücretlerin 37, 50, 40 ve 52 liraya çıkarılması, eşit oy hakkı olan disiplin kurulu gibi yararlar sağlanmıştır.

● YENİ PAK İŞYERİNDE ÖRGÜTLENME

İstanbul, Gaziosmanpaşa - Küçükköy de kurulu Yeni Pak Un Fabrikası işyerinde çalışan işçilerin örgütlenmeleri tamamlanmış ve, işyerinde çalışan işçilerin tamamı Gıda - İş sendikasına üye kaydedilmiştir. Örgütlenmenin tamamlanma sından sonra işverene toplu iş sözleşmesi için çağrı yapılmıştır.

LASTİK-İŞ'TEN

● PİMAŞ'TA GREV KARARI ALINDI

Lastik - İş Sendikasına bağlı, İzmit - Gebze bölgesinde kurulu Pimaş işyerinde sendika grev kararı almıştır. Sendikanın Grev kararından sonra işverende lokavt kararı alınca Lastik - İş Sendikası fabrikada çalışan 300 işçi ile bir toplantı yapmıştır.

Yapılan toplantıda konuşan Lastik - İş Sendikası Genel Başkan Vekili Kenan Akman işverenin bu katı tutumunu eleştirmiş ve şöyle konuşmuştur. «Türkiye'de bir sendika bir işyerinde anayasal hakkı olan grev kararını aldığı vakit işverenler derhal lokavtla işçileri ve sendikayı tehdit etmeye kalkışmaktadır. Pimaşta da böyle olmuştur. Ama hak verilmez alınır, düsturu ile mücadelemize devam edip, sosyal haklarımızı almaktan bizi hiçbir güç alıkoyamıyacaktır.»

● DERBY FABRIKALARINDA SÖZLEŞME İMZALANDI

Lastik — İş Sendikası ve Derby Lastik ve Derby Plastik Fabrikaları işvereni arasında sürdürülen toplu iş sözleşme görüşmeleri uyuşmazlıkla sona ermiş ve sendikada 3000 işçi adına grev kararı almıştı. Grev kararı alınmış olmasına karşın sendika ile işveren arasında yeniden son bir kez görüşmelere girişilmiş ve olumlu sonuç alınınca iki işyeri için toplu sözleşme imzalanmıştır.

Lastik - İş sendikasının bildirdiğine göre alının hakların başlıcaları şunlardır: Ücretlere iki yıl için gündelik 25 lira zam ve toplam 115 gündelik tutarında ikramiye. Asgari gündelik ücret 30 lira olacak. Gece vardiyasında çalışanlara ayrıca 2 lira ödenecek. İhbar önellerinin hepsi yüzde elli oranında arttırılacak. Emekliye ayrılanlara 21 günlük kıdem tazminatı ve bir haftalık ikramiye verilecek. Bunların yanında daha bir çok sosyal yardım ve haklar sağlandığı bildirilmiştir.

● BALİNA KAUÇUK VE GÜNEŞ PLASTİK'TE GREV KARARI

Türkiye Lastik - İş Sendikası ile Balina Kauçuk Sanayii ve Güneş Plastik sanayii işyerlerinde sürdürülmekte olan toplu iş sözleşmesi görüşmelerinde anlaşmaya varılamaması ve uzlaştırma çabalarının da bir sonuç vermemesi üzerine sendika bu işyerlerinde grev kararı almıştır. Grev kararı iki işyerinde çalışmakta olan 300 işçiyi kapsamaktadır. Lastik - İş Sendikasından grev kararı ile ilgili olarak yapılan açıklamada şöyle denmektedir. «İşverenler, İşçilerin ücretler ve sosyal haklarla ilgili haklı isteklerini kabule yanaşmadıklarından, bu iki işyerinde grev kararı almış bulunuyoruz. Lastik - İş Sendikası ve grev kararı alınan işyerlerinde çalışan üyeleri-

miz, haklı istekleri kabul edilinceye kadar mücadeleyi sürdürmekte kararlı ve azimlidirler.»

UNİROYAL'DEKİ ANLAŞMAZLIK İŞÇİLER LEHİNE ÇÖZÜMLENDİ

Lastik - İş Sendikası ile Adapazarında kurulu Uniroyal ortaklığı arasında ortaya çıkan uyuşmazlık Yargıtay tarafından işçilerin istekleri doğrultusunda karara bağlanmıştır.

Uniroyal işvereni toplu iş sözleşmesinin açık hükümlerini göz önüne almadan Cumartesi günlerini pazara bağlıyan 24 00—08 00 vardiyalarda çalışan işçilere ücretli zam ödememesi üzerine çıkan uyuşmazlık Yargıtay'ın üç yevmiye almaları gerektiği yolunda verdiği karar ile sonuçlanmıştır.

HÜRCAM-İŞ'TEN

YENİ ÖRGÜTLENME

Hürcam-İş sendikasından bildirildiğine göre, İstanbul'da Ayazağa'da kurulu, Özel Cam Sanayii Ltd. Işyerinde çalışan 120 işçiden 112 tanesi Hürcam-İş sendikasına üye olmuşlardır. Bu işyerinde daha önce bir toplu iş sözleşmesi imzalamış bulunan Türk-İş'e bağlı Kristal-İş sendikası, sözleşme imzalandıktan sonra bir daha gözükmediğinden ve imzalanan toplu sözleşme işverence uygulanmadığından işçiler topluca Hürcam İş'e geçme kararı almışlardır.

ANADOLU CAM SANAYİİ İŞYERİNDEN 150 İŞÇİ ÇIKARILDI.

Mersinde kurulu Anadolu cam sanayii A.Ş.'ne ait Şişe ve Cam Fabrikasında işveren 150 Hürcam-İş üyesi işçinin işine son vermiştir. Hürcam-İş Sendikası Genel sekreteri konuyla ilgili olarak yaptığı açıklamada şöyle demiştir. «Anadolu Cam Sanayii A.Ş. yetkililerinin bu tutumunu şiddetle protesto ediyoruz. Türkiye'de işsizliğin kol gezdiği, hayat pahalılığının hergün biraz daha artarak işçilerin hayatını çekilmez hale getirdiği günümüzde, işverenler işçilere yeni iş alanları açıp onlara iş sağlıyacakları yerde, onların işlerinden edilmelerine yol açacak olurlarsa, karşılarında hem bizi hem de kamuoyunu bulacaklardır. Türkiye Hürcam-İş sendikası olarak cam işkolunda meydana gelecek her türlü işçi çıkarmalarına karşı gerekli tedbiri alacak işçilermizin ve ailelerinin ekmekleri ile oynanmasına asla izin vermiyeceğiz.»

İZMİR ŞUBESİ ÇALIŞMALARINA BAŞLADI

Hürcam-İş sendikası ortamın elverişliliğinden dolayı İzmir'de bir şube açılmasına karar vermiş ve açılan şube örgütlenme çalışmalarına başlamıştır.

İzmir şubesi ilk olarak, Ege Cam Sanayii Kol. Şti. işyerinde çalışan işçileri üye yapmıştır. Bu işyerinde daha sonra toplu sözleşme yetkisi alınmış fakat görüşme sonuçları olumsuz bittiği için uzlaştırma kuruluna gidilmiştir. Bu işyerinde uzlaştırma kurulu kararı beklenmektedir.

KİMYA-İŞ'TEN

KAV'DA SÖZLEŞME İMZALANDI

DİSK üyesi Kimya-İş Sendikası Kav Orman Sanayii işyerinde yaptığı başarılı örgütlenmeden sonra toplu iş sözleşmesini de imzalamıştır. Kasım ayı ortalarında başlıyan toplu iş sözleşmesi görüşmelerinde anlaşmazlık çıkmış ve konu uzlaştırma kuruluna gönderilmiştir. Uzlaştırma kurulunun verdiği karar işveren ve sendika tarafından kabul edilerek toplu iş sözleşmesi imzalanmıştır. Sözleşme ile işçilere sağlanan haklardan bazıları şunlardır.

1500 Tl. Toplu sözleşme ikramiyesi, Ücretlere: birinci yıl %45' ikinci yıl %45, üçüncü yıl %50 zam. Birinci yıl ve ikinci yıl 1,5 maaş ikramiye, üçüncü yıl ise 2 maaş ıkramiye.

Bunların yanında çeşitli sosyal haklar sağlıyan sözleşme, Bursa bölgesinde kimya işkolunda yapılmış olan en iyi sözleşme olmaktadır.

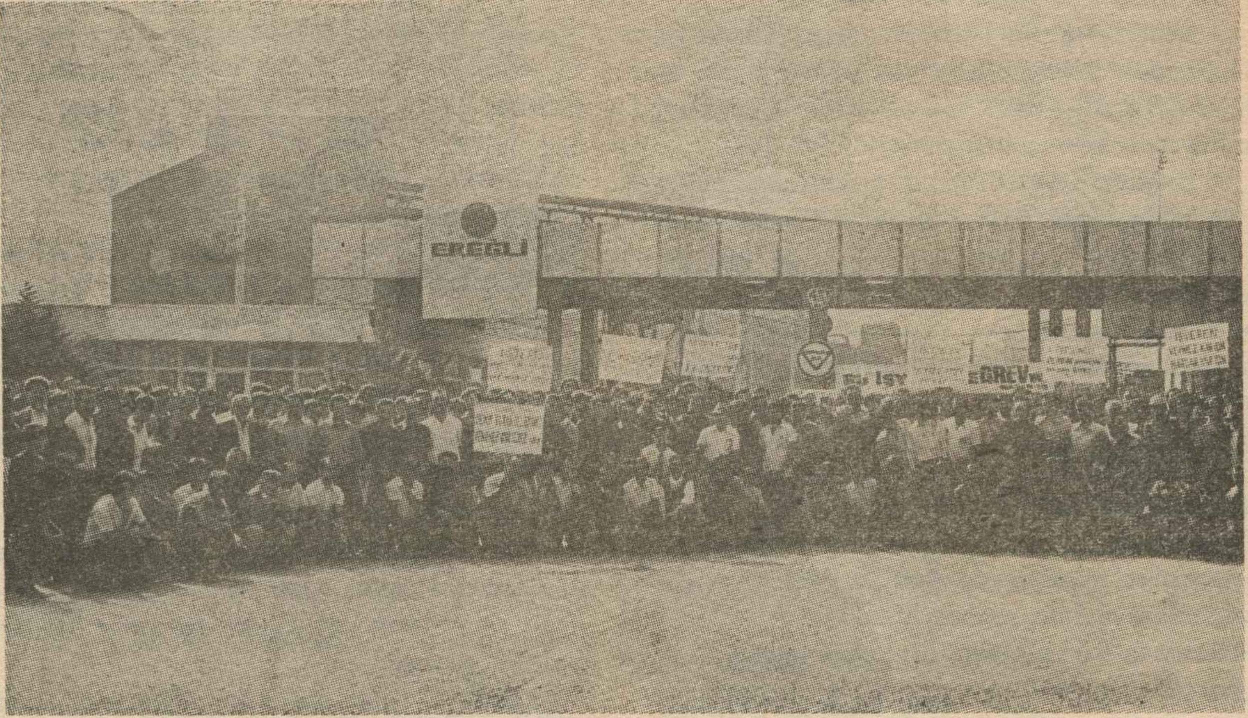
BİLİM İLAÇTA'DA SÖZLEŞME İMZALANDI

DİSK üyesi Kimya-İş sendikası ile Bilim İlâç Sanayii ve Ticaret A.Ş.'ne ait işyerinde sürdürülen sözleşme görüşmeleri sonuç vermiş ve sözleşme imzalanmıştır. Bir süre önce Türk-İş'e bağlı Petrol-İş sendikasından ayrılarak Kimya-İş'e geçen işçilerin oybirliği ile kabul ettikleri sözleşme ile işçilere şu haklar ve çıkarlar sağlanmıştır;

Birinci yıl ücretlere saatte 200, ikinci yıl 175, üçüncü yıl 200 kuruş ücret zammı, ayrıca her kıdem yılı için saatte 5 kuruş zam sağlanmıştır. Bunlara ek olarak da, birinci yıl 2,5, ikinci yıl 2,5, üçüncü yılda 3 maaş tutarında ikramiye ödenecektir.

Sözleşme ile kazanılan sosyal yardımlar ise şöyle: Evlenme ve ölüm halinde 1000, işçinin kendisinin ölümü halinde 1500 lira, doğum yardımı 500 lira, çocuk yardımı 30 lira. Ayrıca öğrenim gören çocuklara yardımı.

ERDEMİR'DE ANLAŞMA OLDU

...... ve sonunda mücadeleyi Erdemir işçileri kazandılar

DİSK üyesi Türkiye Maden - İş Sendikası ile Ereğli Demir Çelik Fabrikaları arasında meydana gelen toplu sözleşme uyuşmazlığı, Sanayi ve Teknoloji bakanı Abdülkerim Doğru'nun başkanlığında tarafların yaptıkları görüşmede bir anlaşmaya bağlanmıştır. 10.2.1974 tarihinde imzalanan ve «toplu sözleşme redaksiyonu yapılıp imzalanıncaya kadar, toplu sözleşme hükmünde geçerli» olan anlaşma tutanağı ile uyuşmazlık bir çözüme bağlanmış, taraflar almış oldukları grev ve lokavt kararlarını kaldırmışlardır.

İmzalanmış olan anlaşma tutanağına göre işçilerin saat ücretlerine birinci yıl asgari 250, azami 300 kuruş arasında değişen kademeli zam yapılmıştır. Yapılan zam 19 nisan 1973 tarihinden itibaren geçerli sayılacaktır. İkinci yıl zammı ise, 19 nisan 1974 tarihinde yapılacak, bütün işçilere seyyanen 200 kuruş saat ücreti verilecektir. Ereğli işçilerinin en çok üzerinde durdukları 72 günlük işletme tazminatı da kabul edilmiştir. Böylece işçiler her yıl ücretleri tutarında 72 günlük işletme tazminatı alacaklardır. Daha önce bu işletme tazminatı sadece memur durumundaki personele verilmekteydi. Yapılan anlaşma tutanağında işçilerin alacağı ikramiye de yılda 2 maaş olarak saptanmıştır.

Anlaşma tutanağında yer alan diğer maddeler ise şöyledir:

Tanıtma kartını unutan veya bir başka sebeple yanında bulunduramıyan işçinin işbaşı yapabilmesi için, yedek kart sistemi veya başka bir sistemin uygulanmasını işveren sağlıyacaktır. İşyerinde asgari ücret saatte brüt 561 kuruş olacaktır. Sözleşmenin yürürlük tarihi içinde işe yeni giren işçiler sözleşme haklarından faydalanabilecekler. Yemek ücreti 8 liraya çıkarılacak,

Gece zammı: Gece 0—8 saatleri arasında çalışan işçilere, 1 saat dahi çalışsalar her gün için 5 lira gece zammı verilir.

Birikmiş farklar: sözleşmenin kapsamına giren ve toplu sözleşme hükmü gereğince bundan sonrada girecek olan bütün üyelerin yürürlük tarihi ile anlaşma tutanağının imzalandığı 10.2.1974 tarihleri arasındaki bütün birikmiş maddi her türlü farklar bir defada ve toptan olarak üyelere en geç 10.3.1974 tarihinde ödenecektir.

İşsizlik, emek göçü, nüfus denetimi sorunları DİSK'in seminerinde ele alındı

22—25 Ocak 1974 tarihlerinde DİSK tarafından İstanbul'da, Dilson Oteli toplantı salonunda düzenlenen, «İşsizlik, Emek Göçü ve Nüfus Denetimi» konulu seminer gerçekten ilginç olmuş ve büyük bir gereksinmeyi karşıladığı görülmüştür.

Seminerin açış konuşmasını yapan Disk Genel Sekreteri Kemal Sülker özetle şöyle demiştir:

«İş mevsiminin yoğunlaştığı aylarla, azaldığı aylar arasında yüzde 75'i bulan emek fazlası memleketimizin çok önemli bir görüntüsüdür. Yüzde 75'e varan emek fazlalığının endüstri alanına kaydırılması zorunluğu ortadayken hâlâ hızlı bir sanayileşme programının ve özel sektörü de bağlayan emekten yana bir kalkınma plânının yapılmaması Türkiye'yi çağdaş uygarlıktan git gide uzaklaştırmaktadır. Başka uluslar en yeni teknolojiyi sanayie uygularken bizim henüz 20. yüz yıl ortalarının araç ve gereçleriyle ve de 2. Dünya Savaşından sonra hızlanan dışa bağımlı bir ekonomi politikasıyla günler, haftalar ve yıllar harcamamız, egemen sınıfların devlet yönetme gücünü yitirmekte olduklarını kanıtlamaktadır.

Bu bakımlardan işçi sınıfının daha çok gerçek sendikalar saflarında toplanarak politika alanında kendi özlemlerini dile getirmeleri ve devlet yönetimine ağırlıklarını koyacak bir anlayışla sorunların çözümünü politik karar mevkiilerinde söz sahibi olmada görmeleri geçen yılın en önemli sosyo-politik gelişmesi olmuştur.

İşte işçiden yana sendikacılığın temsilcisi olan DİSK, bu seminerde çok kıymetli hocalarımızın aydınlatıcı tebliğleriyle daha da güçlenerek yurt sorunlarının çözüm yollarını da, dertlerin nasıl yoğunlaştığını da görecek ve bilimsel tartışmalarla konuları derinlemesine anlamada yeni mesafeler alacaktır.»

PROF. TALAS'IN TEBLİĞİ

Açılış konuşmasından sonra seminere ilk tebliği sunan, Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi profesörlerinden Cahit Talas'ın konuşmasını şöyle özetleyebiliriz:

«Türkiye'den yurt dışına giden işçilerin: A) beyin grubu, B) Teknikçiler grubu, C) Nitelikçi işçiler grubu, D) Düz işçiler grubu olarak ayırabiliriz.

Bu gruplar içinde bulunan beyin grubunun, bütün gelişmekte olan ülkeler gibi Türkiye'de yurt kalkınmasında tutamamanın sıkıntısını çekmektedir. Bu beyin göçünün nedenleri araştırıldığı zaman ekonomik ve mesleksel nedenler olduğu ortaya çıkmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde yetersiz ve rasyonel olmıyan ücret politikası, beyin göçünün başlıca nedenleri arasındadır. İkinci neden gelişmiş ülkelerin mesleksel alanda sağladıkları ilerleme olanaklarıdır. B.M.'nin bir raporunda, beyin göcü, az gelişmişliğin sorunu içinde gösterilmektedir. Türkiye'nin dışında bu grup içine giren insanların sayısı kesin olarak bilinmiyor. Fakat Amerika ve Batı Almanya'daki doktor sayısının azımsanmayacak bir önemde olduğu kabul edilmektedir.»

Teknik gruba girenler, ekonomik bakımdan daha tatmin edici bulunmaları yanında, Türkiye'de doğrudan doğruya makina başında çalışmayı yadırgayan bu grup mensupları dışarda aynı psikolojiyi taşımıyorlar. Türkiye'de bürokrat olmayı istiyorlar. Buna karşılık dışarda işçi statüsünü yadırgamıyorlar.»

«1965 - 72 arasında 16 bin 528 Sanat Enstitüsü mezunu ile Tekniker Okulları mezunlarının dışarda çalışmış, bu süre içinde dışarı gitmek için başvuran teknikerlerin sayısı 46 bine yaklaşmıştır.»

Prof. Talas, yapılan hesaplara göre yurt dışında çalışan işçilerin yüzde 35 dolaylarında bir bölümünün yetenekli işçilerin teşkil ettiğini, dışarıya gitmeye hazır bekleyen nitelikli işçilerin sayısının ise 250 bin dolaylarında olduğunu bildirmiştir. Talas, yetişkin nitelikli işçilerin neye mal oldukları konusu üzerinde ilgililerin fazla durmadığını sözlerine eklemiştir.

Talas, yurt dışına çalışmaya giden işçilerin büyük bölümünün düz işçiler olduğunu, halen dışarda çalışan bu işçilerin sayısının 700 bine vardığını belirtmiş, «Erkek ve kadın 800 bin dolayında bir düz işçi grubu da dışarıya gitmek için sıra bekle-

mektedir.» demiştir. Talas, yurt dışına giden bu tür işçilerin işsizliği önemli ölçüde hafiflettiğini belirtmiştir.

İstihdam sorununun çözümünü dış ülkelerde aramanın sakıncalarını da belirten Prof. Talas, yurt dışına hangi bölgelerden gidildiği konusuna değinmiş ve özetle şöyle devam etmiştir:

«Denilebilir ki, çalışmak üzere dış ülkelere göç, Türkiye'nin hemen her bölgesinden olmaktadır. Fakat bölgeler arasında bir denge kurmak ve bazı durumlara ve bölgelere öncelik tanımak amaciyle yapılan düzenlemeler sonunda serbest bir oluşuma kısmen engel olunmaktadır. Bilindiği gibi Türkiye'nin dışarıya dönük geleneksel göç merkezleri vardır. Bunlar İstanbul ve Trakya ile Ankara ve Orta Anadolu'dur. Bunlar kısmen gerilemiş, Kuzey ve Batı Anadolu öne geçmiştir. Aşağıdaki tablo göçlerin bölgelerini göstermektedir: (Federal Almanya'daki Türk işçilerinin coğrafî kökeni)

Bölgeler	*1967*	*1968*	*1969*	*1970*	*1971*
İstanbul ve Trakya	43,6	24,0	20,3	21,4	22,4
Ankara ve Orta Anadolu	16,0	23,0	23,8	22,9	23,2
Kuzey Anadolu	10,0	14,4	16,1	16,7	13,8
Batı Anadolu	11,0	19,7	23,8	26,5	25,0
Doğu Anadolu	10,0	9,4	8,0	4,3	7,8
Güney Anadolu	8,6	9,0	8,0	8,2	7,0

Talas, gittikleri ülkelerde yaptıkları işe göre bazı ilginç sonuçlarla karşılaşıldığını, Almanya'daki Türk işçilerin yüzde 23'ünün imalât işlerinde, yüzde 20'sinin küçük sanatlarda, yüzde 13'ünün hizmet kesiminde, yüzde 12'sinin satıcı ve cüce işletmelerde, yüzde 9'unun inşaatlarda çalıştıklarını söylemiştir.

Prof. Talas, işçilerin dışarıya gitmelerinin başlıca nedenlerinin gelir azlığı olduğunu belirtmiş ve özetle şöyle devam etmiştir:

«Dışarı giden işçilerin yarısı kırsal bölgelerden gelmektedir. Başka deyimle çiftçidirler. Köydeki gelirleri ise şehirde çalışan işçi gelirinin üçte biri kadardır. Bu durumda yabanci ülkede çalışan kırsal bölge işçisinin dışardaki geliri, içerdeki gelirinden 8-10 kat fazla olmaktadır. Dışardaki yaşantısını köydekinden çok farklı olmaması nedeniyle büyük tasarruflar yapabilmektedirler. Çeşitli mahrumiyete katlanmaktadırlar. Böylece bir kaç yıl içinde özellikle kırsal bölgeler bakımından servet sayılacak tasarrufa ulaşabilmektedirler. Gidişlerinin büyük nedeni, bu olay içinde oraya çıkmaktadır. Yapılan araştırmaya göre yurda döndüklerinde bu işçiler işçi olarak değil, müstakil kalmayı veya hizmet kesiminde çalışmayı arzu etmektedirler.»

DOÇ. O.N. KOÇTÜRK'ÜN TEBLİĞİ:

Birinci günün ikinci konuşmasını yapan Osman Nuri Koçtürk, tebliğinde: «nüfus artışının biyolojik nedeni Türkiye'de kamuoyuna yanlış anlatılmıştır. Nüfus açlığa ve tahılla tek taraflı beslenmeye tepki olarak artmaktadır» demiştir.

Koçtürk, nüfus artışı, göçler ve istihdam sorununa yalnız politik, sosyal ve ekonomik açıdan bakmanın yeterli olmadığını, konuyu «ekolojik» çevre açısından ele almak gerektiğini belirtmiş ve özetle şöyle devam etmiştir:

«Yaşantısı boyunca çevresi ve öteki insanlarla uyum sağlayamayan, yöresi ile uyuşamayan insanın göç etmekten başka çaresi yoktur. Türkiye ile öteki geri kalmış ülkelerde de belirli bir azınlık, çoğunluğa yaşama olanağı bırakmadığı için bunlar ülkeyi terketmek veya çok çocuk yaparak nesillerini sürdürmek durumunda kalmaktadırlar.»

Nüfus artışının, açlığın sebebini teşkil etmediğini, tam tersine önce toplumun aç bırakıldığını, sonra nüfus artışının ortaya çıktığını ileri süren Koçtürk, «Pirinçle beslenmeye mahkûm edilen Uzak - Doğu, mısırla beslenen Latin Amerika ülkeleri, tahılla beslenen Afrika ve Orta Doğu nüfusun hızla arttığı bölgelerdir. Buna karşılık dünya gelirinin kaymağını çalarak ekmekten çok et tüketen ülkelerde nüfus hızla artmıyor» demiştir.

Osman Nuri Koçtürk özetle şöyle devam etmiştir:

«Aç ve yoksul çoğunluğun sermaye baskısına karşı gösterdiği bu ekoloji tepki, demokratik ortamda yoksulun oyları ile iktidara gelmesine neden olur. Varlıklı ülkeler ile varlıklı kesimlerin doğum kontrolunun savunucusu olmalarının nedeni budur.»

Türkiye'deki endüstrileşmenin çarpık geliştiğini, tarım kesimi ile endüstri kesimi arasındaki dengenin bozulmasının önce açlığı getirdiğini, açlığın da nüfus artışını hızlandırdığını ileri süren Koçtürk, «Doğum kontrolunun işçi, köylü gibi tükettiğinden daha çok üreten kesimlere yöneltilmesi sermaye egemenliğini sürdürmek içindir. Bu, toplum açısından son derece sakıncalıdır.»

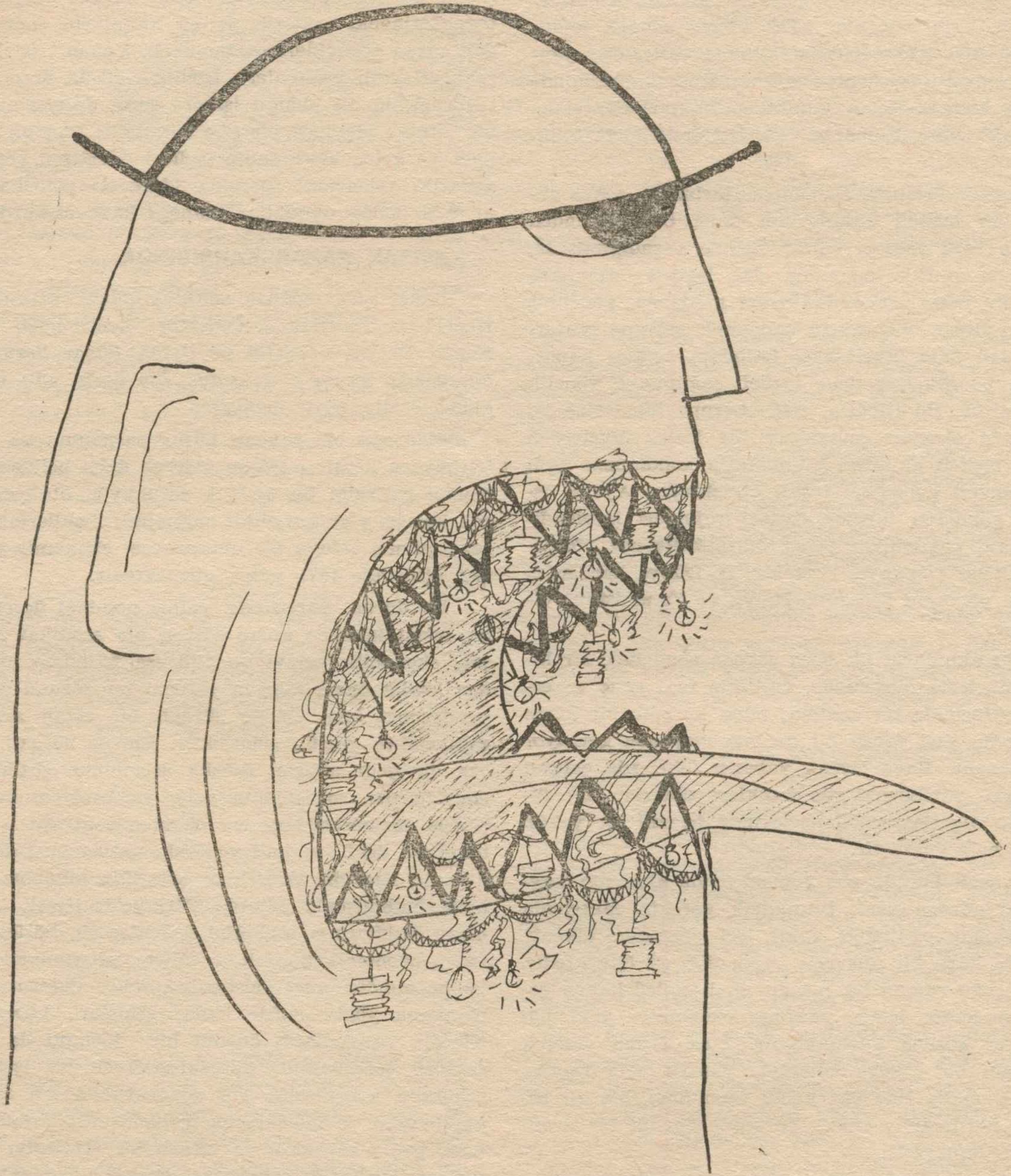
«Endüstrinin tarım kesimi içinde entegrasyonu demek olan «Agrindus» düzeninde, tarımsal üretim kooperatifleri, federasyonlar, hükûmet yardımları, işçi sendikaları, ortaklıklar kurarak tarımsal ürünleri işlemeyi amaçlayan endüstriler geliştirirler. Bu suretle endüstrinin üstün gelirinden tarım yararlanır ve millî endüstrinin makina yapan makineler endüstrisinin birikimi için lüzumlu ortam hazırlanır.

Almanya'dan gelecek işçilerin sendikalarca hazırlanacak bir «Agrindus Plânı» uyarınca Doğu ve Orta Anadolu'da tarım ve tarıma dayalı endüstri üniteleri (Angrindus) kurmalarını öneriyorum.» demiştir.

DOÇ. ALPASLAN IŞIKLI'NIN TEBLİĞİ

İkinci gün, öğleden önce yapılan oturumda Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın Yayın Yüksek Okulu Öğretim Üyelerinden Doç. Dr. Alpaslan Işıklı, *«Ülkeler arası İş Gücü Akımlarının Ekonomik ve*

HALKA AÇILIYORLAR!...

alper

Sosyal Sonuçları» adlı tebliğinde özetle şöyle demiştir:

«Ülkelerarası işgücü akımları, yeni bir oluşum değildir. Yeryüzünde yeni keşfedilen kıtaların meskûn hale gelmesi bu akımlar sayesinde mümkün olmuştur. Geçen asırlarda yoğunluk kazanmış bulunan bu tür akımlara ülkemiz işgücünden de katılanların mevcut olduğu bilinmektedir. Çeşitli yasaklara rağmen, Osmanlı İmparatorluğundan Amerika'ya gidenlerin sayısının XIX. Yüzyıl sonuna kadar 100.000 kişi kadar olduğu bilinmektedir. Öte yandan, Osmanlı imparatorluğunun Rumeli kesiminde yeni gelişmekte olan kapitalist işletmelerde çalıştırılmak üzere Romanya'dan işçi getirildiği bilinmektedir.

Ancak, özellikle II. Dünya Harbinden sonra vücutbulan işgücü akımlarının daha öncekilerinden ayrılan bazı yanları vardır. İçinde yaşadığımız bu dönemde ağırlık kazanmış olan işgücü akımları, belli bir yeni keşfedilmiş arazi parçasına yönelmiş olanlar değil, olağanüstü ekonomik gelişme göstermiş olan bazı ülkelerdeki istihdam açığını kapatmaya, bu ülkelere ucuz işgücü sağlamaya yönelik akımlardır. Bu itibarla, Batı Avrupa ülkelerine bu ülkelerin etrafını çevreleyen bir kısım ülkelerden gelen işgücü akımları günümüzde konumuzla ilgili asıl önemli gelişmeyi teşkil etmektedir. Ayrıca işgücü gönderen ülkeler siyasal rejimleri incelendiği vakit, çoğunlukla faşist diktatörlüklerle yönetilen ülkeler (İspanya, Portekiz, II. Dünya harbinden önceki yönetimi itibariyle İtalya ve Yunanistan) olmuştur.

Bu akımların ilk göze çarpan sonuçları, bir kısım ülkelerin nüfusunda, özellikle faal genç ve erkek nüfuşunda bir azalma; buna karşılık bir kısım ülkelerde aksi yönde bir azalma meydana getiriyor olmalarıdır. İlave olarak yabancı ülkelerde çalışan işçilerin yurtlarına gönderdikleri dövizler, bu ülkelerin dış ticaret bilançolarında önemli bir yekûn tutar hale gelmiştir.

Ancak burada söz konusu döviz akımının kaynağını gözden uzak tutmamak gerekir. Meselenin bu yönüne eğilindiği vakit işçi gönderen ülkenin pek de kârlı bir alışveriş yapmadığı görülmektedir. Zira, çoğu zaman bir insanın faal işgücü haline gelinceye kadar içinde yaşadığı ekonomiye yüklediği maliyet gözden kaçmaktadır. Yurt dışına giderek yabancı bir ülkeye emeğiyle yararlı olan işçinin, bu tür maliyetine işçi kabul eden ülke, hiç bir şekilde katılmamış olmak suretiyle önemli bir avantaj sağlamaktadır.

Ayrıca, yabancı işçi istihdam edenlerin bu işçilerden daha yüksek bir artık değer sağlamak imkânına eriştikleri de bir gerçektir. Yapılan bazı araştırmalar, Batı Almanya'da çalışan yabancı işçilerin yerli işçilere kıyasla, çeşitli endüstrilere göre %60 ile %80 arasında değişen düşük oranlarda (saat başına) ücret aldıklarını göstermektedir.

Ayrıca, yabancı işçilerin en düşük kategorilerde en zahmetli işlerde çalıştıkları da unutulmamalıdır.

Öte yandan, işgücü akımlarının sonuçlarını yalnızca işgücü gönderen ve kabul eden ülkeler açısından değil, aynı zamanda her iki ülkedeki çalışanların ve eğemen çevrelerin çıkarları açısından incelemekte yarar vardır. Bu açıdan bakılınca işçi kabul eden ülkelerdeki bir kısım düşük ücret kategorilerindeki işçilerin de bu akımların sonucundan zarar gördükleri saptanabilir. Yabancı işçilerin rekabeti yerli işverenlere, özellikle düşük ücret kategorilerinin ait olduğu işlerde ücret seviyesini sabit tutmak yönünde bir güç vermiştir. Değişik milliyet ve geleneklere sahip işçileri çalıştıran sermayedarlar geleneksel «parçala, idare et» politikalarını daha kolay uygulama olanağı kazanmışlardır.

ORTAK PAZAR KARŞISINDA

İkinci gün, öğleden sonra yapılan oturumda, Hacettepe Üniversitesi Öğretim üyelerinden Dr. Kemal Derviş, *«İşsizlik ve Ortak Pazar Sorunları karşısında Emek - Sermaye İlişkileri»* adlı tebliğinde, özetle, şöyle demiştir:

«Türkiye bir yandan nüfus baskısının ve yurt içi köyden kentlere göçün giderek daha belirgin bir biçime getirdiği bir işsizlik sorunuyla, öte yandan çok karışmış ve karşılıklı bağımlılık ilişkilerinin yüzeye çıkmış olduğu bir uluslararası ekonomik ortamın etkisinde 1974 yılına girmektedir.

Bu durum karşısında, yalnız nominal ücret artış hızını kendine amaç edinen bir sendikal faaliyet, ekonomik yapıyı ve bilhassa istihdam açısından büyük önem taşıyan yatırım temposunu etkiliyemiyeceği için, emeğe sürekli bir refah artışını sağlamakta güçlük çekecektir. Emeğe sürekli gerçek bir gelir artışını işsizlik sorununun çözümünü engelemeden sağlamanın yolu, yatırımların önemli ölçüde hızlandırılması ve ekonomik artığın lüks tüketime değil, verimli ve etkin yatırımlara dönüşmesidir. Emeğin giderek bu gerçeğin bilincine varması, önümüzdeki yıllarda Türkiye'de Emek - Sermaye ilişkilerinin niteliğini değiştirecek, bütün sosyal - ekonomik sorunlara eğilen, yatırımların yön ve hacminden vergi sistemine, kâr dağıtımından planlama yöntemlerine kadar etkisini hissettirebilecek, yatırımların önemli bir kısmını da halk sektörü çerçevesinde gerçekleştirecek bir işçi hareketinin gelişmesine yol açacaktır. Artan işsizliğin baskısı ve uluslararası gelişmelerin karşısında, açık, geniş kapsamlı ve tutarlı bir stratejiyi oluşturmak bu arada bazı temel geçişleri yapmak, artık ertelenemez bir zorunluk haline gelmiştir.»

PROF. ORHAN TUNA'NIN TEBLİĞİ

Seminerin üçüncü gününde İ.Ü. profesörlerinden Orhan Tuna «Emek Göçü» konulu tebliğinde özetle aşağıdaki konuşmayı yapmıştır.

Son aylarda Batı ülkelerinde ve bu arada özellikle Federal Almanya'da çalışan işçilerimizin yurda dönmeye zorlandığı yolunda ortaya çıkan haberler, kronik işsizliğini ihraç ve kronik ödemeler dengesizliğini dengeye getirme ümitlerini emek göçüne bağlamış olan Türkiye için gerçekten ciddi endişelere yol açacak bir durum yaratmıştır.

Aslında üst üste binen bir takım talihsiz olayların, dış ülkelerin umulan ve hesaplanan emek talebini esaslı şekilde kısmasına, hatta bununla da kalmıyarak bir kısım işçilerimizin işlerine son verilmesine zemin hazırladığı düşünülürse bazı karamsar şahıs ve çevrelerin topyekün dönüşün kaçınılmaz bir akibet olduğu hususunda ileri sürdükleri iddialarda isabet payının zayıf bulunduğuna hükmetmek gerekir.

Gerçekten yukarıda bahis konusu ettiğimiz emek talebindeki daralma ve kısmî işten çıkarma hadiseleri bilindiği gibi özellikle Aralık — Ocak aylarına rastlamıştır. Şimdi bu aylarda cereyan eden hadiselerden bir kısmını hatırlıyalım.

1 — Petrol Bunalımı:

Petrol bunalımı, yani üretici ülkelerin gelişmiş sanayi devletlerine petrol sevkini kısmaları, hatta zaman zaman durdurmalar, bu aylara rastlamakta ve bu yüzden batı sanayi gerçekten zor bir duruma düşmüş bulunmaktadır. Kapasite altı çalışmak zorunda olan bazı sanayii kolları bu yüzden işçi tensikatına gitmiştir.

2 — Aralık — Ocak oyları aslında noel ve yılbaşı tatillerine rastlamaktadır. Bu bakımdan sanayii ve ekonomi hareketleri bu devre zarfında normal olarak kısmî bir durgunluğa maruz kalır. Yeni emek taleplerinde düşme meydana gelir ve sözleşme müddeti son bulan işçilerin yeniden iş bulma imkânları azalır.

3 — Batı ülkelerinde bu arada Almanya'da 1973 yılı ortalarına kadar fevkâlade hararetli bir seyir takip eden ekonomik faaliyetleri son derece yüksek bir durum arzeden konjonktürü ve enflasyon temayüllerini ülkeyi bir iktisadi çöküntüden korumak ve kurtarmak için frenlemek ihtiyacı bu devreye rastlamıştır. Devlet ve Merkez Bankası, para ve kredi, ve yatırımlar politikası aletleriyle türlü tedbirler almışlardır.

4 — Yabancı işçiler ve bunların gittikçe artan aile fertlerine karşı yerli halkta biriken alerji nihayet geçtiğimiz yılda Batı Devletlerini, misafir işçi birim maliyetini arttırmaya zorlamış, netice itibariyle bunları istihdam edenler daha tedbirli hareket etmek durumunda kalmışlardır.

Bütün bunlara rağmen kanaatimiz Türk işçilerinin topyekün yurda dönmelerinin bahis konusu olamıyacağı, aksine bundan böyle de işçilerimizin daha düşük hacim ve seviyede batı ülkelerinde istihdam imkânları bulacakları merkezindedir.

DR. EKMEL ZADİL'IN TEBLİĞİ:

Üçüncü günün ikinci tebliği, yine İstanbul Üniversitesi öğretim üyelerinden Dr. Ekmel Zadil tarafından sunulmuştur.

Dr. Zadil, «İşsizlik Sigortası» konulu tebliğinde, önce konunun kısa bir tarihçesini yapmış, işsizliğin sebep ve türleri üzerinde durmuş, işsizlik sigortası uygulanması hallerinde ortaya çıkabilecek sorunlara değindikten sonra, Türkiye'deki durum ile ilgili görüşlerini açıklamıştır.

Dr. Zadil, Türkiye açısından, özellikle «işsiz»in tanımı üzerinde durulmasını, sigortanın kapsamının bu tanımın darlığı yada genişliğine göre çok değişeceğini öne sürmüştür. Ayrıca, İşsizlik Sigortası denince, bazı çevrelerin «kıdem tazminatı»na son vermek istediklerini söyleyerek, bunun hatalı bir görüş olduğunu, bu müktesep hakkın artık işçilerimizden geri alınamayacağını açıklamıştır.

PROF. GÜLTEN KAZGAN'IN TEBLİĞİ

Seminerin son gününde, İstanbul Üniversitesi Profesörlerinden Gülten Kazgan, «İşsizlik ve Teknoloji Seçimi» konulu tebliğinde özetle şöyle demiştir.

«Türkiye'nin gelişmesine paralel olarak açık işsiz ve gizli işsiz sayısı sür'atle artmaktadır. Bu çelişik olgu, Türkiye'ye özgü olmayıp, yeni gelişen ülkelerin birkaçı hariç hepsinde gözlenmektedir. Ekonominin bir kesitinde emek verimi artarken bir kesitinde de açık ve gizli işsizler birikmektedir. Bu na rağmen, Türk plancılığında istihdam ikinci derecede önemli bir sorun sayılmış, gelişme — Sanayileşmenin bu sorunu çözeceği varsayılmıştır. Emek ihracına da ayrıca bir çözüm yolu olarak bakılmıştır.

Türkiye'de işsizlik üç genel nedene bağlı olarak doğmaktadır.

1 — Emek piyasasının alt-kesimleri itibariyle arz-talep dengesizliğinin doğurduğu işsizlik: DPT, 1972 yılında yetişmiş insan gücü arzında 430 bin kişilik açık bulunduğunu, arzın ihtiyaçları karşılamadığını gösteriyor. Öyleyse 1.6 milyon kişinin dörtte biri, toplumsal gereklere göre eğitilemediği için işsizdir. Eğitim yetersizliği, kamunun temel bir hizmetinin aksaması demektir.

2 — Kapital ve emek fiyatının nisbi kıtlıklarını yansıtmayacak ölçüde bozulmasının doğurduğu işsizlik: Dış ticaret politikası, aşırı değerlendirilmiş döviz kuru, sermayeye verilen teşvikler, enflasyonun reel olarak eksi hale getirdiği faiz haddi, kapital maliyetini düşürmektedir. Buna karşı, emek ücretinin reel olarak yükseleceği bekleyişi işverenlerde yaygındır. Bu iki yanlı olgu, emeği kapitalle ikame ederek, emek verimliliğini artırmak, emek maliyetini yükseltmeyi önlemek eğilimini yaratmaktadır. Bir yandan kapital / emek oranı yüksek teknoloji, bir yandan da kapital / emek oranı

yüksek üretim dallarının seçimi daha kârlı hale gelmektedir.

3 — Teknoloji transferinden doğan işsizlik: emek kıtlığı çeken fakat kapitalin nisbî bolluğunun arttığı ülkelerden, makine ithali, bağlı borç sistemi, yabancı sermaye girişi yoluyla, kapital / emek oranı yüksek teknoloji ülkemize girmektedir. Oysa, bu teknoloji, nisbî emek kıtlığına göre kârlı olmak amaciyle yaratılmıştır. Ayrıca, ülkemizde çalışanların çok büyük kısmı kendi ve aile işgücüyle çalışmaktadır. Emek tasarruf eden teknolojinin işin zahmetini azalttığı bir gerçektir. Bu parasal olmayan avantaj da bu tür teknolojiyi yaygınlaştırmaktadır.

İşsizliği gidermek için ileri sürülen tedbirlerin bazıları ise ampirik bulgularca desteklenmemektedir.: yıllık büyüme hızı ve sanayileşme hızı yükseldikçe işsizliğin azalacağı kabul edildiği halde, eldeki veriler bunu doğrulamıyor. Eldeki verilere göre, büyüme hızından daha önemli etkenler, faktör fiatları, kapital / emek oranı farklı olan alt - üretim dallarında büyüme hızı, firma ölçeği ve seçilen teknolojinin niteliğidir; emek eğitimidir. Bu etkenler, işsizliği azaltmak yönünde kullanılmadıkça, ekonomi gelişirken işsizlik de artacaktır. Ne var ki, günümüzde, artık ekonomik gelişme hızı amaç olmaktan çıkmış, ekonomik refah artışı onun yerini almıştır. İşsizlikten, refahın yaygınlaşmasından soyutlanmış millî gelir artış hızı amaç kabul edilemez.»

PETKİM'deki fiat artışlarının içyüzü

Tarih : 5. Kasım. 1973, 22.45 Haberleri:

«Bundan birkaç gün önce Petro-Kimya mamüllerine yapılan zammı durduran Fiat Tesbit Komisyonu kararının, tanınmayacağını bildiren Petkim Genel Müdürü, fiatların saptanmasının, maliyetlerin, kârın hesabının ancak firma tarafından yapılabileceğini, bunun kuruluş yönetmeliğinde belirtildiğini söylemiştir. Ancak, firma şimdilik Komisyonun kararına uyacağını da bildirmiştir».

—●—

Petkim'de yaklaşık olarak %90'ı bulan fiat artışlarının açıklanması gereken nedeninin, en azından Orta-Doğu savaşı olduğu ileri sürülebilirdi. Fakat Türk Dış politikasının iki yönlü tutumu, dünyayı sarsan Petrol bunalımından zararsız bir şekilde kurtulmasını sağladı. Hammadde fiatı artışlarının söz konusu olmadığı bir durumda, gerekçe göstermeksizin yapılan bu zamlar, ister istemez kamunun dikkatini üzerine çekti. Ve akabinde Fiat Tesbit Komisyonu yapılan zamları onaylamadığını bildirince, Tekelci Sermaye ile Devlet idaresinin çelişkisi su yüzüne çıktı.

Genel Müdürün yapılan zamların gerekliğini söylemek zahmetine katlanmaksınızın, doğrudan doğruya kuruluş yönetmenliğini öne sürmesi pek de anlamlıdır. Demek istenen odur ki, ülke şartları ne olursa olsun, Devlet, firmanın durumuyla ilgilenemeyecektir. Üstelik, bu zamlar sektörlerde de en azından eşit oranda fiat yükselmeleri görülecektir, bu da Yüksek Enflasyon demektir.

Yani özetlersek; İşverenin iddia ettiği gibi işçi ücretlerinin artışı; enflasyonun temel nedeni olmayıp, Kapitalistin kârını arttırması isteği ile ortaya çıkan enflasyon sonucu bir olgudur. Petkim'de görülen durum Tekelci Kapitalist'in yararına, emekçilerin zararına bir olayın kabaca görünümüdür.

FEHMİ AKAR

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında sosyal düşünce

II

Prof. Dr. Cahit TALAS

ç. **Eğitim ile ilgili sorunlar.** — Ülkemizin eğitim sorununu şimdiye kadar çözememiş olması ve bunun önemli bir sonucu olarak Üçüncü Kalkınma Planı döneminde de karşımızda bulunmak ta olması bir bakıma **şaşılacak** bir olaydır. Hele Türkiye bu alanda en geri kalmış ülkeler arasın da yer alırsa ,şaşkınlık büsbütün artmalıdır. Bu geri kalmışlığımızın nedenleri nesnel bir biçimde araştırılırsa, şaşkınlığımızın daha da büyüyeceğinden korkulur. Bugün, Türkiye'de fırsat çıkınca öğretmenlik mesleğinden **kaçış** havası vardır. Onbinin üstünde bir öğretmen kitlesinin yurt dışına işçi olarak gitmek zorunda kalmış olması, üzerinde şaşkınlık ile durulması gereken bir olay dır. İzlenmekte olan eğitim politikası ve bu politikaya yön verenlerin düşünce ve zihniyeti toplumumuzun ihtiyaçlarına karşılık vermiyor. Deniliyor ki, «planlı dönemde eğitim sistemi (i) ekonomik sosyal kalkınmanın gerektirdiği nitelik ve nicelikteki insan gücünü yetiştirme, (ii) fertlerin bilgi ve maharetlerini artırarak ve değer yargılarını etkileyerek kalkınmadan doğan değişikliklere uyum larını ve kalkınmaya katkılarını sağlama ve (iii) sosyal adalet ve fırsat eşitliğini gerçekleştirme fonksiyonlarını tam olarak yerine getirememiştir. Eğitimde bu fonksiyonları etkin bir biçimde gerçekleştirecek köklü bir sistem ve muhteva değişikliği sağlanamamıştır (1). Bu acı bir itiraftır ve Üçüncü Kalkınma Panı döneminde de eğitim sorununun memnunluk verici bir çözüme bağlanacağından kuşku duymak gerekir. Hele ilk öğretim sorununa açıklandığı üzere tam olarak bir çözüm bulunacağına, daha önceki Planların açıkla maları göz önünde tutulursa, inanmak çok güçtür. Kalkınmanın temel öğesinin insan olduğu üzerinde artık kimsenin kuşkusu kalmamıştır. Bu öğe savsamaya uğrarsa bütün iyi niyetli kalkınma çabaları da verimsiz kalır. İnsana yapılan yatırım iki bakımdan yatırımların en değerlisidir. Birisi, sermayeyi daha verimli çalıştırdığı ve ekonomik kalkınmayı daha hızlı sağladığı için, öteki de tüm halkın devlet işlerinde bilinçli olarak söz sahibi olmasına ve demokrasinin bütün yönleri ile işlemesine olanak sağladığı için.

d. **Sağlık ile ilgili sorunlar.** — Ruh ve beden bakımından sağlıklı insan. bir ülkenin, kuşkusuz, en değerli bir servetidir. Buna karşılık hastaları çok ve bu nedenle ortalama ömrün nisbeten kısa olduğu ülkeler kalkınma çabalarında insan sağlığına bağlanabilecek çeşitli güçlüklerle karşı karşıyadırlar. Sık sık hastalanan, iş kazalarına uğrayan, sakatları çoğaln ülkelerde üretim hacmi dar, verim düşük, gelişme ve büyüme yavaştır. İnsanına ve insan yaşamına gereken ölçülerde değer vermek düşüncesine ve anlayışına ulaşamamış olan toplumlar kalkınmanın temel amacından, yani insanı mutlu kılma hedefinden uzaklaşmış olur.

Türkiye sağlık sorununu hâlâ çözememiş ülkeler arasında yer almaktadır. Sağlık hizmetleri geniş ölçüde paralıdır. Devlet, herkesin sağlığını güvence altına alan milli bir sağlık hizmetini henüz kuramamıştır. Sağlık hizmetleri az gelirli vatandaşlar için gittikçe pahalılaşan ve ulaşılması güç hizmetler arasında yer almaktadır. Sağlık hizmetleri nitelik ve nicelik bakımından çağımızın gelişmelerini ve düşüncelerini izleyememek-

tedir. İnsan sağlığı gittikçe daha çok ticaret konusu ouyor. Bu, yadırganması gereken ters yönde bir gelişmedir. «Sağlık hizmetleri ülkenin ihtiyaçlarını tam olarak karşılayacak yaygınlık, nitelik ve nicelikte değildir. Sağlık hizmetlerini dağınıklıktan kurtarıp bütünleşmiş bir sistem içinde sunmak amacıyla öngörülen sosyalleştirme prog ramı, özellikle sağlık personelinin gelişmiş ülkelerde yoğunlaşması sonucu küçük yerleşme birimlerine eleman sağlanmasında karşılaşılan güçlükler nedeniyle istenilen biçimde gelişmemektedir. Bu durumda, özellikle kırsal yörelere sağlık ihtiyaçlarını karşılayacak sağlık hizmetini götürmek ve koruyucu hekimlik hizmetlerini yaygınlaştırarak tedavi edici hizmetlere aşırı talebi önlemek mümkün olamamıştır. (2). Üçüncü Planın yansıttığı ve saptadığı bu gerçek sağlık kesiminde de büyük sorunların hâlâ çözülememiş olduğunu açıklığa kavuşturmaktadır.

e. **Sorunların Sayısal Görünümü.** — Bazılarına kısaca değindiğimiz sosyal nitelikteki sorunların önümüzdeki sayısal görünümleri aşağıdaki kısaltılmış tablo içinde açıklanmaktadır.

Ekonomik ve Sosyal Gelişme Göstergeleri

	1962 Gerçekleşme	1972
Ekonomik Göstergeler		
1. Fert başına gelir (dolar)	243	364
2. GSYİMH (FF) içinde tarım gelirinin payı, %	39,0	28,1
3. GSYİMH (FF) içinde sanayi gelirinin payı, %	17,0	22,6
4. GSYİMH (ff) içinde hizmet gelirinin payı, %	44,0	49,3
5. İmalat sanayi içinde tüketim malı sanayilerinin payı, %	62,3	46,6
6. İmalat sanayii içinde ana mallar sanayilerinin payı, %	27,8	39,4
7. İmalat sanayii içinde yatırım malı sanayilerinin payı, %	9,9	14,0
8. Fert başına toplam tüketim (Bin TL)	1681	4094
9. GSMH içinde yatırımların payı, %	15,1	21,0
Sosyal Göstergeler		
1. Yurtiçi nüfus (milyon kişi)	29,2	37,5
2. Tabii nüfus artış hızı (1960-65, 1965-70)	2,6	2,7
3. İşgücüne katılma oranı, %	44	38
4. Tarımda çalışanların tüm işgücüne oranı, %	77	65
5. Sanayide çalışmaların tüm işgücüne oranı, %	8	11
6. Hizmetlerde çalışanların tüm işgücüne oranı %	15	24
7. İstihdam / İşgücü arzı (a)	92	89
8. Şehirleşme oranı, %	27	38
9. Doktor başına nüfus (kişi)	3200	2300

Kaynak: Üçüncü Plan

(a): Gizi işsizler istihdamdan düşülerek hesaplanlanmıştır.

B. **Öngörülen Çözüm Yolları.** — Bir ara rejimin planı olan Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı, daha önceki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere sosyal felsefe bakımından zaif bir plandır. Sosyal sorunlara getirmek istediği çözüm yolları isteksiz, ekonomik gelişme ile sosyal gelişme arasında bir denge kurulması kararından yoksundur. Plan mevcut stratejiyi bile değiştirmeye çalışan muhafazakâr ekonomik güçlerin görüşleri doğrultusunda hazırlanmıştır. Ara rejimin sosyal içeriği zayıf ve her sosyal'in arkasında «aşırı» denilen düşünceler arayan zihniyetinden başka bir türlü plan beklemek elbette mümkün değildir.

a. **Gelir Bölüşümü.** — Bilindiği üzere, gelişme ve kalkınma sürecinde gelir dağılımını değiştirmek ve gelir adaletine ulaşmak en çok siyasal tercih isteyen kararlarla olur. Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı içinde bu konuya ilişkin açık tedbirler öngörülmemiş olduğuna göre hükümet ve parlamento siyasal bir tercih yapmış, her hangi düzenleyici ve adalete yaklaşıcı karışımlardan kaçınmış ve gelir dağılımının Anayasanın Üçüncü Bölümünde kabul ve ilan olunmuş ilkelerden ayrı boyutlar içinde oluşmasında sakınca görmemiştir. Bu konuda da «bırakınız yapsıncı» ekonomi politikası benimsenmiş görünmektedir. Çünkü ne vergi ne ücret politikası ne de sosyal politika alanında öngörülmüş bulunan tedbirler, adaletli bir gelir dağılımını hedef almamıştır.

Üçüncü Plan döneminde Gayrı Safi Yurtiçi Hasılanın piyasa fiyatlar ile yılda ortalama %8 oranında artması ve 1972 yılındaki 186,3 milyon TL. lık düzeyden 1977 yılında 273,7 milyon TL. na yükseltilmesi hedef alınmış (3), ve dağılımda hedefin bir süre gelir dağılımı adaletsizliğini ka-

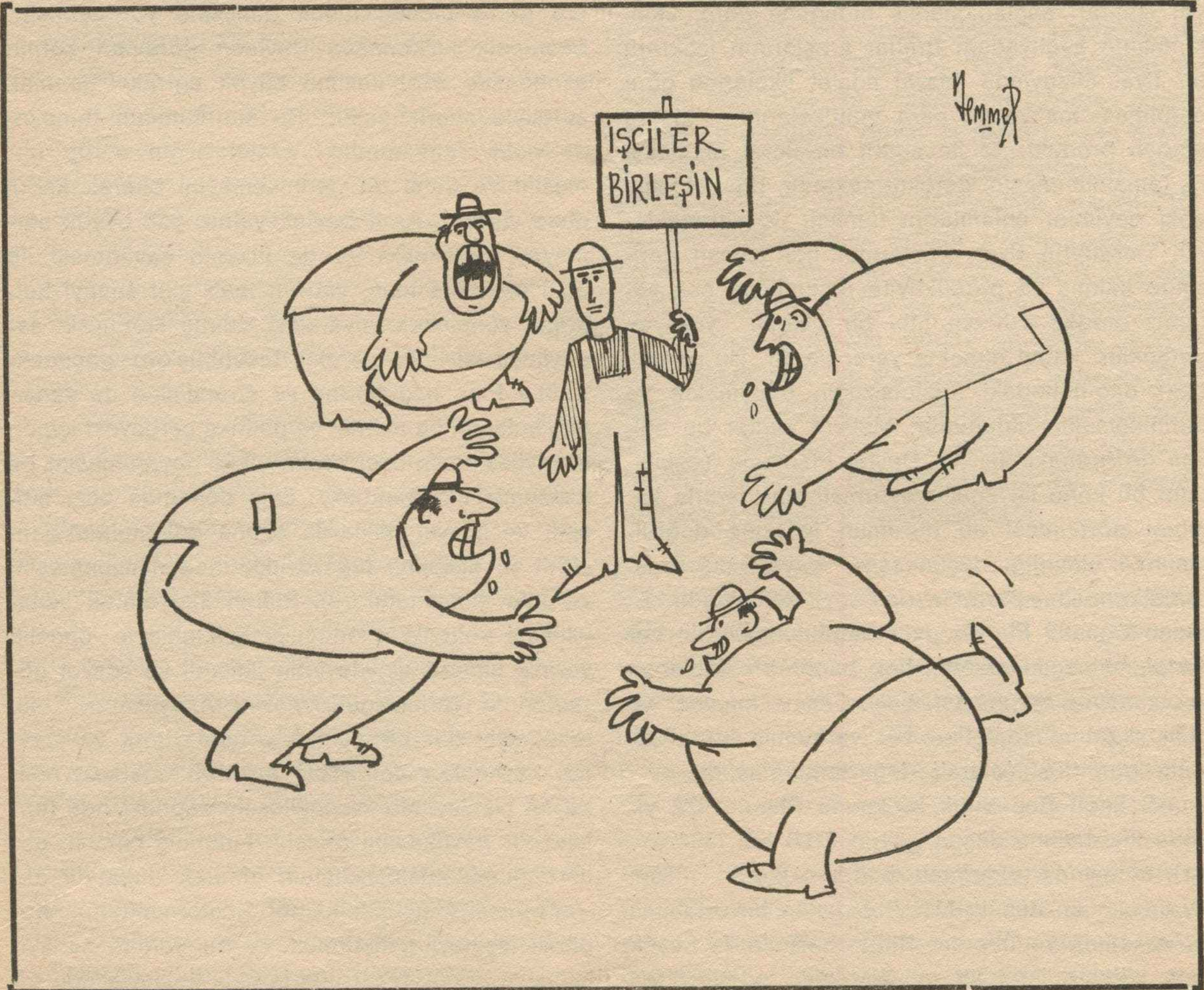
bul etmek olabileceği ifade olunmuştur. Gerçekten, Üçüncü Planda şu ilginç düşüncelere raslamaktayız. Deniliyor ki:

«Ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınma çabalarının fertler ve toplum açısından anlamı, yaşama düzeyinin yükseltilmesidir. Yaşama düzeyi kavramı tek bir gösterge ile ölçülebilecek yalınlıkta değildir. Bununla birlikte fert başına gayrı safi milli hasılanın artış, hızı, uzun dönemde yaşama düzeyindeki gelişmelerin önemli bir göstergesi olmaktadır.

Fert başına daha yüksek gayri safi milli hası la düzeyi insanlara sadece daha iyi beslenme, barınma ve giyinme olanağı vermekle kalmayacaktır. Gelir düzeyinin yükseltilmesi topluma daha dengeli bir gelir dağılımını ve yüksekteki bir sitihdam düzeyini gerçekleştirme, ayrıca eğitim, sağlık ve diğer kamu hizmetlerini iyileştirme ve yaygınlaştırma olanaklarını da sağlayabilecektir. Böylece, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartlar hazırlanmış olacak, ulaşılan gelir düzeyi insanların fiziksel ve entellektüel melekelerini geliştirmelerine, maharet ve verimliliklerin yükseltmelerine, çevreye uyum yeteneklerini artırmalarına olanak verebilecektir.

Ancak, Türkiye'nin bu yüzyılın sonuna kadar gelişmiş ülkelerle arasındaki yaşama düzeyi farklarını azaltacak, yüksek bir büyüme hızını gerçekleştirmesi için toplumun, millet hayatında kısa sayılabilecek bir dönemde bazı fedakârlıkları benimsemesi gerekmektedir. **Bu dönem içinde kaynakların artan oranlarda tasarruf edilerek, ilerde daha hızlı bir gelir artışına ve daha yüksek bir yaşama düzeyine ulaşmayı sağlayacak olan yatırım lara yöneltilmesi zorunlu olmak adır. Toplumun bu dönemde yapacağı fedakârlıklar gelecekte daha yüksek bir yaşama düzeyine kavuşmakla ödüllenecektir (4)».**

Üçüncü Planın bu düşünce sistemi refahın yayılması gereği ile açık bir çelişki içindedir. Ta-

sarrufların geliştirilerek yatırım hacminin artırılması daha çok özel kesim aracılığı ile yapılmak istendiğine ve Üçüncü Planda da böyle bir tercihin yapılmış olmasına göre, fedakârlık daha çok az gelirlilerden, ücretli, emekli, küçük esnaf ve küçük çiftçiden beklenmektedir. Burada da ekonomik ve sosyal kalkınma arasında bir denge kurulması gereğinden uzaklaşılmış olduğunu ve ekonomik kalkınmaya öncelik tanınmış bulunduğunu saptayabimekteyiz. Bütün istatistikler son üç yıldan beri ücretlerin fiyat artışlarını oldukça gerilerden izlemekte olduğunu göstermektedir. Bu durum 1970 Martından beri değişmemiş olan kamu görevlileri için bütün açıklığı ile ortadadır. Yeni maaş rejiminin ayarlamaları son üç yılın %50 nin üstüne varan hayat pahalılığı artışları ile alınıp götürülmüştür. Bu demektir ki, genel olarak gerçek ücretler düşme eğilimi içine girmiştir. Artan refahtan yalnız toplumun dar bir kesimi yararlanmakta, fakat büyük çoğunluk sıkıntılı yıllar yaşamaktadır. 1970'den bu yana bir fiyat istikrarı sağlanamamış olduğuna göre, «kalkınmanın sağlıyacağı üretim artışlarının istikrarlı bir fiyat düzeyinde sosyal adalet ilkelerine göre dağılması maliye ve para politikalarının makro açıdan prodüktivite ile sınırlı bir ücret politikası ile tamamlanmasını gerektirmektedir. (5)», biçimindeki deyimler anlamlarını tamamı ile yitirmektedir. Ücretlerin fiyat artışlarının her zaman gerisinde kalmış ve prodüktivite ölçümünün çok yetersiz olduğu Türkiye gibi bir ülkede yaşayan gerçekleri kabul etmekte yarar vardır. Bu gerçek gelir dağılımındaki adaletsizliğin büyümekte ve derinleşmekte olduğudur. Mevcut veriler bu eğilimi göstermektedir (6). Devlet Planlama Teşkilatının bu konu ile ilgili araştırmalardan israrla kaçınıcı görünmesi de durumun iyileşme doğrultusunda olmadığı düşüncesini ve yapılmış araştırmaların sonuçlarını ayrıca teyit etmektedir. Esasen Üçüncü Planda gelir dağılımına ilişkin her hangi bir açıklamanın, her hangi bir tablonun yer almamış bulunması, başlı başına manidar ve gelir dağılımı adaletine yer vermemiş bir zihniyetin görüntüsü olarak değerlendirilmelidir.

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1972 yılında kişi başına düşen gelirin 5100 lira (364 dolar) dolayında olduğunu belirlemektedir. Tüm Avrupa'da en düşük düzeyi yansıtan bu ortalama da esasında yanıltıcıdır. Bütün kesimlerde büyük halk kitlelerinin milli gelirden elde edebildikleri yıllık paylar genel ortalamanın çok altında kalmaktadır. Şimdiye kadar yapılmış olan bütün araştırmaların üzerinde birleştikleri bir gerçek de budur. «Düşük gelir gruplarından sadece tarımsal nüfus gözönünde tutularak yapılan bir değerlendirme bile Türkiye'deki büyük kitlelerin, yoksulluğun ve geri kalmışlığın en karanlık noktasında bulunduğunu göstermektedir. Ortalama milli gelirin geri kalmışlığa bir ölçü olamayacağı, nüfusun %66'sına yılda 1300 lira düşen bir ülkeyi —5100 liralık— kabul edebilmesinden, ülkenin kendi içindeki eşitsizliği soyutlamasından ileri geliyor. Nitekim Türkiye'de ortalama milli gelir, sırasıyla tarım kesiminde 2900 TL, tarım dışında 9300 lira olmakta; tarım kesiminin kendi içindeki bölüşümünde tarımsal nüfusun %8'ine ortalama 18 000 lira, %92'sine 1300 lira düşmektedir (7).» Üçüncü Kalkınma Planının, daha önce de değindiğimiz gibi, sanayileşme yolundan kalkınmayı, düşünce sisteminin odağı yapmış olması, gelir dağılımındaki büyük adaletsizliği giderici politikaları geniş ölçüde ihmal etmesine yol açmıştır. Ekonomik kalkınmada Devletin görevleri karma ekonomide özel kesime büyük ağırlık tanımak suretiyle sınırlanmıştır. Bu sınırlamanın temelinde gelir dağılımındaki adaletsizliğin sürüp gitmesini ve daha da derinleşmesini bilerek kabul etme vardır. «Artık Devlet, yalnız çok büyük sermayeyi gerektiren ya da ülkenin savunması ile ilgili olan ara malı, yatırım malı gibi sanayi kollarına yönelecek veya geri kalmış illerimizin sanayileşmesi için gerekli teşebbüslere geçecektir(8).» Plan hedeflerine ve stratejisine de yansımış bulunan bu mantık ve politika çerçevesi içinde sanayileşmenin özel kesim eliyle başarılmasını benimsemiş olduğundan, ...kısa dönemde bazı iktisadi ve sosyal haklarda özüne dokunulmaksızın ciddi ve disiplinli fedakârlıkların benimsenmesini zorunlu kılmaktadır (9). Planın ilke olarak sanayileşme yolu ile ekonomsal kalkınmaya öncelik vermiş olması, ve, devletin iktisadi ve sosyal görevlerinin yerine getirilmesini Anayasanın 53. maddesini dar bir açıdan yorumlayarak ve mevcut kaynakları belirli bir «ağırlık merkezi»nde, başka bir deyimle «sanayileşme cephesi»nde toplanması politikasına öncelik tanınmış olması, gelir dağılımı adaletsizliğinin giderek daha da derinleşmesini kabullendiğini göstermektedir. Kapitalistleşmeyi geliştirmek ve bu yoldan sanayileşmeye dönük tasarrufların özel kesim elinde bi-

rikmesini sağlamak için tarım ve hizmet kesimlerinden işçi, küçük çiftçi ve esnaftan sanayicilere gelir transferini bir politika olarak benimsemiştir. İzlenmekte olan teşvik, ücret, vergi ve grevleri sınırlama ve önleme politikaları son iki yılın somut örnekleri olarak belirmektedir. «Dengesiz gelir dağılımı» deyimi ile yer yer ifade olunan adaletsiz gelir dağılımını önleyici tedbirlerden yoksun olmak ve dağılım adaletsizliğinin giderek büyümesini, hızlı sanayileşmenin bir gereği olarak kabul etmek Üçüncü Kalkınma Planının başlıca niteliklerinden biri olarak belirmektedir.

Plan, ücretlerde aşırı bir artış(10) olduğunu benimseyerek bu artışın genellikle fiyat hareketleri ile birlikte oluştuğu için gerçek ücret artışlarında beklenen sonucu vermediğini belirtiyor. Bilinen odur ki 1964-1970 yılları arasında gerçek ücretlerdeki artış ortalama olarak yılda 2,6 dolayındadır. Bu bir aşırılığı değil, süregelmekte olan adaletsizliğin mütevazi ölçüler içinde kalan bir düzeltmeyi yansıtmaktadır. Ne var ki 1970' den bu yana hızlanmış olan enflasyoncu oluşum ile %50'ye varan bir hayat pahalılığı ile paranın satın alma gücü düşmüş ve gerçek ücretlerde % 6-7 dolaylarında bir gerileme ortaya çıkmıştır. Bu durumda ise, «kalkınmanın sağlayacağı üretim artışlarının istikrarlı bir fiyat düzeyinde sosyal adalet ilkelerine göre dağılması maliye ve para politikalarının makro açıdan prodüktivite ile sınırlı bir ücret politikası ile tamamlanmasını gerektirmektedir(11)» diye ifade olunan çok sınırlı ve muhafazakâr ücret politikasını anlamsız bırakmaktadır.

b. **İstihdam.** — Bütün sosyal refah teorileri ve politikaları içinde istihdam sorunu, ister gelişmiş isterse gelişmekte olan ülkeler söz konusu olsun, her zaman önceliği olan bir sorun olarak ele alınmalıdır. Çünkü sosyal adalet ve gelir dağılımı adaleti çalışma isteğinde ve yeteneğinde olan insanlara gelir getirecek bir iş sağlamakla başlar. Gelirin düzeyi dağılımdaki adaletin ikinci aşamasını oluşturur. Ülkemiz bu ikinci aşamada olduğu gibi birinci aşamada da, yani istihdam konusunda da başarılı sayılabilecek bir politika izlememiştir. Gerçi, «Birinci Beş Yıllık Planda istihdam sorununun çözülmesi Planın bağımsız bir hedefi(12)» olarak kabul edilmiştir. Ancak bu güç sorun, bir yandan yatırım hacminin yetersizliği, başka bir deyimle gerekli düzeyde istihdam olanağı yaratılamaması, nüfusun artış hızında her hangi bir değişikliğin olmaması ve yatırımlarda emek yoğun politikaların bir disiplin altına alınamamış olması nedenleri ile olumlu çözüm yollarına ulaşamamıştır. İkinci Plan döneminde ise, istihdam sorunun çözülmesi «...gelir artış hedefine bağlı bir değişken olarak kabul edilmiştir(13).» Bu durumda sorun giderek büyümüştür. Öyle ki, «Planlı dönemde 15-64 yaş grubu yıllık ortalama artış hızının, aynı yaş istihdamının yıllık ortalama artış hızından daha yüksek olması, zamanla büyüyen bir işgücü fazlası... grubunu ortaya çıkarmıştır. Bu durum, geçmiş iki plan dönemi için yapılan istihdam tahminlerinden bazı sapmalar ortaya koymakta ve istihdamdaki artışların öngörülenin oldukça altında kalındığını göstermektedir(14).»

Üçüncü Plan döneminde de durum iyileşme yönünde bir gelişme gösteremiyecektir. Yapılan tahmin ve hesaplar bunu gösteriyor. 1972 yılında 4 milyon 586 bin olan tarım dışı işgücü talebi Üçüncü Plan dönemi sonunda 6 milyon 197 bine çıkacaktır. Bu, yılda ortalama yüzde 6,2 lik bir artışı yansıtmaktadır(15). Tarım kesiminin istihdam hacminde ise önemsiz bir daralma olacağı tahmin olunuyor. Şöyle ki, 1972 yılında 8 milyon 763 bin olan tarım sektörü istihdamı 1977 yılında 8 milyon 600 bin dolaylarına inecektir(16) Üçüncü Plan sonunda işgücü arzının işgücü fazlasına nazaran fazlalığı 1972 deki gibi %11,2 olacaktır. Bütün bu veriler şu durumu belirlemektedir. Türkiye'de işsizlik sorunu ağırlığını Üçüncü Plan döneminde de sürdürecektir. Gizli işsizlik, başka bir deyimle eksik istihdam durumu da gözden uzak tutulmayınca bu ağırlık hem ekonomsal hem de sosyal bakımdan büyük dar boğazlar yaratacak boyutlara ulaşabilecektir.

Bu durumlara karşı Üçüncü Plan ne tür tedbirler öngörüyor? Hemen ekleyelim ki öngörülen tedbirler ve kabul edilmiş bulunan ilkeler Planın sosyal düşüncesi ve genel mantığı içinde tutarlıdır. Başka bir deyimle ikinci Plandaki gibi istihdam sorunun çözümü, ekonomik kalkınmaya bağlı ve bu kalkınmanın başarısı içinde kendiliğinden çözüm yolu bulacak bir sorun olarak kabul edilmiştir. Bu nedenledir ki, «kısa dönemde istihdam imkânlarını arttırma sahaları, perspektif plan döneminin gerekli kıldığı ileri ve **sermaye yoğun teknolojilerin gelişmelerini engellemeyecek biçimde sürdürülecek, teknoloji seçimi ve**

tercihinde bu ilkeden hareket edilmesi esas alınacaktır(17)», düşüncesi temel bir kural olarak benimsenmiştir. Böylece, bir kez daha, Üçüncü Planın sosyal anlayışa yabancılığını ve çağdaş düşünce içinde ilkel sayılabilecek bir kalkınma yolunu tercih etmiş olduğunu saptamak mümkün olmaktadır.

c. **Eğitim.** — Türkiye'nin bugünkü geri kalmışlığının temel nedeni kuşkusuz elli yıldan beri eğitim sorununu bir türlü çözememiş olmasında düğümlenmektedir. Atatürk'ün büyük çabalarına ve alfabe devrimine rağmen, başta temel eğitim olmak üzere her kademedeki eğitimin, hâlâ çözüm bekleyen bir sorun olarak karşımızda durması gerçeğini bir rastlantı veya beceriksizlik olarak kabul etmek mümkün değildir. Ekonomik gücü her dönemde elerinde tutanlar, bu gücü yitirmenin kuşkusu içinde kalarak eğitim sorununun çözümünü çeşitli yollardan ve bilinçli olarak engeleme politikasını beceri ile yürütmüşlerdir. Okuma yazma çağındaki onbeş milyon insanın her hangi bir eğitime ulaşmamış olmasını başka nedenlere bağlayarak açıklamak kolay değildir. «Genel olarak planlı dönemde okul, öğrenci ve öğretmen sayıları önemli ölçüde artmış olmakla birlikte eğitim sisteminde planlı dönemin başından bu yana ekonomik ve sosyal yapıya ve Plan hedeflerine tam olarak uyan bir gelişme gerçekeştirilememiştir.»(18). Öte yandan, Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarından birinin de, «fırsat ve imkân eşitliği ve sosyal adalet ilkelerini gerçekleştirecek biçimde düzenlemek»(19) olduğu ilan olunurken, fırsat eşitliğini ve sosyal adaleti sağlayacak tedbirlerden geniş ölçüde yoksun bir kalkınma planının kabul edilmiş olması ve yüksek öğretimin kapılarının, bir yandan paralı sistemin, öte yandan üniversiteye giriş sisteminin yarattığı adaletsizlikler nedeni ile az gelirli ailelerin ve geri kamış bölgelerin çocuklarına adeta kapatılmış olması, içtenlikle bağdaşırlığı kolay olmayan bir durum yansıtmaktadır.

Eğitim sosyal adaletin temel bir öğesidir. Belli bir eğitim düzeyine ve meslek bilgisine ulaşmış insan daha kolay iş bulur. İşsizlikle daha az karşılaşır. Daha yüksek gelir sağlayabilir. Ne var ki Üçüncü Plan, genel felsefesine uygun olarak eğitimi de sanayileşmenin bir fonksiyonu saymış ve sanayileşmenin getireceği gereksinmelere bağlamıştır. Rasyonel ve rekabetçi bir sanayileşmenin yatırım hacminden çok sanayide çalışacak her kademedeki insanın genel ve mesleksel eğitimine bağlı kalacağı gerçeği ihmal edilerek «uzun dönemli gelişme içinde, bir yandan yaşama düzeyinin yükseltilmesi öngörülmekte bir yandan da mevcut dengesizlikleri de gözeterek artan refahın dengeli bir şekilde paylaşılması amaç edinilmiş bulunmaktadır. Sosyal alandaki gelişmelerin bu amaca doğru yönlendirilmesi için, en önemli araç sanayileşmedir»(20) görüşü ile Plan eğitim konusunda da ekonomik kalkınmayı sosyal'in önüne almıştır. Şu halde, ilgili Devlet kuruluşları ve sorumlu kişilerce de kabul edilen bölgesel ve kişisel refah dengesizliklerini çözmek ve refahı gerçekten yaygın duruma getirmek için önemli bir araç olan eğitim Üçüncü Plan dönemi içinde de bu fonksiyonununu yerine getirebilecek ölçüler içinde ele alınmış olmaktan oldukça uzak kalmaktadır. 1963, 1964 ve 1966 yılları dışında Birinci ve İkinci Planlar döneminde kamu eğitim yatırımları saptanmış olan hedeflerin altında kalarak Üçüncü Planın başlangıcındaki açık dört milyar liraya yaklaşmış bulunuyor. Üçüncü Planın hedefi eğitim yatırımarını plan dönemi içinde 14 milyar liraya çıkarmaktır. Önceki uygulamalar gözönünde tutulursa bu hedefin gerçekleştirilmesini ummak bir iyimserlik ifadesi olur. Kaldıki Türk ekonomisi 1970'den beri hızlı bir enflasyon dönemi içine girmiş bulunduğundan ve 1972 yılında da fiyat artışları hızlanma eğilimi içine girdiğinden öngörülen yatırımların parasal karşılığı olan 14 milyar lira fiyatlara ayarlanmadığı takdirde ilk iki planın da çok gerilerinde kalınabileceğini söylemek büyük bir karamsarlık olarak kabul olunmamalıdır.

ç. **Sosyal Güvenlik.** — Üçüncü Plan refahın yaygınlaştırılması için sosyal güvenliği temel bir araç kabul etmiştir. Kendi tabiatı içinde esasen bir amaç olan sosyal güvenliğin refahın yaygınlaştırılmasında etkin olabilmesi için sosyal güvenlikten ne anlaşılmakta olduğunu saptamak gerekir. Biliyoruz ki sosyal güvenlik bir ülke içinde yaşayan bütün insanların bugünlerini ve geleceklerini ekonomik ve sosyal bakımdan güvence altına almayı amaçlayan ve birbiri arasında sıkı bir birlik ve uyum kurulmuş olan bir kurumlar bütünüdür. Ama ne var ki birçok yerlerde sosyal güvenlik sistemlerinin hâlâ büyük boşlukları vardır. Bu boşluklar, büyük halk kitlelerinin ya hiç korunmamasına veya yeterli ölçülerde korunmamasına sebep olmaktadır. Türkiye de ö-

nemli boşlukları olan ülkelerden biridir. Üçüncü Planda belirtildiği gibi bugün Türkiye'deki sosyal güvenlik sisteminden, sanayileşme ve şehirleşmenin ortaya çıkardığı ekonomik ve sosyal risklere karşı fertleri korumak ve bu risklerden doğan zararları telâfi etmek görevi beklenmektedir. Sanayileşme ve şehirleşme olmadan da veya bugünkü hızını almaksızın da kentlerde ekonomik ve sosyal risklerin var olması da doğaldır. Sanayileşme ve şehirleşme bir derece farkı yaratır. Bunu bir yana bırakalım ve hemen Türkiye'deki derin bir boşluğa, tarım kesiminde çalışanların mevcut sosyal güvenlik sistemi dışında bırakılmış olmasına işaret edelim. Gerçekten bugün Türkiye'de tarım kesiminde çalışan bir milyon kadar işçi ve topraksız ve yetersiz topraklı köylüler her hangi bir sosyal güvenlik güvencesinden yoksun bulunmaktadırlar. Gerçi Üçüncü Planda, «sosyal güvenlik mevcut ekonomik, sosyal ve doğal risklerin yanına, ekonomik ve sosyal yapıdaki gelişme ile birlikte çıkması muhtemel yeni ihtiyaçlar karşısında toplum içinde tarım kesiminin tümünü içine alan ve fertlerin güvenli yaşamını devamlı olarak sürdürmesini sağlayacak bir sistem olarak geliştirecektir»(21) denilmekte, fakat tarım kesiminde çalışanlar bakımından, sorun ortada bırakılmaktadır. Çünkü Üçüncü Plan döneminden başlayarak 1995 yılına kadar tarım kesimi de dahil toplumun tümünün sosyal sigortalarca kapsanması beklenmektedir (22) ifadesi ile 1970'lerde soruna bir çözüm yolu aranmayacağı açığa sunulmuş olmaktadır. Bu, üçüncü Planın mantığı ve tümü içinde tutarlıdır. Sosyal görüşten geniş ölçüde yoksun ve gelir dağılımı konusunda bırakınız yapsıncı bir felsefe ile her şeyi oluruna bırakmış olan ve hatta benimsediği ücret, vergi, fiyat, teşvik, istihdam ve eğitim politikaları ile gelir dağılımı adaletsizliğinin büyümesini ve derinleşmesini kabul eden bir Plan'dan, milli gelirin bir kısmının az gelirler arasında yeniden dağılımını ifade eden sosyal güvenlik sisteminin yaygınlaştırılması ve bu rolünü gerçekten yerine getirebilecek bir niteliğe ve etkinliğe ulaştırılması beklenemezdi. Eğer köklü bir değişme olmaz ve bugün sosyal güvenliğin sağladığı güvencelere ihtiyaç duyan köydeki çalışanlara yönelmiş bir sosyal anlayış doğmazsa, tarım kesiminin insanları 2000 yılını beklemek durumunda olacaklardır.

Aşağıdaki tablo yapılması gerekenle yapılan ve yapılması tasarlanan arasındaki büyük uçurumu göstermektedir.

Sosyal Sigorta Harcamalarının GSMH İçindeki Yüzdesi (1966) (23)

(Piyasa fiyatları ile)

Ülkeler	Sosyal Sigorta Harcamalarının GSMH içindeki yüzdesi
Fransa	16,6
Almanya	17,5
Belçika	16,5
Hollanda	16,6
Lüksemburg	16,3
İtalya	16,2
İngiltere	12,7
Danimarka	13,2
İsveç	16,3
Norveç	11,3
Türkiye	1,7

Gerçi 1966 yılından sonra Türkiye'de kapsam ve hizmetlerin niteliği bakımından oldukça önemli gelişmeler olmuş ve özellikle Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanların emeklilik, ölüm ve malûllük sigortaları kurularak ileri bir adım atılmıştır. Hastalık sigortası, sağlık yardımlarının aile fertlerine teşmili (eş ve çocuklar) uygulanmaya başlanmıştır. Emekli aylıklarının ayarlanmasına gidilmiştir. Fakat bütün bunlara rağmen ve yerli hesaplamalara dayanan kaynaklara göre de durum daha az dramatiklik göstermiyor.

Gayrı Safi Milli Hasıla İçindeki Sosyal Güvenlik Harcamaları (1963 — 1968) (24)

Yıllar	Sosyal Güvenlik Harcamaları (a) (Milyon T.L.)	Sosyal Güvenlik Harcamalarının GSMH'ya Oranı (Yüzde)
1963	2 413	3,8
1964	2 668	3,9
1965	3 045	4,1
1966	4 057	4,6
1968	4 631	4,2

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü, T.C. Emekli Sandığı, Sosyal Sigortalar Kurumu

(a) Sosyal Güvenlik Harcamaları: Genel, katma

ve mahalli idare bütçelerinden, sağlık ve diğer sosyal harcamalar, kör, sağır, dilsizler ve yaşlılar, v.b. grupları için, gecekondu ile ilgili harcamalar başlığı altında yapılan yatırım, transfer ve cari harcamaları içine almaktadır. Gönüllü kuruluşların harcamaları dahil değildir.

Bu tablolar ve sayılar fazla bir yorum gerektirmeyecek kadar açıktır. Bugünün gelişmesi, kalkınması geniş sosyal anlamı olan bir amacı ifade eder. Amaç artık daha çok, daha büyük gelire ulaşmak değil, bu gelirin düzeyinde, bileşiminde ve dağılımında adalete uygun bir değişmeye varmaktır. Toplumun bugünkü ve gelecekteki refahı böyle bir anlayışa bağlı bulunuyor. Türk toplumunun son yıllarda karşılaşmış olduğu sosyal ve siyasal huzursuzlukların ve kuşkusuz bilinçli olarak abartılmış çalkantıların temelinde ekonomik kalkınmanın yetersizliğinden çok sosyal dengesizlikler, gelir dağılımında gittikçe derinleşen adaletsizlikler, işçileri, memurları, emekileri, zanaatkârı, topraksız ve az topraklı köylüyü gittikçe fakirleştiren enflasyon gibi oluşumlar yatmaktadır.

d. **Sağlık.** — Bütün kalkınma çabalarının odağı, temel amacı insan olduğuna göre, insana normal ömrünü yaşatmak, onun her türlü sağlık ihtiyaçlarını karşılamak gerekir. Türkiye'nin bu amaca ulaşmaktan uzak olduğuna daha önce kısaca değinmiştik. 1963 yılından itibaren sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi programının çok arkalarında kalınmıştır. Sosyalleştirmeğe gidilen yerlerde hizmetlerde rasyonalizasyon sağlanamamış, yanlış personel ve ücret politikaları düşüncenin uygulamada başarıya ulaşmasına engel olmuştur. Ayrıca sağlık hizmetlerine ulaşmak bakımından bölgelerarası dengesizlik de giderilememiştir. Türkiye'de sağlık hizmetleri dünyadaki duruma ters bir gelişme göstererek ve giderek büyük kitlelerin ve özellikle fakir kitlelerin ulaşamıyacağı ölçülerde paralı duruma gelmiştir. Döner sermayeli sağlık kurumları bu oluşumda öncülük yapmaktadırlar. İnsan sağlığının bir ticaret konusu olmaktan kurtarılması bütün kalkınma planlarının temel amacı olması gerekirken bu amaca dönük bir genel sağlık politikası henüz ufuklarda yoktur.

Sağlık çalışmaları konusunda uzun dönemli iki hedef seçilmiş bulunuyor. Bunlardan birincisi 1973-1982 yılarını kapsayan dönemdir. Bu dönemde, «sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi programı bütün yurtta uygulanmaya konulacak şekilde ele alınacaktır... 1982'ye kadar programın yaygınlaştırılması, yatırım ve insangücü kaynaklarının sınırlılığı nedeniyle, asgari standartlarda gerçekleştirilecektir(25)». İkinci dönemde, (1982-1995) standartların yükseltilmesine çalışılacaktır. Üçüncü Plan döneminde ise sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesinin nüfusun 2/3 ünü kapsayacak şekilde yaygınlaştırılacağı belirtiliyor(26). Kademeli bir biçimde uygulanmak üzere kurulması düşünülen genel sağlık sigortasının finansmanının sigortalılardan alınacak primlerle finanse olunması kabul edilmiştir. Tüm halkı kapsamadığı takdirde bu finansman yolunun makul, yerinde ve adaletli olacağı söylenebilir. Ancak kademenin sonunda bulunacağı anlaşılan kırsal bölge insanları için aynı ilkeyi uygulamak, sağlık sigortalarının tüm halka yayılmasını geniş ölçüde engelleyici bir nitelik taşıyacaktır.

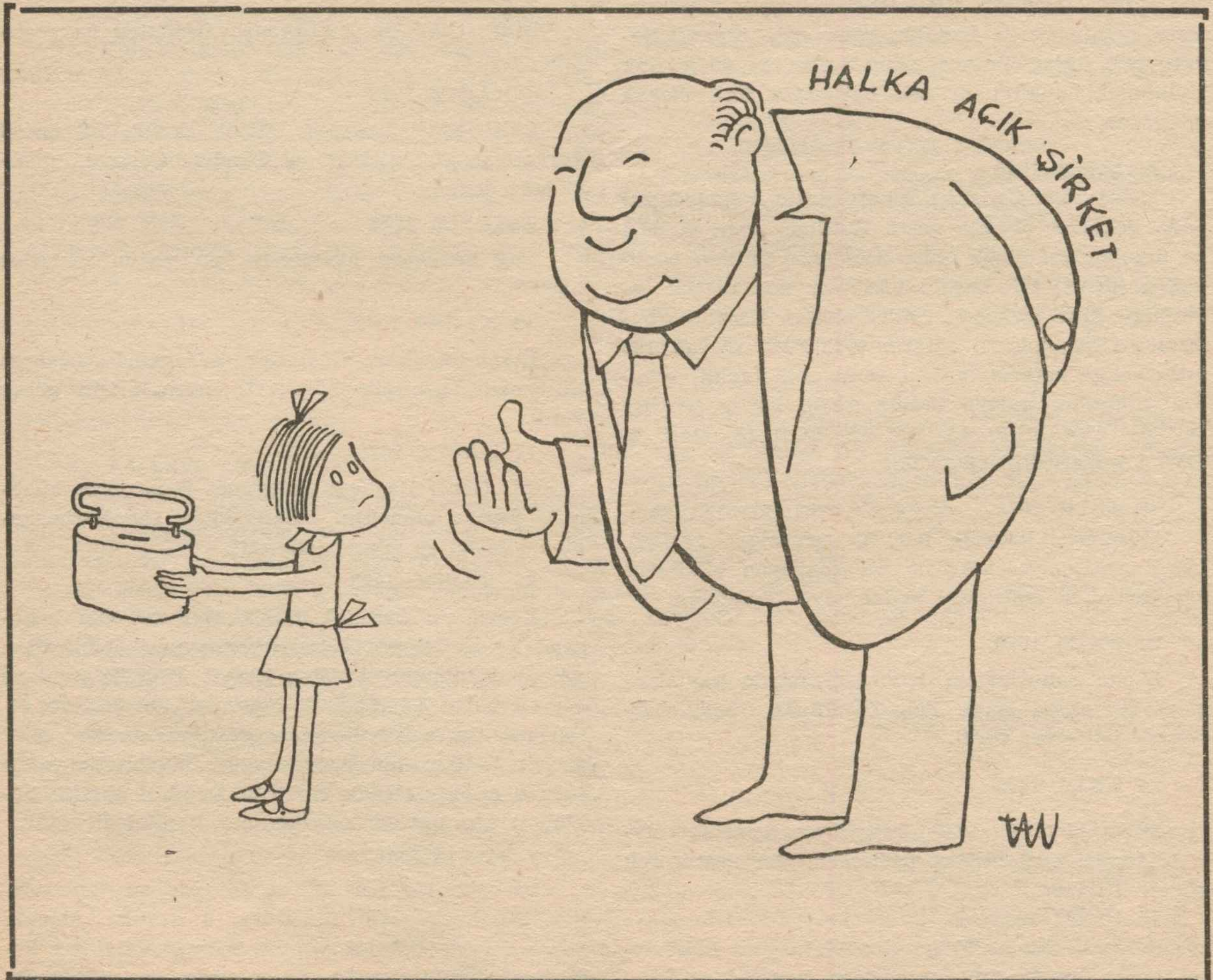
SONUÇ

Ülkemiz insanlarının büyük bir kısmı hâlâ insan onuruna yaraşır bir yaşama düzeyine ulaşmış olmaktan uzak bulunuyor. Başka bir deyimle fakirlik Türkiye'de yaygın bir sorun olarak karşımızdadır. Bu fakirliği yenmemiz gerekir. Kuşkusuz, yaygın ve derin fakirliğin yenilmesi mevcut kaynakların yetersizliği ile sınırlanmaktadır. Daha fazla kaynağa ulaşmak ancak ekonomik kalkınma ile mümkündür. Fakat, bu kısa incelemede yer yer ifade ettik ki, bu iki hedef, yani ekonomik kalkınma ile sosyal hedef ve özellikle fakirlikle savaş bir arada yürüyebilir ve dengeli bir ekonomik ve sosyal ilerleme için bir arada yürütülmelidir. Sosyal'i ekonomsal gelişmenin bir engeli saymak ve bu düşünce ile arkasında tutmak, sanıyoruz ki hem Anayasamızın temel ilkeleri ile bağdaşmaz, hem de tüm gelişmenin başarısını yaratacağı huzursuzluklar, sosyal ve siyasal dengesizlikler dolayısı ile tehlikeye düşürür. Gelişmekte olan ülkelerde, hatta kalkınma hızı en düşük olanlarda bile fakirliğe karşı koymak, en fakirlerin yaşama düzeylerini yükseltmek için olanaklar daima mevcuttur. Bütün sorun hükümetlerin bu doğrultuda alınabilecek tedbirlere verecekleri öncelikler içinde yatmaktadır. Üçüncü

Beş Yıllık Planın tercihleri böyle bir doğrultuda görülmüyor ve sağlıklı ekonomik ve sosyal kalkınma gerçeklerine geniş ölçüde ters düşüyor. Türkiye'nin 1970 yılından sonra karşılaştığı sorunların temelinde, İkinci Beş Yıllık Planın sosyal gelişmeler alanındaki başarısızlıklarının yattığını söylemek sosyal bilimlere yakın düşünceler için elbette yeni bir keşif değildir.

---

(1) Üçüncü Kalkınma Planı s. 109
(2) ibid. s. 111.
(3) ibid. s. 159.
(4) ibid. s. 120. Altını biz çizdik
(5) ibid. s. 902
(6) Türk-İş 9. uncu Genel Kurul Çalışma Raporu. Ankara. 28 Mayıs 1973 s. 504.
(7) İsmail Cem. Türkiye'de Geri Kalmışlığın Tarihi. İstanbul 1973. üçüncü baskı. s. 485.
(8) Üçüncü Kalkınma Planı. s. VI.
(9) ibid. s. 981.
(10) ibid. s. 903.
(11) ibid. s. 903
(12) ibid. s. 653
(13) ibid. s. 653
(14) ibid. s. 653
(15) ibid. s. 661
(16) ibid. s. 661.
(17) ibid. s. 664. Altını biz çizdik
(18) ibid. s. 85.
(19) ibid. s. 709.
(20) ibid. s. 641.
(21) ibid. s. 803.
(22) ibid. s. 803.
(23) ibid. s. 805. (Bu tablo Birleşmiş Milletler «1970 Dünya Sosyal Durumu Raporu»ndan alınmıştır.)
(24) ibid. s. 803.
(25) ibid. s. 818.
(26) ibid. s. 820.

Hükümet bunalımı üç aydan fazla sürdü

14 ekim 1973 seçimlerinin sonuçları hiç bir partiye tek başına iktidar olabilme imkânını vermeyince siyasi tarihimizde en uzun sürmüş bulunan «hükümet bunalımı» olayını yaşadık. Hükümet bunalımı, bir ay derken iki ayı, üç ayı geçti ve tam 99 gün sürdü. Başlangıçta ortaya çıkan durum bir CHP-MSP koalisyonu kurulması idi. 99 günlük bunalımdan sonra yine aynı noktaya gelindi. Ve 26. ocak. 1974 tarihinde CHP-MSP koalisyon hükümetinin kurulması ile bunalım sona erdi. Siyasal hayatımızın ilginç bir yeri olacak olan bu 99 günlük «hükümet bunalımı»nı ana hatlarıyla özet olarak veriyoruz.

14 EKİM 1973

Milletvekili Genel ve Senato kısmı seçimleri yapıldı. Seçimler olaysız geçti. Katılma oranı % 66,8 ile umulandan düşük oldu. Seçimlere katılan partilerden hiçbiri tek başına hükümet kurabilecek çoğunluğu elde edemedi. Milletvekilleri Genel seçimlerinde CHP, geçerli oyların %33,3'ünü alarak 185 milletvekili çıkardı, ve en fazla milletvekili çıkaran çoğunluk partisi haline geldi. Diğer partiler ise, AP 149, MSP, 48, DP, 45, CGP 13, MHP 3, TBP 1 milletvekili çıkardılar.

18 EKİM 1973

Hükümeti kurmak için ilk temaslar başladı. Liderler demeçler verdiler, ve koalisyon hükümeti konularındaki fikirlerini açıklamaya başladılar.

23 EKİM 1973

Seçim sonuçlarının Resmi Gazetede yayınlanmasından sonra Naim Talu hükümeti, Cumhurbaşkanına istifasını verdi.

24 EKİM 1973

Millet Meclisi ve Cumhuriyet senatosu ayrı ayrı toplandı. Yeni seçilen parlamenterler ant içerek göreve başladı.

25 EKİM 1973

Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk, yeni hükümetin kurulmasıyla ilgili temaslara başladı.

27 EKİM 1973

Cumhurbaşkanı Korutürk, yeni hükümeti kurma görevini CHP genel başkanı Bülent Ecevit'e verdi.

5 KASIM 1973

Uzun görüşme ve tartışmalardan sonra MSP, CHP ile koalisyona evet dedi.

6 KASIM 1973

MSP, CHP ile koalisyona girmekten vazgeçtiğini bildirdi.

7 KASIM 1973

CHP genel başkanı Bülent Ecevit, hükümeti kuramıyacağını bildirdi ve Cumhurbaşkanına görevi iade etti.

9 KASIM 1973

Sağ koalisyon kurulması için yoğun temaslar başladı.

12 KASIM 1973

Cumhurbaşkanı Korutürk, AP genel başkanı Süleyman Demirel'e hükümeti kurmak için görev verdi.

17 KASIM 1973

AP Genel Başkanı Süleyman Demirel'de hükümeti kurma olanağını bulamadığını Cumhurbaşkanına bildirdi ve görevi iade etti.

22 KASIM 1973

Ecevit ve Demirel, hükümet kurulması konusundaki görüşlerini Cumhurbaşkanına bildirdiler. AP'nin tutumunu eleştiren Ecevit «Büyük sermaye çevrelerinden bir bölümü hükümet kuruluşunu etkilemek üzere büyük çaba göstermektedir», dedi. Ecevit, CHP'nin önerisini «azınlık hükümeti» ya da «erken seçim» olarak özetledi. Demirel azınlık hükümeti kurulmasını macera olarak niteledi.

4 ARALIK 1973

Bir süreden beri süren temaslarını tamamlayan Cumhurbaşkanı Korutürk, 4 aralık akşamı radyo ve televizyonda yaptığı konuşma ile, sağ koalisyon, azınlık hükümeti ve erken seçim formül-

lerini sakıncalı bulduğunu açıkladı ve kendi önerisinin bir CHP - AP koalisyonu olduğunu bildirdi. Cumhurbaşkanı'na göre, son derece yararlı gördüğü böyle bir koalisyon gerçekleşmediği takdirde başvurulacak son çare bir «milli koalisyon» du. Cumhurbaşkanı, bir CHP-AP koalisyonu doğrultusunda kamuoyu oluşturmak üzere «bütün kurumları ve bütün vatandaşları» bu konudaki fikirleri kendisine bildirmeye çağırdı.

Korutürk'ün konuşması ve önerdiği CHP-AP koalisyonu formülü, çeşitli çevrelerde geniş yankılar yaptı. Aynı formülü bir süre önce Türk - İş"-in, hemen arkasından da bazı sermaye kuruluşlarının önerdikleri bilinmekteydi. Cumhurbaşkanı'nın öneri ve çağrısına cevap veren çeşitli kuruluşlardan özellikle sanayi odaları, ticaret odaları, Odalar birliği gibi sermaye kuruluşları ile birlikte Türk - İş'te CHP-AP koalisyonu istediklerini bildirdiler. DİSK, TÖB-DER, Tekstil sendikası, Bağımsız Sendikalar Konseyi ve Barolar Birliği ise CHP - AP koalisyonu fikrine karşı çıktılar. Siyasi partilerin önerileri ise mahalli seçimlerden sonra yapılacaktı.

9 ARALIK 1973

Mahalli seçimler, özel bir siyasal ortamda yapıldığı için, bir genel seçim niteliği kazandı ve partilerin 14 ekim seçimlerinde almış oldukları oyların bir çeşit kontrolü ve seçmenlerin son hükümet bunalımından sonraki eğilimlerinin tesbiti şekline girdi. 9 aralık 1973 mahalli seçimlerinde, 14 ekim genel seçimlerine göre oy oranını arttıran CHP seçimi yine başta götürdü. Bu da 14 ekim seçim sonuçlarının tesadüf olmadığını gösterdi. CHP hem oy oranını arttırdı hemde oy sayısını.

13 ARALIK 1973

AP'nin Cumhurbaşkanı'na cevabı belli oldu. AP bütün partilerin katılmasıyla bir milli koalisyon kurulabileceğini bildirdi.

14 ARALIK 1973

CHP'de cevabını bildirdi. CHP—AP koalisyonu ve milli koalisyonun olanaksızlığının belirtildiği cevapta CHP'nin teklifleri şöyle özetlendi: «Önce bir sağ koalisyon kurulması denenmelidir. Bu olmadığı taktirde CHP azınlık hükümeti kurmalıdır. Bu da mümkün görülmezse erken seçime gidilmelidir.»

Böylece, 14 aralık günü bütün partilerin Cumhurbaşkanı'nın önerisi ve hükümet bunalımı sorunu karşısındaki tavırları belli oldu. AP milli koalisyon istiyordu. DP tarafsız bir başbakanla sağ koalisyon, olmazsa milli koalisyon öneriyordu. MSP, bir CHP-AP-MSP koalisyonundan yanaydı. CGP, Cumhurbaşkanı'nın önerisini benimsiyordu.

15 ARALIK 1973

Cumhurbaşkanı, bütün parti ve kuruluşların görüşlerini aldıktan sonra kararını açıkladı. Başbakan Naim Talu'yu erken seçim için bir milli koalisyon kurmakla görevlendirdi. Ecevit, «seçim hükümetine katılabileceklerini» bildirdi. Kurulacak hükümeti de bir milli koalisyon değil bir «seçim hükümeti» olarak tanıdıklarını belirtti.

21 ARALIK 1973

Birinci tur görüşmelerde olumlu sonuç alamıyan Talu, ikinci tur görüşmelere başladı.

31 ARALIK 1973

Ecevit, koşulsuz katılabilecekleri tek hükümetin, en geç mayıs ayında da seçimleri yenileyecek bir seçim hükümeti olduğunu tekrarladı.

2 OCAK 1974

Sağ koalisyonun kurulabilmesi için AP'nin kararı bekleniyor. MSP ve DP, CHP dışı koalisyona evet dediler. AP'de katılmayı kabul ederse hükümet kurulabilecek.

8 OCAK 1974

AP genel idare kurulu, yaptığı toplantıda Naim Talu başkanlığında bir koalisyona katılmama kararı aldı.

10 OCAK 1974

Naim Talu görevi Cumhurbaşkan'ına iade etti. Talu «tahminim CHP-MSP koalisyonudur» dedi. Ecevit, MSP genel başkanı ile 3 saat görüştü.

11 OCAK 1974

Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk, kamuoyuna bir mesaj yayınladı, senato ve meclis başkanlarından hükümet ile ilgili formül istedi.

12 OCAK 1974

CHP-MSP koalisyon temasları önemli gelişmeler gösterdi. İki parti lideri bir prensip anlaşması için çalışıldığını bildirdiler.

15 OCAK 1974

CHP ile MSP arasında bir koalisyon hükümetinin kurulması konusundaki anlaşmaya dayanarak Cumhurbaşkanı Korutürk, yeni hükümeti kurma görevini Ecevit'e verdi.

19 OCAK 1974

CHP ve MSP kurmayları arasında sürdürülen koalisyon protokolü çalışmalarının olumlu sürdüğü açıklandı.

25 OCAK 1974

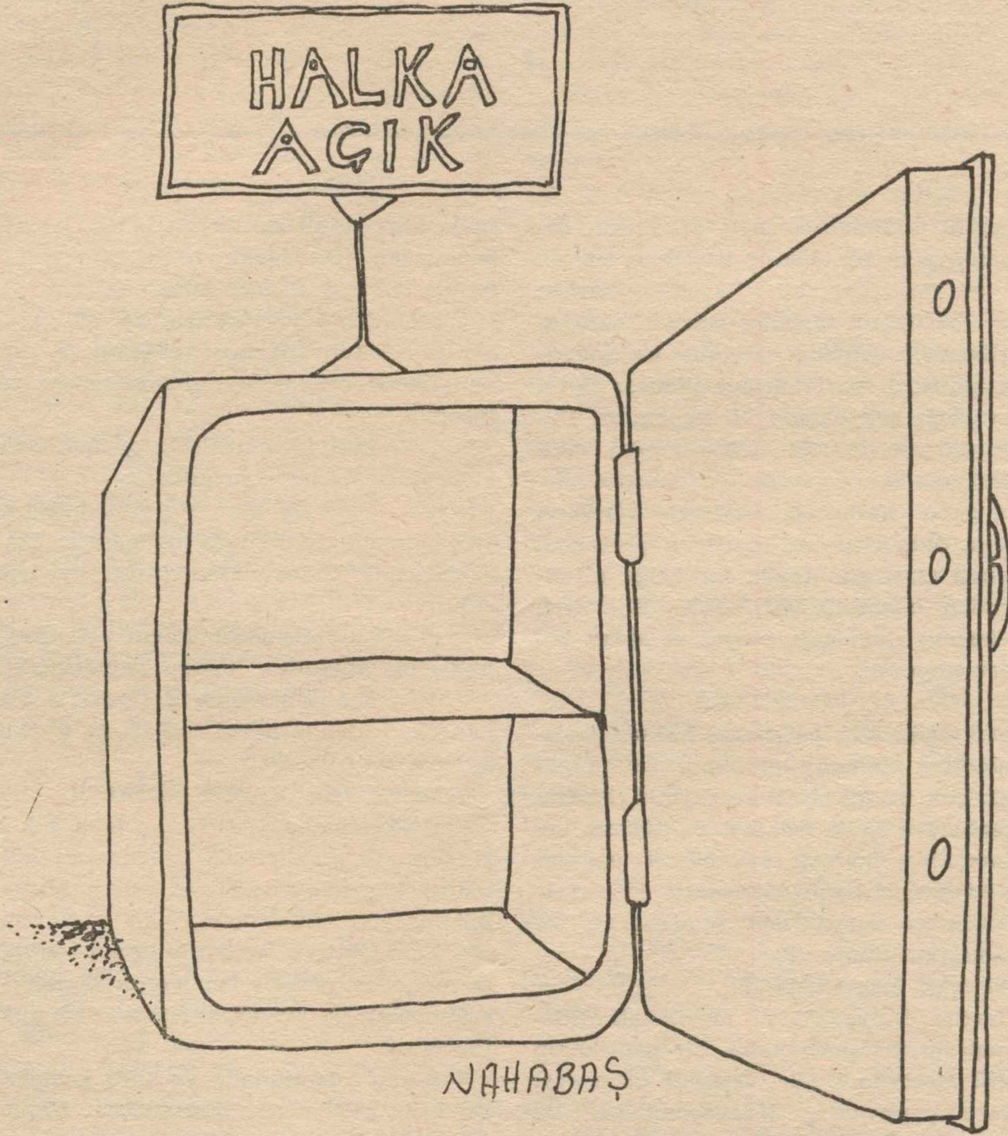
CHP ve MSP arasında imzalanan koalisyon protokolü açıklandı.

26 OCAK 1974

CHP ve MSP koalisyon hükümeti, Ecevit'in başkanlığında kuruldu ve açıklandı. Koalisyon hükümetinde 18 CHP live 7 MSP li var. Cumhurbaşkanı Korutürk hükümeti onayladı. Ecevit, «Bu hükümet, bir partinin, iki partinin hükümeti değildir. Bütün milletin, devletin hükümetidir.» dedi.

CHP – MSP
Kaolisyon hükümeti

Başbakan :	Bülent Ecevit	(CHP)
Başbakan Yardımcısı :	Necmettin Erbakan	(MSP)
Devet Bakanı :	İsmail Hakkı Birler	(CHP)
Devlet Bakanı :	Orhan Eyüboğlu	(CHP)
Devlet Bakanı :	Süleyman Arif Emre	(MSP)
Millî Savunma Bakanı :	Hasan Esat Işık	(CHP)
Maliye Bakanı :	Oğuzhan Asiltürk	(MSP)
Dışişleri Bakanı :	Prof. Turan Güneş	(CHP)
Adalet Bakanı :	Şevket Kazan	(MSP)
Millî Eğitim Bakanı :	Mustafa Üstündağ	(CHP)
Sanayi Bakanı :	Abdülkerim Doğru	(MSP)
Bayındırık Bakanı :	Erol Çevikçe	(CHP)
Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı :	Selâhattin Cizrelioğlu	(CHP)
Çalışma Bakanı :	Önder Sav	(CHP)
Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanı :	Cahit Kayra	(CHP)
Ticaret Bakanı :	Fehim Adak	(MSP)
Turizm ve Tanıtma Bakanı :	Orhan Birgit	(CHP)
İmar ve İskân Bakanı :	Ali Topuz	(CHP)
Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanı :	Korkut Özal	(MSP)
Köyişleri ve Kooperatifler Bakanı :	...Mustafa Ok	(CHP)
Orman Bakanı :	Ahmet Şener	(CHP)
Gümrük ve Tekel Bakanı :	Mahmut Türkmenoğlu	(CHP)
Ulaştırma Bakanı :	Ferda Güley	(CHP)
Gençlik ve Spor Bakanı :	Muslihittin Yımaz Mete	(CHP)

HALKA
AÇIK
NAHABAŞ

Koalisyon protokolünün önemli bölümleri

14 Ekim 1973 seçimleri sonucu, ülkemizin demokrasi tarihinde yeni bir dönem başlamış, halkın siyasi iradesi ilk defa gerçekten kendi çıkarları doğrultusunda oluşmuştur. Ortanın solunda olduğunu açıkça söyliyen bir partinin, seçimlerden çoğunluğun oylarını almış bir parti olarak çıkması siyasi gelişmemizin vardığı çok önemli bir aşamadır. Bugün koalisyon şeklinde de olsa halkın seçmiş olduğu parti iktidar olmuş ve göreve başlamıştır.

Koalisyon genel hatlarıyla CHP'nin görüşleri doğrultusunda kurulmuştur ve koalisyon protokolü siyasi gelişmemiz açısından tarihi bir belge niteliğindedir. Buradan hareketle CHP-MSP Koalisyon protokolünün önemli ekonomik, sosyal ve siyasi bölümlerini kısaca alıyoruz.

GİRİŞ

Milli Demokratik, lâik ve sosyal hukuk devleti ilkesine yürekten inanan, hukukun, üstünlüğüne, demokratik hak ve hürriyetlere saygılı Cumhuriyet Halk Partisi ve Milli Selamet Partisi'nin ortak gayesi, kanunları herkese eşit olarak uygulayan Atatürk ilkelerine bağlı bir devlet idaresiyle anlaşıp, kardeşlik ve sosyal adalete dayanan bir toplum düzeninin kurulmasıdır.

HAMLECİ BİR KOALİSYON

Türkiye bugün dünyadaki ve memleketimizdeki hızlı gelişmelerin gerisinde kalan bir politikanın meydana getirdiği çözümü güç, iktisadi ve sosyal meselelerle karşı karşıyadır. Koalisyonumuz bu meselelerin idare - i maslahatçılıkla değil, ancak köklü ve cesaretli hamleler, devlet ve millet kaynaşmasından doğacak güçle halledileceğine inanır.

GENEL AF, SİYASİ HAKLAR

Toplumda iç barışı yeniden kurmak gayesiyle, düşünce ve inanç suçlarını içine alan bir genel af ile orman suçlarına ilişkin Af Kanunu derhal çıkarılacaktır.

Anayasamızın 68. maddesindeki mevcut «Affa uğramış olsalar bile» ibaresinin kaldırılması çabuklaştırılarak, siyasi hakların iadesi sağlanacaktır.

Hak ve hürriyetlerde, demokratik anlayışa uymayan kısıntılar kaldırılacak, düşünce, inanç ve ifade hürriyetini sınırlayan bütün kısıntılar kanunlarımızdan çıkarılacak, basın hürriyeti bütün yönleriyle teminat altında tutulacaktır.

Seçimlerde yurttaşların oy kullanmalarını zorlaştıran bütün engeller kaldırılacak, daha yaygın ve yüksek oranda oy kullanılmasını sağlamak amaciyle

a — Bütün seçmenlerin oy kullanmalarını sağlayacak tedbirler alınacaktır.

b — Orta Öğretim seviyesindeki okullarda kayıtlı öğrenci durumunda bulunanlar hariç 18 yaşını bitirmiş bütün vatandaşlara oy hakkı tanınacaktır.

c — Yurt dışında bulunan vatandaşlarımızın oy haklarını kullanma imkânı sağlanacaktır.

d — Kütük sisteminde gerekli değişiklikler yapılarak, icabında nüfus kâğıdı ile oy kullanma imkânları getirilecektir.

HIZLI BİR KAMU HİZMETİ

Halkın kamu yönetimine daha çok katılabilmesi, devletle ilişkilerinde karşılaştığı bütün güçlüklerden kurtarılabilmesi ve halkın hizmetlerinde etkili bir idare kurulması temel amacımızdır.

Bakanlıkların ve bütün kamu kurulşlarının kendi amaç ve görevlerine uygun olarak çalışmaları sağlanacak ve bunlar arasındaki tıkanıklıklar giderilecektir.

Kamu yönetiminde yetkiler genişletilecek, işlerin hızla yürümesi sağlanacaktır. Kamu görevlileri için geniş kapsamlı eğitim programlarının hızlandırılmasına ve uygulanmasına, kamu personelinin yetki ve sorumluluklarının genişletilmesi yoluyla halkın kamu yönetiminden beklediği hizmetlerin yerine getirilmesine hız kazandırılacaktır.

VERGİ SİSTEMİ

Vergi Sistemi daha adil bir yapıya kavuşturulacak ve kabil olduğu kadar basit, kolay uygulanır hale getirilecektir.

Daha hakça bir vergi düzeni sağlamak ve gerçek vergi hâsılasını artırmak için, gelir ve kurumlar vergilerinin tarifeleri ile en az geçim indirimi haddi yeniden gözden geçirelecektir.

Vergi mevzuatının israfları teşvik eden hükümleri değiştirilecektir.

KÖYLÜYE KREDİ

Köylünün aracıya ve tefeciye muhtaç olmadan, doğrudan doğruya tarım kredilerinden faydalanabilmesini sağlayacak tedbirler aranacak, bu kredilerin sadece ipotek veya kefalet karşılığı değil, zirai işletmenin istihsal ve ödeme gücüne veya proje esasına göre verilmesi sağlanacaktır. Bu kredilerin veriliş amaçlarına uygun olarak kullanılması tedbirleri alınacaktır.

Tarım üreticisinin emeğinin karşılığını almasını sağlayacak bir taban fiyatı politikası geliştirilecek ve üreticinin mahsulünü düşük fiyatla elden çıkarmasını önelemek için taban fiyatları kabil olduğu kadar önceden ilân edilecektir. Bunun yanında esnek ve etkin destekleme tedbirleri uygulanacaktır.

ORMAN KÖYLÜLER

Orman köylülerinin güçlü kooperatiflerle birleşmeleri ve bu kooperatiflerle orman işçileri sendikasının devletçe işletilen ormanların yönetim ve gözetimine etkili olarak katılmaları sağlanacaktır.

Ormanlarımızın amenajman planlarının hızla hazırlanmasına imkân verecek bütün tedbirler alınacaktır. Orman köylülerinin sosyal ve ekonomik meselelerinin çözümüne önem verilecektir. Orman ürünlerinin ticaretinde orman köylülerini yapacak ve yakacak ihtiyaçlarının köylüler yararına adilane bir şekilde karşılanması esasları getirilecektir. Orman ürünlerinin satışından elde edilen gelirlerden orman köylülerinin kalkınmasına pay ayrılacaktır. Orman yolları başta olmak üzere, alt yapı tesislerinin yapımına önem verilecektir.

HALK SEKTÖRÜ

Türkiye'nin iktisadi ve sosyal kalkınması için, millî, güçlü, sürekli ve yaygın bir sanayileşmenin gerçekleştirilmesi ana hedefidir.

Milli kaynak imkânlarımıza uygun, modern teknolojiye dayalı ve uyumlu olarak derinliğne, topyekün sanayileşme geliştirilirken kalkınmayı ve sanayi toplumuna geçişi bütün yurtta dengeli olarak hızlandırıcı bir yöntemle, küçük ve orta boy sanayi kuruluşlarını da çağın gerçeklerine uygun şekilde güçlendiren ve bunlarla büyük kuruluşlar arasında organik bağlantı kuran, modern teknoloji ile yüksek istihdamı bağdaştıran, temel üretim mal ları başta olmak üzere ağır sanayi ve milli harp sanayinin yurdumuzda geliştirilmesini hedef alan bir sanayi politikası izlenecektir.

Sanayileşmemize hız katmak, dağınık tasarruf ları değerlendirmek, kalkınmanın nimetlerinden daha yaygın ve adil bir şekilde faydalanılmasını sağlamak üzere, kamu ve özel kesimlerin yanısıra, halkın teşebbüs gücünü harekete geçirecek bir halk sektörü de geliştirilecektir.

BOR DEVLETLEŞTİRİLECEK

Yeraltı kaynaklarımızın işletilmesinin devletçe tanzimi sağlanacak, bu arada stratejik nitelik taşıyan Bor mineralleri hukuk kuralları çerçevesinde devletleştiirlecektir.

Madenlerimizin cevher veya yarı mamul yerine işlenmiş, imal edilmiş olarak ihracı için gerekli tedbirler alınacak ve uygulanacaktır.

SOSYAL GÜVENLİK

Sosyal Güvenliğin yurt ölçüsünde bütün çalışanlara ulaştırılabilmesi amacıyle aşağıdaki tedbirler alınacaktır:

a) Kooperatifleşme hareketine paralel olarak ve kooperatiflerce kurulacak yeni bir sosyal sigorta ve tarım sigortası sistemi geliştirilerek, köylülerimizin bir taraftan sosyal güvenliğe kavuşmaları, diğer taraftan kötü ürün yıllarında veya tabii afetler karşısında geçim zorluğundan kurtulmaları sağlanacaktır.

b) Ülkemiz şartları göz önünde tutularak belli bir zaman süresi içinde bütün ülkeye yaygınlaştırılmak üzere işçiler için işsizlik sigortası kurulmasına başlanacaktır.

Bütün sosyal güvenlik kurumlarının tek bir çatı altında toplanması sağlanacaktır. Kurulmuş ve kurulacak sosyal güvenlik sistemlerinin dışında kalan muhtaç durumdaki yurttaşlar için, sosyal yardımlar bir düzene bağlanacaktır. Orada gelirsiz çocuklara ve sakatlara özel ilgi gösterilecektir.

Sağlık alanında hizmetler ve kurumlar bakımından ahenksizliği ve dağınıklığı giderici bir düzen kurulacaktır. Bütün yurttaşların sağlık hizmetlerinden yararlandırılmaları hedef alınacaktır. Bu arada;

a) Koruyucu hekimlik faaliyetlerinin yeniden etkili şekilde düzenlenmesi ve geliştirilmesi,

b) Çevre sağlığı bakımından hava ve su kirlenmelerinin vatandaşın sağlığını tehdit eden, tabiat şartlarını kötüleştiren etkilerinin önlenmesi için gerekli araştırmaların yapılması ve sistemli biçimde tedbirler alınması.

c) Köyler ve gecekondu bölgelerindeki kötü yaşama şartlarının düzeltilmesi ve buralarda yaşayan vatandaşlara daha sağlıklı hayat şartlarının hazırlanmasına ilişkin çalışmaların yapılması, tedbirlerin alınması,

d) Hastane ve hasta yatağı sayısının arttırılması, sağlık hizmetlerinde etkinlik kazandırılması sağlanacaktır.

Her yıl için bir maaş kıdem tazminatı

İşçilerin özlük haklarıyle ilgili olarak;

a) İşçilerin asgari kıdem tazminatı bir yıla yarım aylık yerine bir yıla bir aylık üzerinden hesaplanacaktır.

b) Toplu İş sözleşmeleri için, yetkili sendika saptanmasında anlaşmazlık çıktığında yargı denetiminde işçilerin gizli oyuna baş vurulacaktır.

Memur Yardımlaşma Kurumu ve İşçi Yardımlaşma Kurumları kanunları çıkarılacak ve bu kurumların gerek sosyal güvenlik, gerek yatırım alanlarında faaliyete geçmeleri gerçekleştirilecektir.

Çırak, kalfa ve ustalar kanunu çıkarılacaktır. İşbaşında eğitim düzeni kurulacaktır.

Yurt dışındaki işçilerin haklarını daha sağlam teminata bağlamak, işçilerin ve çocuklarının bulundukları, ülkelerdeki eğitim imkânlarından daha geniş ölçüde faydalanmalarını ve işçilerin yurda dönüşlerinde tecrübe ve kabiliyetlerine uygun iş bulmalarını sağlamak için gerekli tedbirler alınacaktır.

GECEKONDULAR MEŞRULAŞTIRILACAK

Gecekondu konusundaki mevcut zaman sınırlaması değiştirilerek 1973 sonuna kadar yapılmış bütün gecekondular meşrulaştırılacaktır. Özel kişilerin arsaları üzerinde kurulmuş gecekondularla ilgili olarak ya arsaların kamulaştırılması yoluna, gidilecek veya bu gecekondularda oturanlara başka konut sağlanacaktır.

Kendi evini kendi yapmak istiyenlere, uygun alanlar ayrılacak, ve bu alanların alt yapıları kamu kuruluşlarınca sağlanacaktır.

PARASIZ YÜKSEK ÖĞRETİM

Yüksek öğretim parasız olacak, yüksek öğrenime alınacak öğrenci sayısı ve bunların fakülte ve bölümler arasındaki dağılımı kalkınma planlarında öngörülen yetişmiş insan gücü hedeflerine göre tespit olunacaktır.

Hükümet programı da açıklandı

Yukarıda 99 gün süren hükümet bunalımının kısa hikâyesini vermiş ve sonunda yapılan koalisyon protokolünün önemli bölümlerini özetlemiştik. Koalisyon hükümetinin programında koalisyon protokolünün ışığında hazırlanmış bulunmaktadır. CHP-MSP koalisyon hükümetinin programı 1. şubat 1974 tarihinde Millet meclisi ve Cumhuriyet Senatosunda okunmuştur. Koalisyon hükümetinin programının sunuş bölümünde «Yalnız iki partinin değil, bütün milletimizin hükümeti olma bilinciyle görevimizi yapacağız. Kendi partilerimizin desteğine olduğu kadar, hükümet dışındaki partilerin de yardımlarına, uyarılarına, eleştirilerine değer vereceğiz. Hiç bir ayırım gözetmeksizin tüm milletimize hizmet etmeyi, yararlı olmayı ödev bileceğiz.

Demokrasiyi benimsemiş bir toplumda geçerli olan birlik, mutlaka düşüncelerde ve çözümlerde birleşmekle değil, düşünce ve çözümlerdeki ayrılıklara rağmen milletin mutluluğu, ülkenin esenliği ve demokrasinin bütün kurallarıyla ve özgürlükleriyle işlerliği için iyi niyetleri ve çabaları uyumlu kılmakla sağlanan birliktir.» denmektedir.

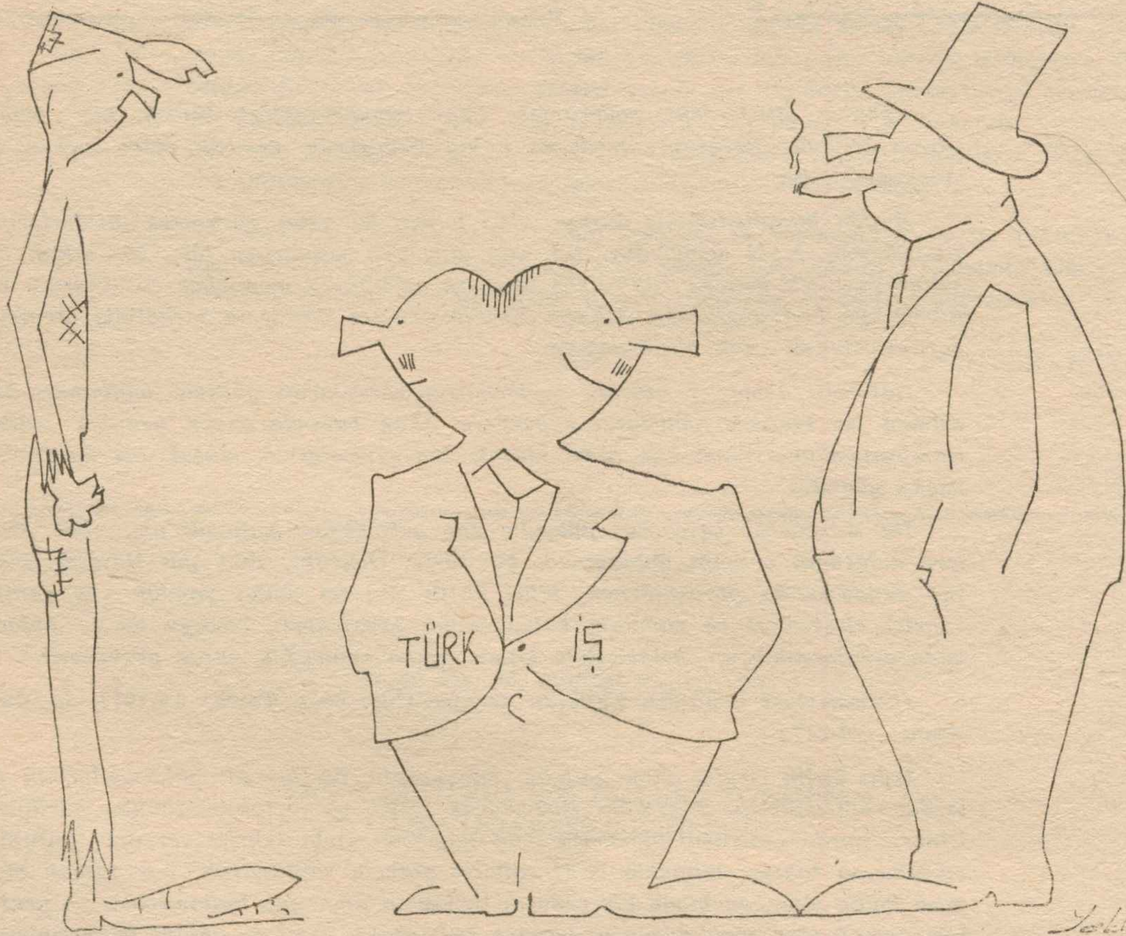
Programın amaç bölümünde ise «Hükümeti oluşturan iki parti, demokrasinin ve toplumun gelişmesine yalnız özgürlüklerin genişletilmesinin yetmeyeceğini bilmektedirler. Bütün topluma yaygın bir sosyal adalet düzeninin de, siyasal haklar ve özgürlükler kadar, düşünce ve inanç kadar gerekli olduğu kanısındayız. Özgürlük içinde yaygın sosyal adaletin ise hızlı ve dengeli ekonomik kalkınmadan ayrı düşünülemiyeceğini biliyoruz. Onun için, en geniş anlamda demokratik özgürlükleri, yaygın sosyal adaletle ve hızlı ekonomik kalkınma ile bir arada gerçekleştirmeye ve yaşatmaya kararlıyız. Bu amaca Anayasamızın çizdiği yoldan ulaşabileceğimize inanıyoruz» denmektedir.

Programın daha sonraki bölümlerinde ise sosyal, ekonomik ve siyasal konularda yapılacak işler, koalisyon protokolünün ışığında verilmekte ve sonuç bölümü ise şöyle bitmektedir. «Cumhuriyet Halk Partisi ile Milli Selâmet partisinin kurdukları hükümet ortaklığı; uzun süre milli bütünlüğümüzü zedelemiş, kalkınma hamlelerimizi güçleştirmiş, bazı tarihi yanılgıların doğurduğu suni ayrılıklara da son veren bir yeni dönem açmaktadır ülkemizde.

Sömürünün örtülü bir amacı olarak yüzyıllardır körüklenen bazı suni ayrılıkların yerini, artık ülkemizde, sağlıklı bir demokrasinin gereği olan ve çağdaş toplum yapısının ve sorunlarının yarattığı çelişkileri yansıtan düşünce ayrılıkları almaktadır. Bu anlamdaki düşünce ayrılıkları ise hükümet programının başlangıcında da belirttiğimiz gibi toplum yaşamına zenginlik getirecektir. Toplum yapısını sarsmayacak, canlandıracaktır. Milleti bölmeyecek, bütünleştirecektir. Böyle bir oluşumun bir mutlu belirtisidir bu hükümet.

Kimsenin birbirine kuşku ile bakmayacağı bir huzur dönemi olacaktır bu. Ayrı düşüncelerin barış içinde tartışıldığı ve yan yana yaşayabildiği bir dönem olacaktır. Kimsenin kimseyi ezmediği bir dönem olacaktır.

Gençliğe kuşkuyla ve korkuyla değil, güven ve sevgiyle bakacağız. Siyasal, sosyal düşünceleri ne kadar ayrı olursa olsun, gençlerimiz, çocuklarımız arasında kardeşliğin yerleşeceği, sevginin yeşereceği bir ortam hazırlamayı başta gelen ödevlerimizden biri sayacağız. Öylece, toplumsal barış ve huzur, ilk filizlerini gençliğimiz içinden verecektir.»

TÜRK İŞ

Ulusal yüz karamız

Vehbi ERSÜ

Yabancı ülkelerdeki işçilerimizin içine düşürüldükleri durum, hiç kuşkusuz Ulusal bir yüz karasıdır. İvedi ve köklü tedbirlerle, bu çok ciddi soruna çözüm bulmak gerekir.

Bugün karşılaştığımız durum, 1965 lerden bu yana, sorumsuz iktidarların davranışlarının doğal sonucudur. Bir mal alışverişi yapılırken bile, bir takım ön koşullar pazarlık konusu edilir. Dış ülkelere saldığımız memleket çocuklarını, hiç bir güvenceye bağlamaksızın, Avrupa Kapitalizmi'nin inusafına terketmiş olmamız, bu sorumsuzluğun tipik bir örneğidir.

Caf-caflı demeçler atarak, işçilerimizin sorunlarını çözüme bağlamak üzere - aslında ise turistik amaçlarla - gezilere çıkan bakanlarımızın yüzgeri edilmeleri Cumhurbaşkanlarımızı bile aracı olarak öne sürmeleride, ulusal yüz karamızın bir başka yönüdür.

Bu sorunu ve çarelerini yıllardır dile getirmeyen kalmadı ama, kös dinleyenlere anlatmak olanağı bulunamadı bir türlü. Örneğin, 1971 yılı Bütçesi Cumhuriyet Senatosunda görüşülürken, Milli birlik Gurubu adına yapılan (20 dakika ile sınırlı) eleştirileri ve zamanın bakanlarının cevaplarını, konuyu nasıl anladıkları yada anlamadıklarını, belgeleriyle kamu oyuna sunmakta yarar görüyoruz.

(Cumhuriyet Senatosu Tutanak dergisi, Cilt: 63-1, Tarih: 2.2.1971, 35. birleşim, sayfa: 179-217)

Milli birlik Grubu adına yapılan konuşmada, özetle; AP hükümetlerinin ve onlardan sonrakilerin, dışarıdaki işçilerimize «altın yumurtlayan tavuk» gözüyle baktıkları, yurda getirilen dövizlerin açık kapatma yada tekelci sermaye guruplarının çıkarlarına tahsis edilmekle israf edildiği gerçeği saptanarak; her zaman ele geçmesi kolay olmayan böyle bir fırsatın kalkınma amacıyla kullanılması ve yeni alanları açmak için, yurt düzeyine yaygın, irili ufaklı üretken sanayi yatırımlarına yöneltilmesi ve sonuç olarakta işçlerimizin bu tesislere ortak edilmelerinin Devlet eliyle organizasyonunun sağlanması önerilmekte idi...

Ama zamanın iktidarları ekonomik politikaları-daha doğrusu ciddi bir politikaları olmadığı için, böylesine az bulunur bir fırsatı, kapkaççı zihniyetleriyle ortak oldukları yada hizmetinde bulundukları egemen gurupların çıkarlarına terketmişlerdir. Ve böyleliklede yapılan önerileri hiçbir zaman ciddiye almadıkları, kendi tutumlarının ise olumlu bir yanı bulunmadığı içindirki, bugünkü duruma geldik.

Kendilerine deniliyorduki:

«Dış ülkelere işçi göndermenin devamlı bir düzen olamıyacağı, ileride bu çocuklarımıza ihtiyacımız olacağı, ayrıca işveren ülkelerinde çıkacak bir ekonomik kriz sonucunda işçilerimizin toplu olarak yurda dönmek zorunda kalabilecekleri unutulmamalıdır. İşte o zaman Türkiyede çalışma hayatı allak bullak olur.»

Bu nedenle M.B.G. olarak, nüfus artış hızının ekonomik gelişme hızı ile değerlendirilmesi, çeşitli reformların radikal bir tutumla gerçekleştirilmesi, gerek işçi

dövizleri ve gerekse yerli öz kaynaklarımızın (S.S.K. nun kaynakları vb.) harekete geçirilerek hızlı ve dengeli bir Sanayileşme ve istihdam programı politikası izlenmesi önerilmişti...

Ayrıca: «Bu uyarımıza kulak asmazsanız Rejim elden gidiyor diye yakınmalarımız boşuna olur, çağ ve yurt gerçeklerine dönülmediği ve Anayasa doğrultusunda köklü reform tedbirlerine başvurulmadığı sürece, sosyal kanunlar her yerde olduğu gibi, yurdumuzda da hükmünü icra edecektir. Bu içten uyarılarımızın doğru değerlendirilmesini umarız.»...

12 mart öncesindeki bu uyarılar kehanet değildi elbette. Olacaklar, artık bir görünen köy haline gelmişti bile

Tüm bunlara karşın, ulusun o dönemdeki klavuzu olan AP nin bakanları birer dahi edasıyla kürsülere gelerek:

.. «Derhal ifade edeyimki, yurt dışından toptan dönüş bahis konusu olamaz. Bu Avrupa'da bir kriz değil enflasyon demektir; her şeyin bitmesi demektir» diyebilmişlerdir. Böylesine gaflet ve delalet içinde bir iktidarın Türkiyemizi nerelere götürmesini bekleyebilirdik?.. 1929-1932 Dünya krizinden bile habersiz kişiler, devletin kaderine egemen olduğu sürece, düşürüldüğümüz karanlık günlerin daha beterlerinin ulusumuzu beklediğini söylemekte kehanet sayılmamalıdır.

Devletin «sahib-i aslisi» kendi kaderine el koymadıkça, geçici hükümetlerle, sağ koalisyonlarla birçok sorunlarımızdan sadece biri olan işçi sorununa bile çözüm bulunamıyacağının bilincine artık ulusça varılması en içten dileğimizdir.

YENİDÖNEM SAYI : 2

DİSK Yayınları No : 11

Ereğli Grevi'nin İçyüzü

(Ç ı k t ı)

DİSK'E BAĞLI SENDİKALAR

BARSAK - İŞ		KERAMİK - İŞ	Tel : 27 84 02
BASIN - İŞ	Tel : 27 67 37	KİMYA - İŞ	Tel : 27 70 42
DEVRİMCİ YAPI İŞÇİLERİ		MADEN - İŞ	Tel : 47 33 98
SENDİKASI	Tel : 21 28 95	LASTİK - İŞ	Tel : 23 64 87
GIDA - İŞ	Tel : 21 30 47	TURİZM - İŞ	Tel : 49 00 90
HÜRCAM - İŞ	Tel : 27 84 02	TÜMKA - İŞ	Tel : 21 28 95

Doç. O. N. KOÇTÜRK

Nüfus artışında ters anlatım

Antidemokratik, Anayasa'nın fikir özgürlüğüne ilişkin maddelerine ters bir tutumla karşıtlarını susturarak belirli konulardaki görüşlerini kamuoyuna benimsetmeye çalışanlar Doğum Kontrolu için gerekçe olarak gösterdikleri hızlı nüfus artışının nedenlerini de yanlış anlattılar.

Bazı yabancı kuruluşların maddi ve manevi desteği ile yürütülen ve toplumumuzun dinamik kesimlerini törpülemeyi amaçlayan tutarsız kampanya fiyasko ile son bulmuş ise, bunu Türk milletinin sezileri ötesinde, Doğa'nın koruyucu güçlerine borçlu olduğumuzu unutmamalıyız.

Nüfusun hızla arttığı ülkeler ile bütün teşvik ve tedbirlere rağmen istedikleri artış hızına ulaşamayan toplumlar arasında bir karşılaştırma yapılacak olursa, gerçeğe yaklaşmak, tezgâhlanan oyunun ardında yatan karanlık amaçları görmek kolaylaşıyor.

İşçilerin, köyülerin, yoksul halk çoğunluğunun, çocuklarının yaklaşık olarak yarısının açlık veya açlığa dayalı sebeplerle ölmelerine rağmen hayatta kalabilenlerinin çoğunluğu sağlayacak kadar çok oluşları, azınlıkta oldukları halde gelirin büyük bir kısmını hesaplarına aktarmanın kolayını bulmuş mutlu azınlığın uykusunu kaçırmakta, politik ve sosyal kısıtlamalarla sürdüremedikleri dengesiz bir düzeni sürdürebilmek için biyolojik ve ekolojik yöntemler araştırmaya zorlamaktadır. Bu korkunç amaç onları milyonlarca dolar harcama bahasına da olsa Doğum Kontrolunu ekonomik kalkınmanın manevelası gibi gösterme durumunda bırakmış, geçen on yıl içinde, kendini bu kampanyaya adayanlar çeşitli masallar söylemişlerdir.

Açlığın Tepkisi :

Bilinenin ve anlatılanın tam tersine, hızlı nüfus artışı canlının açlık, yoksulluk ve baskıya karşı gösterdiği, nefsi tehlikeye girince neslini sürdürmeye yönelmiş biyolojik bir tepkisidir. Yalnız insan topluluklarında değil, Doğa'da baskıya maruz kalan çeşitli topluluklarda ve laboratuvarlarda geliştirilen yapma kolonilerde de tanığı olduğumuz bu güçlü tepki, kuvvetlinin karşısında, zayıfın varlığını sürdürmesini sağlayan koruyucu güçerden biridir.

Nüfusun hızla arttığı, Asya, Afrika, Lâtin Amerika ve Orta Doğu ülkeleri, genellikle aç veya aç bırakılmış toplumlardan oluşur. Et, süt, yumurta ve balık gibi değerli hayvansal protein kaynak larından yoksun bırakılarak kimisi pirinç, kimisi,, buğday ve mısırla beslenme ve yetinme durumunda bu ülkeler halkları ayni zamanda endüstri ülkeleri için ilâç pazarı haline getirilmiş, gebeliği önleyici haplar ile plâstik helezonlardan canını kurtarabilen her vatandaş, bu şirketlerle onların geri ülkelerdeki ortakları için, beşikten mezara kadar sömürülmeye elverişli sürekli müşteriler olmuşlardır.

Sütün kaymağını çalarak halka çökeleğini yitirmeyi başarılı işadamı olmanın gereği zannedenler, bütünleştikleri yabancı sermaye çevreleri ve onların uzmanları ile dizdize oturup lüks otellerde Doğum Kontrol seminerleri düzenliyor, olayı başka türlü anlatmaya çalışıyorlarsa, bunun tabanında korkunun yattığını anlamalı ve ileri sürülen görüşleri ona göre değerlendirmeliyiz. Doğum Kontrol dispanserlerinin çoğunlukla gecekondularda, işçi çevrelerinde, köylüklerde kurulması ve istiyene parasız olarak gebeliği önleyici hap dağıtılması, ya da apışarasına plâstik bir helezon takılarak kendi haline bırakılması, bir rastlantı değildir. Tükettiğinden daha çok üreten, demokratik ortamda hızla bilinçlenerek oylarıyle siyasal iktidarı değiştirme ve oluşturma gücüne kavuşan bu insanların özellikle genç kuşakların törpülenmesi, sermaye çevrelerine rahatlık geti-

riyor. Doyurarak ve ücretleri yüksek tutarak mutlu kılamadıkları büyük çoğunluğu bu yoldan giderek azınlığa düşürebileceklerini zannedenler, işin şakşakçılığını yapan propagandacılara epey para ödediler. Fiyaskoyla son bulmuş olan bu pahalı deneme sonunda paranın bütün meseleleri çözmek için tek vasıta olmadığını bir daha öğrenmiş bulunuyorlar. İnsanları mutlu etmenin ve barışı sağamanın yolu dölyataklarını dinamitlemekten değil, yoksulları doyurmaktan ve bunu sağlayabilmek için kârı insaf sınırına düşürmekten geçer. Üretim araçlarını, sermayeyi, diplomayı, kaypak bilim adamı ile sermayeye kuyruk olmuş politikacıyı ele geçirdikleri için işçiye köylüye kısırlaştırılması gereken fuzuli bir yaratık gibi bakanlar, eteklerindeki taşı döküp Anayasa çizgisine gelmeye ve doğmuş olanlardan başka, doğacak olanlara da saygılı olmaya çalışsınlar.

Doğum Kontrol tartışmaları monolog olmaktan kurtarılıp eşit koşullar altında tartışma konusu haline getirildiğinde kendilerini savunmaları hayli güç olacak cevaplayamayacakları sorular sorulacaktır. 'Herşey insan içindir' ilkesine inanan altürist çoğunluk, ekonomik insanın paraya dayalı bencil uygulamalarını tasvip etmiyor. Sağlık Bakanlığının yüksek dereceli ve bu bakanlığın politikasına yön verme durumunda olan memurlarını Doğum Kontrol derneklerinin tabii başkanı haline getirerek, şartlandırmanın oparlörü haline dönüştürenler, olup bitenlerin bu ülkeyi ve bu halkı sevenler tarafından dikkatle izlendiğini unutmasınlar.

Toplumlar şartlandırılarak, bunun için gerekli sosyal ve politik ortam yaratıldıktan sonra zorlanmak suretiyle belirli inançların uydusu haline getirilebilirler. Ancak koşullar değişince ortamda değişmekte ve mızrak çuvala sığmayacağı için hakikatlar söylenip yazılmaktadır. Hızlı nufus artışının açlığın sonucu olduğunu söylüyor ve bunun aksini savunan varsa kendilerini basında, halkın önünde tartışmaya çağırıyoruz.

Açlar Çoğunlukta:

Baskılar, yalanlar, korkularla yönetilen Dünyamız, XX nci yüzyılın ikinci yarısında dengesizliklerin dengesi içinde yaşamaktadır. Dünya nüfusunun üçte ikisinin aç olduğunu kimse gizliyemiyor. İki milyarı aşkın insanın korkunç bir hızla üremekte ve çoğalmakta oluşları eldeki vasıtalar, yalanlar, masallar ve baskılar ile durdurulamayacak ve bu insanlar önce kendi ülkelerinde, daha sonra Dünya çapında ağırlık kazanarak yönetimi oylarıyle ele geçireceklerdir. Demokratik düzenden yana olanlar veya öyle görünenlerin bu sonuca karşı durabileceklerini zannetmiyoruz. O zaman demokrasinin vazgeçilmez amaçlarından biri olarak bilinen sosyal adaleti sağlama amacıyle harekete geçecek olan meşru yöneticiler, isabetli kararlar alacaklar, insanla insan, insanla Doğa arasındaki ilişkiler düzenlenecektir. 2100 yılına doğru çökeceği tahmin edilen bugünki ekonomik gidişin, daha uzun süreli olamayacağını, elektronik beyinler açıklıyorlar. Tarafsızlıklarından şüphe etmediğimiz bu şaşmaz araçların gerçeği birçoğumuzdan daha iyi görebildiğine inanıyoruz.

Ölürlerse Ölsünler:

Etiyopya'da açlıktan ölen 100.000 insanın akibetine karşı duyarsız kalan, Batı Afrika'da 7 milyon insanın açlıkla burun buruna yaşamakta oluşunu küçümseyen uygar ülkeler, buğday stoklarıyle öğünüyor ve kendi aralarında ölürlerse ölsünler diye konuşuyorlar.

Yoksul çoğunluk elinde ölüme razı olmaktan öteye hiçbir silâh olmaksızın, çoğalmaya ve kalabalıklaşmaya devam ediyor. Açlık arttıkça çoğalma hızı da artacak, hemcinslerini aç bırakarak Dünya'yı ele geçirmeye çalışanlar doğumların ölümlerden daha az olduğu verimsiz bir ortamda çöküntüye uğrayacaklardır. ABD ve Bulgaristan ile Romanya gibi bazı ülkelerde doğumu teşvik için gizliden gizliye tedbirler alındığını ve bunların 80 yıl sonra ortaya çıkabilecek durumdan ümit var olmadıklarını basına sızan haberler den öğreniyoruz. Bozkırın sınırlı koşulları altında, kuraklığa, açlığa, Doğanın ve insanların tüm baskı ve saldırılarına rağmen var olmayı bilmiş tarih boyu sınavlar vermiş Türk toplumuna gelince, ne kadar yanlış anlatılırsa anlatılsın, onların oyuna geleceklerini ve Doğum Kontroluyla seyrekleştirileceğini zannetmiyoruz. Bütün kötü koşullara rağmen bahar gelince Bozkır'da yeşeren binlerce bitki gibi, Türk toplumu da yeşermeyi bilecek ve Cumhuriyeti kuşkusuz emanet edebileceğimiz genç kuşaklar yetiştirecektir. Kendilerini boşyere yormasınlar, bu oyun sürmeyecek ve bu dönemde Parlemento bu önemli konuya yeniden eğilecektir.

SUNUŞ

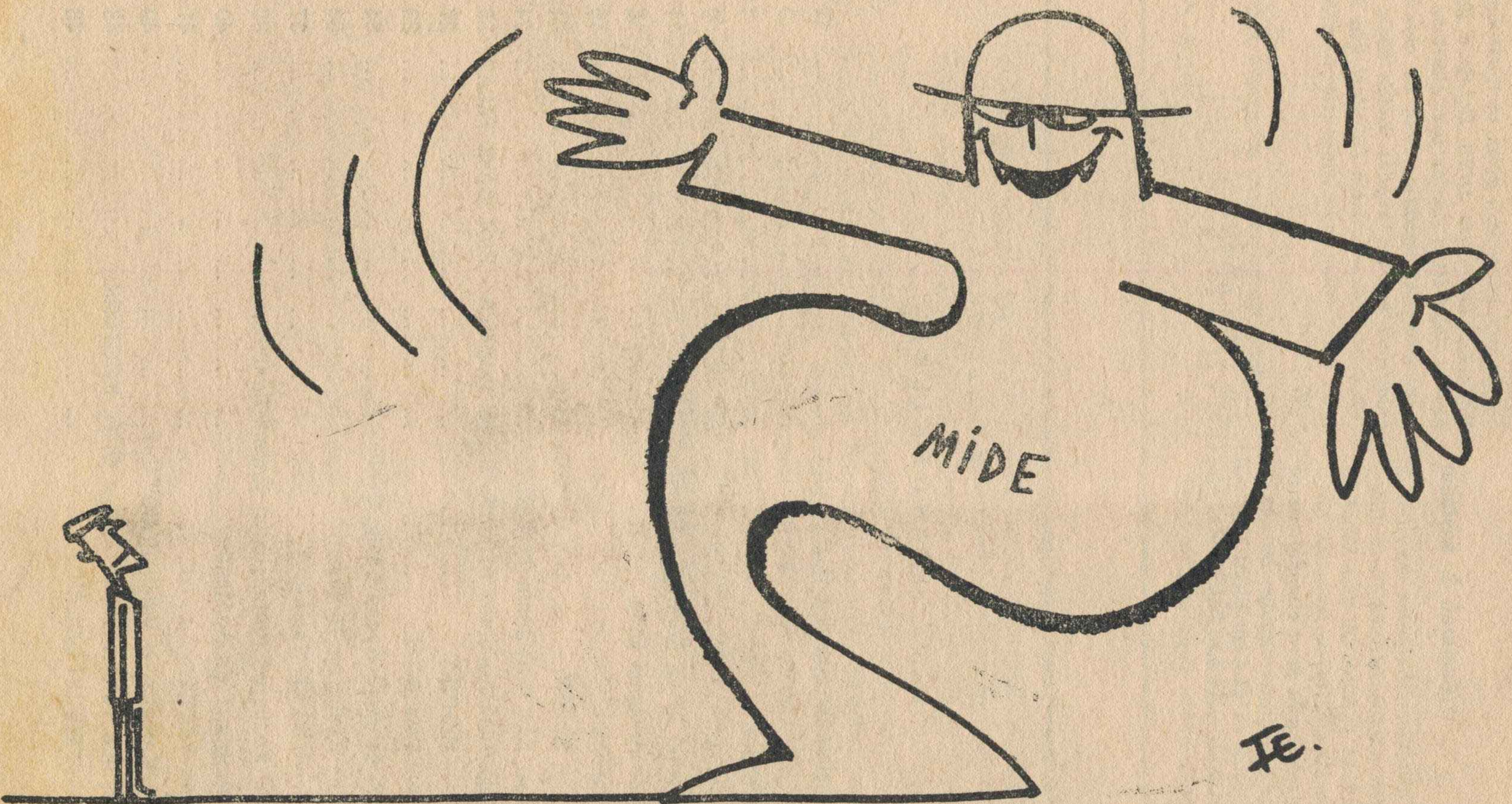
(Baştarafı 3. sayfada)

liyeti kongrede onaylanan bütçeden karşılamak —biz işverenlerden yardım istemediğimiz, Çalışma Bakanlığının ceza paraları ile desteklendirilmediğimiz, yabancı devletlerden herhangi birinden veya bir kaçından asla para almadığımız ve almayacağımız için— zorlaşmaktadır. Bu nedenle yılda bir kez olsun en azından yirmi beş lira veya daha fazla bağış yapacak işçi, köylü, öğretmen, hekim, bilim adamı veya varlıklı öğrencinin posta havaleleri, artan maliyetlerimizin bir bölümünü karşılarsa DİSK Dergisini daha dolgun ve daha etkin şekilde yeni okurlara da sunmak mümkün olacaktır. Bunu da okurlarımızın anlayışına bırakır, bugüne kadar bağış yapan çok değerli okurlarımıza bağışları için teşekkür eder, adreslerine bağış makbuzlarını gönderdiğimizi belirtiriz.

Daha mutlu günlere kavuşmak ortak çabaların ürünü olacaktır.

DİSK DERGİSİ

İÇİNDEKİLER

HOLDİNG - GEL SANA BAĞRIMI AÇTIM!..